

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

POGOVORI 61<:

Mira Svetina: VLOGA IN NALOGE DRUŠTVA SOCIALNIH DELAVCEV V SEDANJEM OBDOBJU DRUŽBENEGA RAZVOJA

Mica Jančar: DELO DRUŠTVA SOCIALNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Ada Klanjšek: SOCIALNI DELAVCI V GOSPODARSTVU

Majda Gaspari: SOCIALNI DELAVCI V JAVNIH SLUŽBAH

Sobota, 1. aprila 1961
Štev. 13, leto XIX

V OKVIRU

Občina je sklicala sestanek vseh direktorjev. Rada bi pokukala v skledo, češ, kako vam bo po novih instrumentih? Bo kaj več? Drug za drugim so direktorji poročali in stekali o težavah. Med nami povedano, še zdaleč ni tako, kot bi sklepali po tem sestanku. No, našel se je direktor, ki je le povedal, da ni tako hudo in da bo podjetje imelo celo nekaj več sredstev kot lani.

Naslednji dan pa so direktorja (tistega, ki je povedal, da ni tako hudo in da bo podjetje imelo celo nekaj več sredstev kot lani, spet povabili na občino in skušali dobiti od njega pristanek, da

hodkom in standardom, ne razmišljajo.

Cudne so potemtakem ponekod tudi razlage, ki spremljajo spremenjeno delitev, ki bi prepustila več sredstev ne le podjetjem, pač pa tudi občini. Na primer:

Povejte, pravijo, koliko ima taka tovarna, s takšno proizvodnjo, kot je vaša v sosednjem kraju ali okraju, povprečnih osebnih dohodkov. Če je povprečje osebnega dohodka enako, mislijo, da je vse prav in da bi bilo narobe, če bi primaknili še kak dinar iz tega našlova. Sprašujejo torej

KUKANJE V SKLEDO

bi nekaj »viška« padlo tudi v občinsko blagajno.

Zaključek: Kdor je stokal in opisoval vse črno, ima mir, kdor je povedal tako, kot je, naj da.

Toda, to bi bil le malo preskromen zaključek, kajti tako pogovarjanje o novem sistemu in tak način dela ne bosta pripeljala do zelenih političnih razprav. Namesto da bi razpravljali o tem, kako se lahko sredstva povečajo, če bo gospodarjenje še bolj umno, razmišljajo sedaj posamezniki o tem, kako bi druge prepričali, da so že storili vse, kar se je storiti dalo. V nekaterih občinah pač menijo, da kolektivni nimajo posebne pravice do tistih sredstev, ki jih je morebiti prinesla kolektivom nova delitev dohodka. So celo taki, ki pravijo, da bi morali uporabiti ves ta »višek« za investicije. Kaj bi bilo ob taki politiki z ožnosi v gospodarstvu, ali morda z osebnim do-

samo po teh povprečjih, v katerih se skriva težnja enakih zaslužkov za enake industrijske panoge itd. Nič pa jih ne zanima, kako je v teh, sicer zelo podobnih ali celo enakih tovarnah s proizvodnostjo. Kaj pa, če je proizvodnost v domačem podjetju višja kot pri sosedu, ki ima sicer enake osebne dohodeke? Kaj pa če je podjetje doseglo že zavidljivo produktivnost in vsaj v tem pogledu nima posebnih rezerv? Če bi primerjali produktivnost in zaslužke, bi bržkone ugotovili, da je še marsikaj narobe in se v te stvari ne bi vtikali.

Zares ni prav, če gledamo kolektivom v skledo in skušamo iz nje zajemati tako, da odpravimo (včasih kar precej nevljudno) tiste, ki so v njej kuhali in skušali. Če pa se bomo pogovarjali z njimi — no, potem pa smo prepričani, da bodo kolektivni pustili zaleti tudi drugim. Se celo, če bodo vedeli, koga in zakaj so ga nasitili! MITJA ŠVAB

GOSPODARJENJE V NOVIH RAZMERAH

SAMO STROJ SE NI VSE

Oglasne strani časopisov začnemo po navadi prebirati iz dolgočasia ali tedaj, ko smo že vse drugo prebrali. In vendar najdemo tudi tu zanimive ugotovitve, kako hočejo ponekod poslej gospodariti. Recimo:

Tovarna železniških vozil »Boris Kidrič« v Mariboru in Kovinska industrija v Loški dolini že nekaj časa oglašujeta v dnevnem časopisu, da lahko opravljata za interese usluge na različnih vrstah strojev; loška tovarna hladilnikov pa želi zaposliti strojne inženirje — referente za študij gibov in časa, rezilnega orodja in za koordiniranje med proizvodnimi enotami. To sta dve različni poti, cilj pa je isti: dinar, vložen v živo in opredmeteno delo, hočejo povsod čimbolje izkoristiti.

Podobni oglasi nas opozarjajo

— da so nekje (mogoče prav zares) že tako izkoristili stroje v dveh ali celo treh izmenah, da vidijo rešitev za večjo produktivnost samo še v čimboljšem izkoriščanju delovnega časa;

— ali, da so se odločili za sodobno organizacijo industrijske proizvodnje (veliko serijsko na tekočem traku), kjer lahko povzroči vsak napačen gib zastoj v proizvodnem procesu in zato bodo proučevali gibe in delovni čas;

— da so drugod že začeli ugotavljati, kako so izkoristili njihovi stroji in jih hočejo še bolj »ožeti« z uslugami drugih tovarn.

Rešitve so različne in daleč od tega, da bi tej ali oni pri-

pisoval odločujočo in prvenstveno vlogo. Eden in drug primer govori le o ekonomiziranju z živim in opredmetenim delom — o smotrnejšem izrabljanju delovnega časa in stroja. Res je, da je bilo doslej takšnih prizadevanj premalo. In res je tudi, da dosedanja delitev dohodka kolektivom ni dovolj spodbujala k podobnemu proučevanju in podobnim ukrepom. Posledice pa so bile, kot nam govore pričujoči podatki, zelo občutne.

Splošna ugotovitev je, da so naše obstoječe strojne zmogljivosti v podjetjih premalo izkoristene in da so prav v tem skrite precejšnje rezerve za hitrejši rast dohodka in produktivnosti dela. Te rezerve je treba osvoboditi s pravilno organizacijo dela, proučevanju, analizami, za kaj nekje stroj stoji, zakaj prepočasno doteka material in podobno.

Podatki, ki jih vsebujejo statistični koledarji za dve leti nazaj, govore, da je znašala v industriji instalirana pogonska moč strojev 1802 MW, kar pomeni, da so bile za tri izmene instalirane zmogljivosti 12 milijard 974.400.000 KWh. Glede na to, da je bilo v industriji poročeno samo 4.094.000.000 KWh v 1958 letu, pomeni (če grobo računamo), da je bilo povprečno izkoriščanje instaliranih kapacitet v industriji 32% ob 100% obremenitvi strojev in da je bilo povprečno izkoriščanje razpoložljivih kapacitet 41% ob 100% obremenitvi strojev.

Poglejmo zakaj je bilo tako? Če bi pri nas v posameznih podjetjih proučevali do podrobnosti vzroke, zakaj stroj stoji in koliko časa je pravzaprav vse leto v obratovanju, bi najbrž tudi prišli do podobnih podatkov, kot so prišli pred časom v eni izmed kovinskih tovarn v Srbiji. Tu so ugotovili, da dela stroj v eni izmeni samo 3 ure in 18 minut ali da je stroj izkoriščen samo za 41,3%. Preostali čas pa stroj stoji, zato ker ga je treba popravljati, prirejati za drug proizvod, ker delavca ni za strojem in podobno.

Tako majhna izkoriščenost strojev se lahko poslej gospodarski organizaciji hudo maščuje. Njene obveznosti so večje, ker so večje obresti na osnovna sredstva in sploh poslovni stroški naraščajo, če obratuje stroj le v eni izmeni. Takšnih tovarn, da obratujejo stroji v eni izmeni, pa je pri nas še nešteto. Največkrat trde v podjetjih, da ne morejo obratovati v dveh izmenah, ker nimajo delavcev. Teh ne dobe, ker nimajo stanovanj. Hkrati ob tem pa razmišljajo o rekonstrukciji podjetja, o razširitvi, o nakupu strojev, ki naj bi obratovali spet — v eni izmeni. Takšno gospodarjenje je podobno človeku, ki je zajemal vodo z rešetom. Zdi se, da bi lahko marsikje premostili težave glede kadrov, če bi pred časom namenili del sredstev, ki so jih porabili za nakup novih in pozneje le deloma izkoriščenih strojev (deloma celo v eni izmeni) za gradnjo stanovanj, naj si bo samskih ali družinskih.

Hvale vredno je, da zadnji čas gospodarske organizacije razvijajo svojo prizadevanost tudi v tej smeri, predvsem pa, da so v posameznih podjetjih že začeli proučevati, kako so izkoristili njihovi stroji. To potrjujejo razgovori z vodstvi v posameznih tovarnah.

Kartonažna tovarna: Pred dvema letoma smo začeli ugotavljati, koliko so izkoristeni stroji v naši tovarni. Popolnega pregleda še nimamo, ker so ta posel opravljali večidel mojstri v oddelkih. Toda sedanji gospodarski sistem nas naravnost prisiljuje, da bo to novo delovno področje našega bodočega analitično ekonomske planskega oddelka.

Tovarna baterij Zmaj: Tega smo se lotili pri nas šele pred tremi tedni. Sedaj že razčlenjujemo vzroke, zakaj nastajajo zastoji in kaj moramo izboljšati. K temu nas je spodbudil primer Tovarne emajlirane posode v Celju, o čemer ste pred časom pisali v vašem listu.

Litostroji: Pri nas ugotavljamo izkoriščanje strojev in tudi delovnega časa hkrati ob tem, ko v obratih izpolnjujejo delovne naloge za posamezni proizvod oziroma operacijo. Podatki, zbrani ob zaključku meseca, nam povedo, kako so izkoristeni stroji v vsem podjetju in v vsakem oddelku posebej. Ti podatki bodo še predvsem pomembni poslej, ko bodo kolektivni ekonomski enot razpolagali z ustvarjenim dohodkom. Njihov dohodek bo tem večji, čim bolj bodo gospodarili, torej tudi izkoristili stroje.

Tovarna dekorativnih tkanin: Pri nas prav tako ugotavljamo, koliko časa stroj teče in zakaj stoji. Mojstri, ki so prav tako nagajani po učinku kot ostali delavci, so zelo zainteresirani, da je na strojno uro porabljen čim večje število votkov, kar pomeni, da imajo čim manj režije in da je stroj čimbolje izkoriščen.

Kot je videti, v teh tovarnah (in kjer bodo le-te posnemali), izkoriščanje strojev kmalu ne bo več gospodarska neznanka. In tako kot v Tovarni dekorativnih tkanin, mislijo tudi v Litostroju, Kartonažni tovarni in Zmaju pri sestavljanju novega pravilnika o čistem dohodku uveljaviti merilo in spodbudo za čim smotnejšo izrabo strojev in naprav.

Stroj, pa naj si bo star ali nov, še ni torej pogoj, da bo naš dohodek večji, če le-ta obratuje samo nekaj ur na dan. Kjer niso prišli do tega spoznanja doslej sami, jih bo k takšnemu spoznanju privedel položaj na trgu. Znašli se bodo nasproti konkurentu, ki bo blago prodajal ceneje, ker je pač znal bolje izkoristiti svoj poslovni sklad — osnovna in obratna sredstva.

P. D.

PRED KONGRESOM TELESNE KULTURE

ŠPORT - SKRIB VSE DRUŽBE

Delavske športne igre so si kljub skromnim začetkom že utirile pomembno mesto v športnem razvedrilu med delovnimi kolektivi. Po nepopolnih podatkih zajamejo te igre na leto blizu 30.000 delavcev, kar je približno enako število odraslih, ki sodelujejo v telovadnih in športnih društvih. O problemih razvedrilnega športa in oddiha je na svoji seji razpravljalo tudi predsedstvo Zveze sindikatov za Slovenijo.

Delavske športne igre, ki so naletele na precejšnjo pomoč kolektivov in sindikalnih organizacij, pa imajo žal to slabost, da so prirejene preveč kampanjsko, da se po končanih tekmovanjih skupine delavcev, ki so sodelovale v igrah, spet razidejo. Namesto da bi te igre pomenile vrh aktivnega vsestranskega športnega razvedrila, pa pogosto predstavljajo edino obliko športnega življenja. Veliko prekratko in še premalo sistematično je, da bi bili lahko z njimi zadovoljni.

Vseeno pa ne moremo razumeti odnosa nekaterih telovadnih in športnih društev, ki ne vidijo v teh igrah možnosti za razširitev športa med odraslimi, ampak jih z oznako, da gre pri tem za divji, neorganiziran šport, zavračajo.

Takšno pojmovanje je še toliko bolj škodljivo sprčo dejstev, da narašča število srčnih obolenj, nevrastenije, ki niso posledica fizičnega, ampak psihičnega napora; povzročajo jih preutrujenost, premajhna telesna pripravljenost in psihična sprostitiv. Prav tako je znano, da je število obratnih nesreč

občutno manjše med športniki in med ljudmi, ki so se kdaj koli ukvarjali s športom. Analize delovnega učinka bi ver-

jetno pokazale, da je tudi delovna storilnost med ljudmi, ki se ukvarjajo z razvedrilnim športom, dosti večja od ostalih, ki iz različnih vzrokov temu ne posvečajo pozornosti.

Ker je večina športnih iger prirejenih tako, da zahtevajo sodelovanje več ljudi, da zahtevajo vsaj minimalne prostore, je potemtakem skoraj nemogoče pričakovati večji razmah te dejavnosti od posameznikov. Potrebna je torej organizirana skrb.

Poglejmo še nekatere mož-

nosti, ki so nam že dane, in ideje, ki bi jih bilo treba uresničiti.

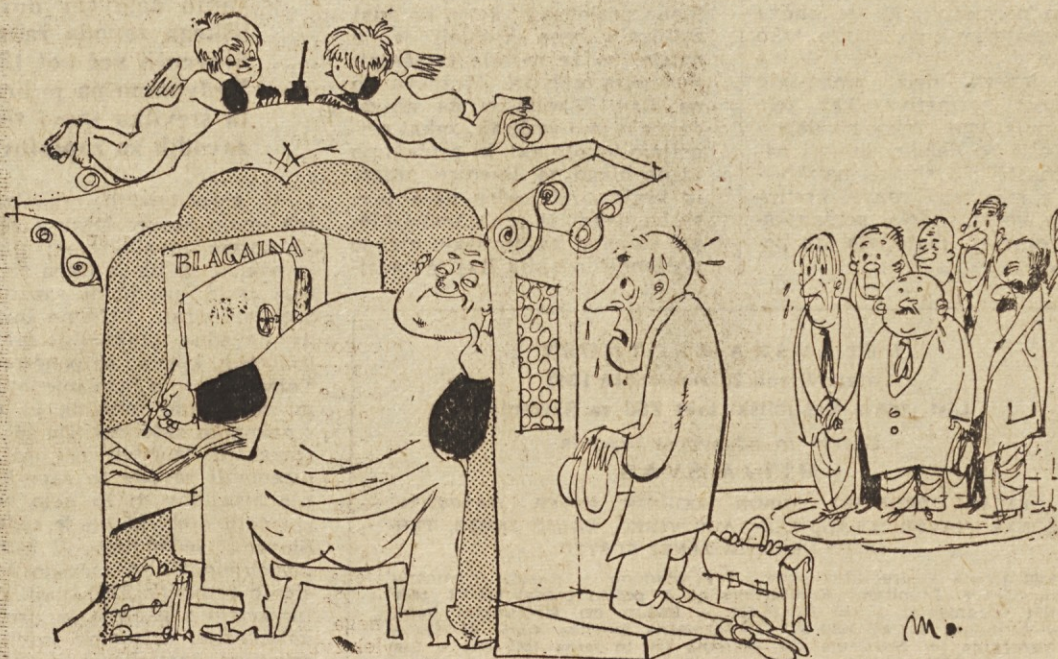
Predvsem — kongres telesne kulture ne bo mogel obiti teh problemov. Razvedrilni šport, ki je bil doslej v senci tekmovalnega in vrhunskega, naj dobi pravo mesto v vseh športnih organizacijah. Nanj ne smemo gledati kot na nekaj divjega, kot na nujno zlo, ki mu je pač treba odrediti prevzitek, ampak kot sestavni del vse športne dejavnosti. Poleg tega pa naj bi sindikalne podružnice podpirale in pomagale organizirati vsa prizadevanja delavcev, ki bi radi v okviru naselja ali kolektiva organizirali stalnejše športno življenje. Pomembna naloga pa zadene delavske sveste, delovne kolektive, ki naj postanejo mecen razvedrilnega športa.

Doslej je bila marsikje praksa, da je bil mecen direktor ali upravni odbor. Znani so primeri, ko so društvene organizacije ocenjevale upravne odbore tudi po oznakah: trije za šport, eden za kulturo, eden za lovce... Od sestave, od razumevanja upravnega odbora je bilo pogosto odvisno, s kakšnimi materialnimi sredstvi so razpolagale društvene organizacije na področju delovnega kolektiva. Naša dolžnost pa je, da postane skrb za razvedrilni šport, za oddih in zabavo stvar celotnega delovnega kolektiva, da predvsem kolektiv odloča, kam, za katere namene bodo podeljena njegova sredstva.

Če bodo organizatorji športnega življenja v delovnih kolektivih, v športnih in telovadnih društvih zajeli v svoje vrste množico delavcev, se bodo prav kmalu pokazali očitni rezultati. Ne iz besed, iz prakse bodo razvidne prednosti, uspehi. Prepričani smo lahko, da se bo

ob tem še utrdilo spoznanje, da ne kaže investirati samo v stroje, v rekonstrukcije tovarn, ampak tudi v človeka. Le zdrav, fizično pripravljen delavec bo ob manjšem naporu sposoben iz strojev ustvariti večjo proizvodnjo, le tak delavec bo brez zaskrbljenosti za svoje zdravje lahko ustvaril maksimum — največ, kar lahko stroj proizvede.

Zato šport ni stvar — ampak last vse družbe! Zato mu mora družba posvetiti potrebno skrb.

OBČINSKA SPOVED ZA DIREKTORJE

— No, zdaj mi pa zaupaj, koliko vam ostane po novih instrumentih?

karikatura: MILAN MAVER

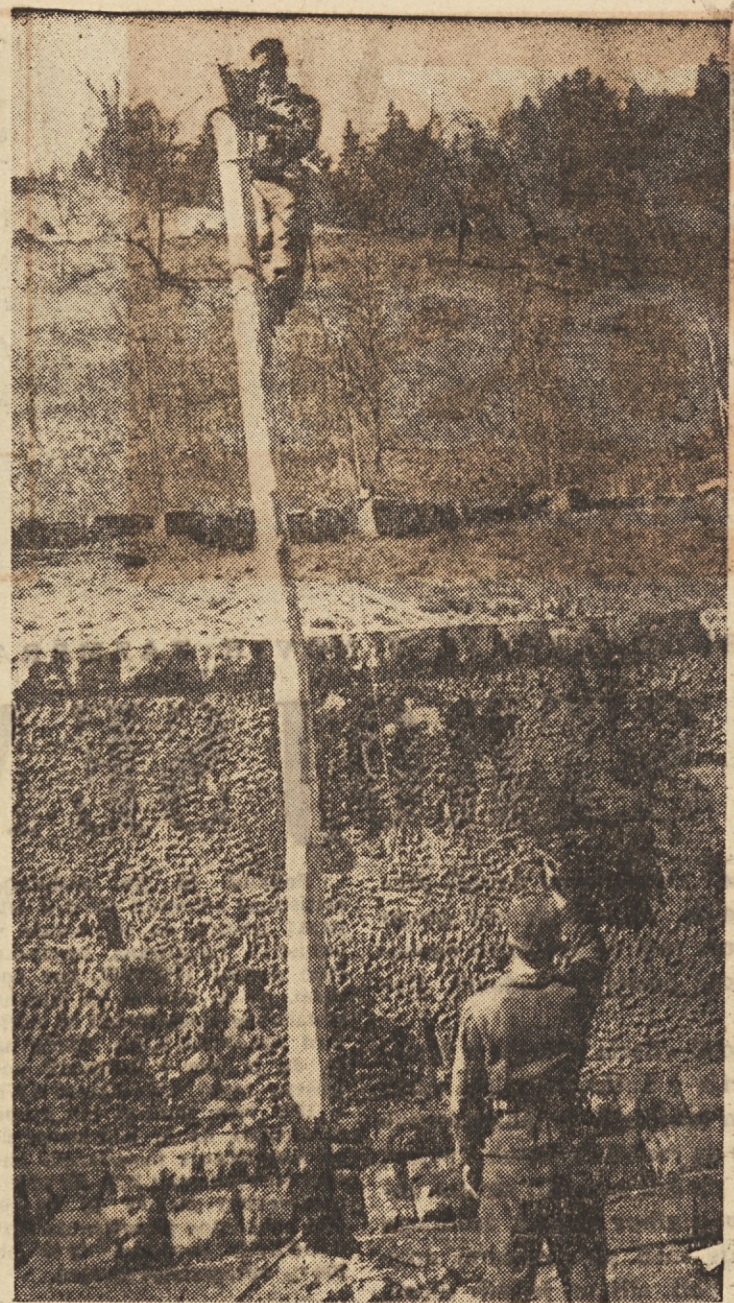
KOPER: Pretekli teden je bila v Kopru skupna seja komisije prosvetnih in znanstvenih delavcev ter delegatov za občni zbor Republiškega odbora sindikata prosvetnih delavcev Slovenije. Na seji so obravnavali predvsem nagrajevanje prosvetnih delavcev po prizadevanju in uspehu, življenjske pogoje ter druge probleme prosvetnih delavcev. Glede materialnih pogojev delovanja prosvetnih delavcev so ugotovili, da šolam primanjkuje najosnovnejših učil za uspešno opravljanje pouka. Ugotovili so tudi, da so prosvetni delavci preobremenjeni z delom sprito velikih potreb in malega števila učnega osebja. To postaja vedno večji problem, ker se prosvetni delavci raje zaposlujejo v gospodarstvu ali drugih javnih službah, kjer so za svoje delo bolj materialno stimulirani. Dalje so ugotovili, da imajo občinski ljudski odbori dokaj pasiven odnos do delovnih in življenjskih pogojev prosvetnih delavcev. Sodiijo, da bi bilo potrebno sprožiti to vprašanje pred občinske ljudske odbore, da bi se le-ti začeli s to problematiko intenzivneje ukvarjati.

GORICA: Na posvetovanju s predsedniki občinskih sindikalnih svetov goriškega okraja so razpravljali o občnih zboreh sindikalnih podružnic, ter o pripravi na občne zbornice občinskih svetov. Predsedniki posameznih občinskih svetov so poročali o poteku občnih zborev podružnic ter o svojih ugotovitvah glede kvalitete le-teh, o temah, ki jih obravnavajo, o kadrovske sestavi novih odborov itd. Poleg teh vprašanj so na posvetovanju govorili tudi o anketi Republiškega sveta o delavskem samoupravljanju, o kateri na terenu sodijo, da je zelo aktualna in koristna.

ŽALEC: Pretekli teden so bili končani občni zbori sindikalnih podružnic na območju občine Žalec. Ugotovitve kažejo, da so letošnji občni zbori odraz boljše dela sindikalnih podružnic kot v preteklih letih. Zlasti temeljita sta bila občna zbora rudnika Zabukovica in Liboje, prav tako je bil dobro pripravljen občni zbor v Tovarni nogavic Polzela.

KOPER: Na občnem zboru sindikalne podružnice hotela Triglav v Kopru je bilo precej govora o postrežni in o njeni delitvi. Člani kolektiva so se zavzeli za to, da se izdela nekaj konkretnih obračunov osebnih dohodkov na osnovi postrežnine, ker bodo le tako lahko precejšnji pravilnost oziroma nepravilnost kritereja razdeljevanja 10 % postrežnine med celotni kolektiv. V zvezi s postrežnino se je pokazal problem medsebojnih odnosov natakarejev. Mnenja so bili, da bi bilo potrebno odvzeti del sredstev, ki jih dobijo na osnovi postrežnine, v sklad z gradnjo stanovanj, ki predstavljajo v podjetju precejšen problem.

ŠKOCJAN: Razprava na občnem zboru podružnice Kmetijskega posestva Škocjan je bila zelo ostra. Delavci so postavili vprašanje, zakaj ni na občnem zboru delavcev z visoko strokovno izobrazbo, da bi se z njimi pogovorili o stvarih, ki zadevajo ves kolektiv. Največ vprašanj okrog nepravilnega poslovanja, nepravilnega odnosa strokovnjakov do delavcev ter okrog nepravilnega nagrajevanja je postavila gradbena skupina. Grajali so delo gradbenih inženirjev, ki večkrat menjajo načrte, tako da zidajo posamezne dele zgradb po dvakrat ali trikrat, spreminjajo med delom normative, ki so osnova za nagrajevanje po učinku, tako da jim v primeru večje količine opravljenega dela zmanjšajo vrednost normative, kar zelo demotivativno vpliva na delavce. Dalje so delavci grajali neurejenost HTZ službe, neizkoriščanje strojnega parka, nestrokovno vodenje dela, pomanjkanje orodja, materiala in podobno.

Se zadnje praktične preizkušnje in gospodarstvo dobi novega strokovnjaka

NA OBČNEM ZBORU OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA JESENICE

GOSPODARNEJŠE RAZDELJEVANJE SREDSTEV

Letošnji občni zbor Občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah je ubral drugačno pot delovnega dogovora. Če je vsa leta doslej opravi svoje srečanje v enem dnevu, se je to pot odločil za sistem predhodnega zasedanja posameznih komisij (za gospodarska vprašanja, za družbeno upravljanje, za organizacijo, za rekreacijo in oddih) in šele po opravljenem posvetu komisij, bo še enkrat podčrtal zbrane odločitve na skupnem, plenarnem zasedanju.

Minuli teden se je sestala komisija za gospodarska vprašanja. Sto delegatov je razpravljalo v gospodarjenju glede na novo delitev dohodka. Tehnost razprave je bila zlasti v vrsti dobronamernih korektur. Te korekture pravzaprav narekujejo novi gospodarski instrumenti, ki vsekakor zahtevajo od upravljalcev tanek posluh pri razporejanju lastnih in skupnih sredstev. Tako je na primer komisija obsodila kot nesmotrne investicije za gradnjo špecerijske trgovine, medtem ko Jesenice še danes nimajo poštene veleblagovnice. Rešitev, dokaj cenejša in hitrejša, je v preureditvi katerekoli že obstoječe trgovine v samopostrežno (račun kaže na višji promet); razpoložljiva sredstva pa naj se vložijo v gradnjo veleblagovnice.

Enako mero pozornosti je posvetila komisija preskrbi prebivalstva s sadjem in zelenjavo. Slabo poslovanje, ki je do zdaj zviševalo cene kjerkoli je le moglo, bo že morala zamenjati skrbnejša nabava. Možnosti so na dlan! Zanimivo, da jih do danes nismo razbrali: zakaj pripeljejo tovornjaki, ki pridejo po razno blago na Jesenice, prazni iz krajev, od koder naša preskrba nabavlja prehransko blago, ki pa ji ga dovažajo mnogo počasnejši vlaki? Kaj je cenej-

še, primernejše? Komentar je odveč.

V združevanju sredstev podjetij najdejo jeseniški gospodarstveniki in politični delavci pomemben doprinos k razvoju družbenega standarda. Združevanje pa mora biti tako izpeljano, da vsak kolektiv, ki nekaj da, natanko ve, za kakšno gradnjo (zdravstveni dom, kulturni dom...), za kakšen namen (razvoj kmetijskega posestva Poljče...) je odstopil svoja sredstva. Lahko tudi — posodili. Dosledna izvedba takšnega načina združevanja sredstev drami interes kolektivov, ki se že odgovornejšo odločajo za to ali za ono, za potrebnejšo gradnjo!

Delegati so sicer posegali na različna področja življenja v komuni, manj pa so se zadrž-

Neurejena ekonomska politika, neurejeno vprašanje norm, nedelaynost obratnih delavskih svetov in neobveščanje kolektiva »Metalne« o vseh važnejših dogodkih in sklepih, so vzroki, ki so v kolektivu povzročili hudo kritiko in neodgovorne izpade posameznikov.

To je bil končno tudi edini vzrok, da so se sestali sindikalni funkcionarji iz vsega podjetja ter na skupnem sestanku s predstavniki ostalih organizacij in nekaterih vodilnih uslužbencev uprave skušali najti izhodišče iz položaja, ki je privedel do tako ostre kritike kolektiva mehanične delavnice.

Kaj so odkrili na sestanku?

Vrsto napak, ki ta daleč po svetu znani kolektiv zavirajo v njegovem notranjem razvoju in mu onemogočajo sprejemanje novih ekonomskih ukrepov, ki bi lahko povečali konkurenčnost na domačem in tujem tržišču.

Novi gospodarski ukrepi zahtevajo od kolektivov največjo homogenost in dinamičnost, če hočejo, da se bodo na tržišču lahko uveljavili kljub povečanim možnostim zunanje konkurence. Tega pa trenutno o mariborski »Metalni« ni moč govoriti.

Precej mariborskih kolektivov ima že vpeljane ekonomske enote, obračunavajo po ekonomskih enotah, tako da prejmi delavcev niso več odvisni od fiksnih tarifnih postavk, temveč v pretežni meri od njihove marljivosti in produktivnosti ter uspeha celotnega podjetja. Vrsta pristojnosti je bila prenesena na obratne delavske svete in ekonomske enote, ki so v veliki meri zainteresirale večino

delavcev in jih pripravile do razmišljanja, kako gospodariti znotraj njihove enote, da bo finančni uspeh čim boljši in s tem seveda tudi njihov zaslužek.

O vsem tem pa v Metalni ni ne duha ne sluha. Delavci so še vedno plačani po tarifnih postavkah, ki jih določa tog tarifni pravilnik. Norme same so v mnogih primerih nerealno postavljene, to pa izključno samo zaradi slabih kalkulacij. Namesto, da bi v kolektivu skušali najti sodobnejši način nagrajevanja, o katerem je bilo v zadnjih mesecih že toliko napisane, so v govorjenega, so degradativno izplačevali presežene norme. Ta lestvica je onemogočala delavcu, da bi dobil za svoj trud in vloženo delo tudi polno plačilo. Z degradativno lestvico je onemogočeno izplačilo celotnega presežka norme, to dovoljuje samo do določenega odstotka. Z eno besedo, sistem degradativne lestvice nestimulativno vpliva na delavca. Zato se tudi ni čuditi, če proizvodni uspeh v posameznih obratih pada. Sama uvedba degradativne lestvice pa odkriva še nekaj drugega!

Nedvoumno dokazuje, da so kalkulacije posameznih objektov specifično individualne proizvodnje slabo napravljene, sicer v določenih primerih ne bi bilo mogoče preseči norme za 200, 300 ali celo več odstotkov. Da se to lahko dogaja, je možno samo dvojje: ali je premalo strokovnega kadra, ali pa ni sposoben za to delo? Ravno zato bi bilo mnogo bolje, da bi namesto uvažanja degradativne lestvice posvetili vso skrb, da dobi kolektiv dovolj dobrih strokovnjakov, če pa to ni mogoče, potem naj se tistim, ki sedaj delajo na teh delovnih mestih, omogoči odgovarjajoče izobraževanje.

Da pa je bil ta način korigiranja norm še toliko bolj obojen na neuspeh, je treba pripisati predvsem članom delavskega sveta, ki pred sprejetjem tega sklepa niso dovolj oziroma zelo malo pojasnjevali članom kolektiva namen degradativne lestvice. Istočasno pa tudi niso polagali važnosti na predloge članov kolektiva, ki poznajo pogoje dela v svojem okolju sigurno dosti bolje kot ljudje v upravi. To je tudi vzrok, da je kolektiv pokazal nezaupanje v organe samoupravljanja s tem, da je poleg že izvoljenih tovarišev pošiljal na zasedanja centralnega delavskega sveta še druge. Pri tem pa je precej nerazumljivo dejstvo, da sindikat ni videl potrebe, da bi skušal pomanjkljivost na en ali drug način odpraviti.

Ali je potem zameriti, da kolektiv zaradi neobveščenosti nasede posameznim negativnim elementom, ki skušajo vnesti med proizvajalce zmedo, da bi potem laže v kalnem ribarilu!

Ze dalj časa ni nobena tajna v kolektivu, da so obratni delavski sveti popolnoma nedeljavni. Kje so vzroki za to? Ugotovitev člana obratnega de-

lavskega sveta nam pove dovolj: kako naj sploh obratni delavski svet v redu dela, če pa razen tega, da poziva k boljši delovni disciplini, nima prav nobene druge pristojnosti. Kaže, da tudi nekaterim vodilnim uslužbencem ni dosti do tega; da bi obratni delavski sveti živeli, ker se boje (?), da bi s tem izgubili del svojih pristojnosti.

Ali ni po vsem tem popolnoma upravičen predlog tovariša, ki je rekel, da je treba vse tiste tovariše, ki niso pokazali volje, da bi prenašali predloge ožjega kolektiva na centralni delavski svet in niso kolektiv seznanjali s sprejetimi sklepi ter pojasnjevali njih namen, takoj odpoklicati iz centralnega delavskega sveta?

Precej pikrih je bilo izrečeno na račun samovolje posameznih vodij oddelkov, ki še danes nečejo razumeti, da ni kolektiv odvisen od njih, temveč oni od kolektiva. Prav neverjetno se sliši, da je še danes moč vodja oddelka, ki v celoti odbija umestne predloge kolektiva, v katerem živi in da posamezne predloge sindikalnega odbora enostavno raztrga ter napiše druge po svoji glavi. Potem res ni nič novega, da lahko posamezni brigadirji izbirajo za sebe in svoje prijatelje boljše delo, dočim nepriljubljenim delujejo takšno, kjer je možnost boljšega zaslužka skoraj nemogoča.

Vsi ti pojavi so končno pripeljali kolektiv tako daleč, da je bil enostavno postavljen pred dejstvo, da tako ne more iti naprej, če nečijo, da se bosta rentabilnost in dobro ime kaj kmalu spremenila v polom. Zato je tudi razumljivo, da so bili na tem sestanku sprejeti sklepi, za katere se je reklo, da se morajo v najkrajšem času in dosledno izvršiti. Predvsem so mišljene ekonomske enote in obračunavanje po njih. Na obratne delavske svete je treba prenesti konkretne naloge in pristojnosti (enako tudi na ekonomske enote), tako da se centralni delavski svet ne bo več ukvarjal z nepomembnimi drobnjarijami in nepotrebnim drobnjarkstvom.

Urediti je treba vprašanje asortimana, ker le na ta način bo mogoče preiti iz izrazito individualne proizvodnje na serijsko. S tem bi bilo mogoče rešiti problem večjega izkoristka strojnega parka, da o dvigu storilnosti sploh ne govorimo. S prehodom na serijsko proizvodnjo bo v marsičem rešeno tudi vprašanje strokovnega kadra, ki je danes zavzet na toliko posameznih delih, da ni nič čudnega, če le-to ni opravljeno dobro in pravočasno. Odnosi med vodilnimi uslužbenci in neposrednimi proizvajalci se morajo brezpogojno urediti, kajti tudi od tega je v veliki meri odvisen nemoten potek proizvodnje. Predvsem pa se mora delo sindikalne organizacije temeljito spremeniti, da bo končno zavzel tisto mesto, ki ji kot največji delavski organizaciji tudi gre. JARO KRIZ

POSEBNE DELAVNICE V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH — DA ALI NE?

KAKO ZAPOSLOITI INVALIDE

V zadnjih letih se je število nezaposlenih invalidov precej povečalo. To pa predvsem zaradi tega, ker so se jih v gospodarskih organizacijah otresali in se jih še branijo zaposliti, češ da jim taki delavci zmanjšujejo storilnost ali pa da imajo že svojih poškodovanih delavcev dovolj. Po zadnjih podatkih republiškega zavoda za zaposlovanje delavcev je sedaj v Sloveniji več kot 1250 invalidov, ki iščejo zaposlitev. Nedvomno pa je brezposelnih precej več, ker zajema ta številka samo tiste invalide, ki so prijavljeni pri zavodih za zaposlovanje.

V gospodarskih organizacijah imajo največ težav z zaposlovanjem invalidov, ki nimajo poklica in jih je treba zaradi tega šele usposobiti oziroma prekvalificirati. Delovne invalide navadno prekvalificirajo v podjetjih, kjer so se ponesrečili. Težave pa so s tako imenovanimi socialnimi invalidi, ki niso z zakonom zaščiteni. Da bi tem omogočili izučetv poklica, so ustanovili zavode za zaposlovanje invalidov in za delo manj zmognih oseb, ki jih je sedaj v Sloveniji sedemnajst. V njih se pričujejo ali je časno zaposlenih približno 2300 ljudi, ki se ukvarjajo s papirno in usnjeno galanterijo, z lesnimi izdelki, s tekstilno konfekcijo, dežnikarstvom, vrbopletarstvom in dru-

gimi deli.

Nedvomno imajo tudi ti zavodi precejšnje zasluge za ublažitev problema zaposlovanja invalidov. Toda nehoti pomisliti, koliko se invalidi v teh zavodih strokovno usposobijo? Znano je sicer, da dosežejo nekateri lepe uspehe, da postanejo pravcati strokovnjaki za svoje delo, gredo iz zavoda in se zaposlijo drugod. Vendar jih je mnogo, ki si ne pridobijo takšne kvalifikacije in morajo zaradi tega ostati v zavodu. Temu so največkrat krivi sami, ker si premalo prizadevajo, da bi postali dobri delavci, pa tudi v zavodih včasih premalo skrbijo za njihovo priučevanje. Morda bi bilo prav, da bi ti zavodi, kjer so tudi drugi, časno zaposleni

delavci, služili izključno za to, da bi se v njih priučevali invalidi. Na ta način bi se strokovno bolj usposobili.

V nekaterih gospodarskih organizacijah sami prekvalificirajo ali priučijo invalide in jih — če je le mogoče — dajo med zdrave delavce. Tako so na primer poskrbeli zanje v kranjski »Iskri«. O kakšni manjši storilnosti tu ni besede. Nasprotno! Zgodi se, da ta delavec normo celo preseže. To pa zaradi tega, ker so ga primerno zaposlili, ker so mu dali stroj, na katerem se je lahko uveljavil. Pri vsem tem pa je morda najvažnejše to, da v nekaterih obratih te gospodarske organizacije ne govorijo več o invalidih — ta pojem se je kar nekam izgubil — temveč o delavcih, ki so prav tako zaslužni za opravljeno delo kot drugi. To pa je že tisti odnos, ki bi ga morali uveljaviti povsod tam, kjer imajo invalide.

Da so postavili invalide v nekaterih podjetjih med zdrave delavce, je pomembno zaradi tega, ker je to eden važnih pogojev njihove rehabilitacije. Ni namreč vseeno, ali ta delavec dela med samimi invalidi ali ima mesto med zdravimi tovariši. Koncentracija invalidov ustvarja med njimi slabo počut-

je. Temu nasprotno pa so nekateri mnenja, da bi jih bilo treba skupaj zaposliti v posebnih delavnicah, ki bi bile oproščene nekaterih obveznosti.

Tak način zaposlovanja invalidov brzokne ne bi bil najslabši. Kar zamislimo se v duševnost ponesrečenega delavca, ki smo ga usposobili, pa ga damo v takšno delavnico... Ali bi se iznebil misli, da je manj vreden, ker mora delati v posebni delavnici, čeprav bi imel drugje več uspeha že zaradi tega, ker bi delal z večjim veseljem? Ali bi zanj lahko trdili, da smo ga rehabilitirali?

Poudarili smo že, da so podjetja, kjer se branijo zaposliti invalide. Otepaajo se jih predvsem mojstri, ki hočejo imeti v ekonomskih enotah najbolj zdrave in sposobne ljudi, ter se bojijo, da bodo zaradi invalidov manj zaslužili. Tisti, ki podpisujejo take odnose, ne vidijo ali nečejo razumeti, da se mora včasih zolj ekonomsko računati, koliko je oziroma koliko bo invalid, ki ga sprejememo v službo, produktiven, umaknit razumevanju, zakaj ta delavec ne bo mogel toliko storiti kot drugi, predvsem pa želji, pomagati mu, da ne bo zapostavljen. DRAGO MIROŠIČ

DELAVSKA ENOTNOST
Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo
Glavni in odgovorni urednik
MITJA SVAB
PREJUJE UREDNIŠKI ODROR DORNIK PETER GASPERSKI
SONJA, MAVER MILAN, TRINKAUS VINKO, VOLIČ JANEZ, TERNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER
List izhaja v ureniški povezavi s »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 3 poštni predal 313 VI. telefon uredništva 33 722 in 30 672 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 800 205/1 83 - Posamezna številka stane 30 din - Naročnina je četrtletna 350, polletna 500 in letna 1000 din - List tiska CJP »Ljudska pravica« - Poština plašana v gotovini

Z dežja na dež

Sodobna pravljica:
Revščina + revščina = revščina!

Ovdoveli kmet s kopico otrok in s še večjo kopico skrbi je gruntal in gruntal, kako bi sebe in svoj drobiž rešil životarjenja in nazadnje prišel na bistro misel: dobro se oženim, pa bomo rešeni. Bogate neveste ni dobil, ponudila pa se mu je vdova, ki je imela, tako kot on, krpo zemlje in rešto otrok.

»Bolje nekaj kot nič,« si je rekel, »če vzamem vdovo, bom imel dve njivi namesto ene.«

In se je oženil in postal lastnik dveh njiv. Toda kmalu se mu je posvetilo, da je prišel z dežja na dež. Z njivo je priženil še vdovin zlakoteni naraščaj in njegovi otroci so

ostali lačni, kakor poprej. Tako piše v starih prilikah. Zgodbo lahko posodobimo: postane celo zelo aktualna, če ovdovelega kajzarja in kajžarico zamenjamo s trgovskimi podjetji, na primer z Jesenic ali Ljubljano, in besedo ženitev z združitvijo.

Da bo vsa stvar manj brez-perspektivna, pridružimo glavnim junakom še Občino, ki je mešetarila pri tej zakonski zvezi in obljubljala poročno darilo v obliki investicijskih sredstev. Dala ga pa še ni. Ostalo je le drobceno upanje, da novi zakonci ne bodo do smrti — naravne ali nasilne — otepali revščine.

In potem sta rekla: Da!

»INTEKS« ODLIČNO!

Verjetno so bili tovariši v tekstilni industriji Otiški vrh — Dravograd presenečeni. Verjeme, nič manj nismo presenečeni mi. To, kar bomo zapisali za bralce naših »Okvirov«, je pravzaprav že tretji odmev na zapisek: Surovine in skomine. (Zadnjič smo objavili odprto pismo kolektiva Otiški vrh, v katerem pripovedujejo, kako so ostali brez surovin in kako zaradi tega stojte nekateri stroji, pa tudi zasluzki.)

Odmev kaže, da denar kolektivom ni vse. Narobe, mnogi se zavedajo, da žive v socialistični skupnosti bolj, kot si mi vsi skupaj mislimo. Vedo, da skupnost pričakuje od njih še kaj več kot dobro materialno gospodarjenje. Vedo, da želimo tudi novo etiko in solidarnost v odnosih, le-te pa ni moč meriti z dinarjem.

Iz Otiškega vrha pišejo:

»Ze v ponedeljek zjutraj, 17. t. m. je direktor tekstilne tovarne Inteks iz Kranja, tovariš Care, telefonično povprašal, kakšne težave imamo in kako nam lahko pomagajo. Povedati moramo, da smo naši možnosti za konkretno pomoč. Naši stroji ne bodo stali. Zato smo hvalile kolektiv in direktorju tovarniš Caretu za izkazano pozornost, ki je zaradi načina, oblike in razmer, v katerih je bila izražena, vredna, da jo zaznamujemo kot vzor, ki naj bi v socialističnem gospodarstvu vladal v poslovnih odnosih gospodarskih organizacij. Ta primer razumevanja že zaradi svoje etične vrednosti ne sme ostati

skrit, saj zasluži omenjeni kolektiv vse priznanje.«

Še tole: Tak odnos kolektiva in vodstva Inteksa kaže, da nova delitev ne bo prinesla samo nove materialne spodbude in možnosti, pač pa tudi nove odnose, ki bodo kolektive slej ko prej povezali v skupna prizadevanja za doseganje boljših

skupnih ciljev. V teh odnosih bodo padale občinske in okrajne meje, ob katere se včasih spotikamo. Kolektiv in vodstvo Inteksa sta pokazala solidarnost, kateri smo navdušeno zaploskali, kajti to nam pomeni veliko več, kot če bi iz Inteksa sporočili: Naredili smo toliko in toliko tisoč metrov blaga več.

M. S.

DA NE BOMO PREPOZNI

Poziv predsednikom občinskih ljudskih odborov — Piran, Izola, Koper — da čimprej razložijo pogoje, ki jih nudijo njihova mesta za razvoj turizma!

To je zahteva Stalne konference za oddih in rekreacijo, ki se je sestala prve dni tega tedna v Piranu. Udeležili so se je gospodarstveniki in politični delavci koprškega okraja ter predstavniki raznih domov oddiha in počitniških skupnosti. Zasedanju je prisostvoval tudi podpredsednik Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo tovariš Leopold Krese.

Uvodni referat je prebral France Klobučar, predsednik okrajnega sindikalnega sveta v Kopru. Opozoril je prisotne na razdrobljenost domov oddiha, ki bi se zlahka združili v 14 počitniških skupnosti ob slovenski obali. Razumljivo, da bi bilo poslovanje tako osnovanih skupnosti neprimerno gospodarnejše kot pa lahko posluje kolektiv, ki ima v svojem domu le nekaj ležišč. Obenem pa bi tako organizirano delavsko letovišče lažje zmagovalo vrsto problemov — preskrba, postrežba, prireditve, izletništvo, občinske takse i. pd.

— ki jim doslej posamezni domovi kratko in malo niso bili kos.

Slovenska podjetja vlagajo v gradnjo domov ob obali 4 milijarde dinarjev!

To je investicija, ki jo je nesmiselno zavreči! Pravzaprav jo tudi nihče ne odklanja, določeni predpisi in administrativni postopki, zlasti pa neokretnost in togost v poslovanju, pa so vendarle zaviralni momenti, zaradi katerih se počitniške skupnosti le počasi razvijajo in omenjene milijarde le počasi pri-tekajo.

predpisov.

Potem takem naj bi bil direktor poglobitveni garant zakonitega poslovanja gospodarske organizacije, pri čemer naj bi bil temeljni pogoj za tako funkcijo, da sodeluje pri njegovem imenovanju občinski ljudski odbor, in le tak direktor naj bi zagotavljal družbeno nadzorstvo nad poslovanjem gospodarske organizacije ter preprečeval izigravanje zakonitih predpisov.

Mar ni takšno stališče posledica že preživelega mnenja, da je direktor pooblaščenec države in predstavnik družbenih interesov v kolektivu in v odnosu do organov delavskega samoupravljanja? Res je sicer, da lahko zastareli predpisi zapeljejo v enostransko pojmovanje in verjetno je treba predvsem v tem iskati razlog za tako utemeljitev, ki subjektivno gotovo nima namena odrekli delavskim svetom odgovorno družbeno vlogo, ki jo imajo in ki jo zelo uspešno opravljajo v družbeno korist. Toda objektivno iz take razlage vendarle izhaja med drugim tudi tale zaključek: organi delavskega samoupravljanja potrebujejo zaradi zaščite zakonitosti poslovanja in družbenih interesov posebej pooblaščenega varuha v osebi direktorja, ki ga imenuje ljudski odbor. Brez takega direktorja bi namreč »utegnilo priti do izločitve družbenega nadzorstva in do izigravanja zakonitih predpisov.«

Organov delavskega samoupravljanja bi torej ne kazalo puščati brez takega varuha, da ne bi prišlo do opisanih posledic. Zato bi bilo potrebno postaviti direktorjem namestnike in te naj prav tako imenuje občinski ljudski odbor. Le tako bi bilo mogoče kljub odsotnosti direktorja zagotoviti družbeno nadzorstvo nad delom gospodarske organizacije in preprečevati izigravanje zakonitih predpisov.

Prav gotovo na take zaključke iz omenjene utemeljitve niso pomislili tisti, ki so se zanjo odločili. Res pa je, da svojega izreka drugače najbrž ne bi mogli utemeljiti. Pa tudi praksa gospodarskih sodišč govori zoper tako utemeljitev. Saj razpolagajo s primeri, da skušajo v podjetjih izigrati zakonite pred-

pise pogosto prav z izigravanjem organov delavske samouprave ali z nepravilnim doseganjem teh organov doseči sankcioniranje nezakonitega razpolaganja s sredstvi.

Ni treba obširneje dokazovati, kako zgrešena je taka razlaga. A ker je oficialna, je tudi nevarna. Koristi lahko za pu-tuho tendencam, ki gredo za tem, da bi čim več dejanskega odločanja obdržali v rokah strokovnega vodstva, daje prav tistim, ki morda bolj zase kot javno menijo, da je zaradi svojih »javno-pravnih funkcij« direktor v tem pogledu vendar — le nad organi delavskega samoupravljanja in da bi brez njegovega sodelovanja pravzaprav ne smeli samostojno ukrepati.

Sicer pa poudarjeno izdajati iz direktorjeve funkcije njegovo skrb za uporabo zakonov in jo proglašati za »javno-pravno funkcijo« sploh ni vskladu z odgovornimi in zahtevnimi nalogami in položajem direktorja, ki so tipično organizacijsko-operativne, ki povezujejo izvršilne dejavnosti v enotno, povezujočo strokovno izvršilno funkcijo. Če zakon nalaga direktorju skrb za izvajanje zakonov, mu je ne nalaga zato, da bi nameraval njegovo funkcijo dvigniti na neko »javno-pravno« raven nad funkcijo upravljanja, ali zato ker bi bil edino direktor legitimni varuh zakonitosti, temveč zato, ker je njegova funkcija — izvršilna, a ne varuška. Ne drži, da je samo direktor odgovoren za nezakonito poslovanje. Za to so odgovorni neposredno vsi, ki ravnaajo nezakonito. Odgovarja pa tudi delovni kolektiv v celoti.

Po 113. členu zakona o sredstvih gospodarskih organizacij občinski ljudski odbor s prisilno upravo odzame delovnemu kolektivu pravico upravljanja, lahko razpusti delavski svet. To je sankcija za nepravilno, nezakonito poslovanje, ki zadeni vse delovni kolektivi. Sankcije za nezakonito ravnanje pa lahko do-lete tudi posamezne člane delavskega sveta in upravnega odbora. Skrb za zakonito poslovanje je naložena tudi organom delavske samouprave, kar izhaja med drugim tudi iz 1. člena temeljnega zakona o gospodarskih organizacijah in organizacijami po delovnih kolektivih. Pa tudi določbe drugih zakonov, ki nalagajo — gospodarskim organizacijam določeno ravnanje, zavezujejo s tem delavske svete, da je njihovo upravljanje v skladu z zakonitimi predpisi. In končno: pravna odgovornost gospodarske organizacije je dejansko vendarle odgovornost delovnega kolektiva, ki jo ta lahko neposredno občuti v sistemu, kjer so sredstva za osebne dohodke in individualni osebni dohodki neposredno odvisni od dohodka, ki ga lahko znatno znižajo nekatere sankcije, predpisane za gospodarske prestopke in za nezakonito poslovanje.

Tudi ni res, da odgovarja direktor za opravljanje svojih »javno-pravnih« funkcij samo oblastnim organom delavskega samoupravljanja. Ze cit. temeljni zakon o gospodarskih organizacijah v 9. členu določa, da direktor za svoje delo odgovarja upravnemu odboru podjetja. Ker spada skrb za uporabo zakonitih predpisov tudi v njegovo delo, je torej tudi za izvrševanje te skrbi po zakonu odgovoren organom upravljanja. Direktorjevo odgovornost tem organom lahko uveljavlja delavski svet s tem, da predlaga njegovo odstavitev po 36. členu Uredbe o ustanavljanju podjetij in obratov, da začne disciplinski postopek zoper njega po 297. členu zakona o delovnih razmerjih. Sicer pa je gol pravni formalizem trditi, da je direktorjeva funkcija »javno-pravna« narave. Kakšna pa je družbena funkcija upravljanja? Ta pa pripada direktorju, temveč delovnemu kolektivu in njegovim organom upravljanja.

Kakšnim birokratskim mnenjem koristi opisana utemeljitev, kaže okrožnica Občinskega ljudskega odbora Maribor-Center, ki je, sklicujoč se na to ob-razložitev, priporočil vsem podjetjem, ki še nimajo registriranih namestnikov direktorjev, da

čimprej dostavijo predlog za imenovanje namestnika komisiji za imenovanje in razrešitev gospodarske organizacije pri občinskem ljudskem odboru. Ko poteka proces decentralizacije samoupravljanja in krepitev delovnega kolektiva kot edinega nosilca upravljanja, služi obravnavano stališče ljudskemu odboru za podlago, da priporoča podjetjem, naj čimprej postavijo pravzaprav kar dve osebi za upravljanje funkcije direktorja, kar bi bilo utemeljeno le v primeru, če bi se v direktorjevi funkciji koncentrirale nove pristojnosti, nove, večje pravice odločanja. (To vse v času, ko razpravljamo o tem, da bi moral tudi direktorja imenovati kolektiv!)

Končno pa je razlaga sama nezakonita. Težko je najti solidno pravno podlago za trditev, da je potrebno tudi pri imenovanju namestnika direktorja »popolnoma zavarovati zakonito pravico občinskega ljudskega odbora«. Take zakonite pravice namreč ni. Najti jo je mogoče le z neutemeljeno široko razlago predpisov, ki urejajo postopek pri imenovanju direktorja in ki vidi v direktorju predvsem »javno-pravne« funkcije, pooblaščenca države, ter prezre, da so delavski sveti izrazito družbeni organi, ki v imenu družbe upravlajo z družbeno lastnino, s katero razpolagajo delovni kolektivni prav tako v interesu družbe. Če bi zakonodajalec nameraval na enak način urediti tudi postavitev namestnikov, bi to najbrž že tudi predpisal. Toda kaj takega ni predpisal niti v začetku uveljavljanja delavskega samoupravljanja.

Uredba o predaji poslov usluž-bencev gospodarskih podjetij (Ur. l. FLEB št. 25/1951) ureja ves postopek iz načelnega stališča, da je imenovanje osebe, ki naj nadomešča direktorja za čas njegove odsotnosti, izključna kompetenca upravnega odbora gospodarske organizacije. Ni važno, ali ta uredba še velja ali ne. Izrecno ni bila veljavljena. Nekateri menijo, da ta uredba — celo takšna kot je — ne velja več, ker ne ustreza nadaljnjim spremembam v gospodarskem sistemu in razvoju delavskega samoupravljanja. Prevladuje namreč mnenje, da je ureditev primopredaje in določitev namestnika direktorja izključno interna stvar delovnega kolektiva in predmet pravih gospodarskih organizacij. In taka je tudi praksa. Občinski ljudski odbor pa nima nikjer nobene zapisane zakonite pravice posegati v to samoupravno področje in zato tudi ni nobene pravne osnove za stališče, da je za postavitev namestnika direktorja prav tako potrebno sodelovanje občinskega ljudskega odbora.

Utemeljen je izrek, s katerim je sodišče odklonilo registracijo namestnika. Toda razlog zato je — v odgovorni izvršilno-operativni funkciji direktorja. Ta je tako zahtevna, da ni v prid niti gospodarski organizaciji niti skupnosti, če je kje direktor več izven podjetja kot pa v svojem delovnem kolektivu. Zato bi kazalo v utemeljitvi odklonilnega izreka postaviti se na stališče, da gospodarska organizacija ne potrebuje dveh oseb za opravljanje nalog direktorja in da je lahko njegovo nadomestovanje le izjemem primer ne pa stalna potreba. Ne kaže forsirati imenovanja stalnih namestnikov, temveč boriti se zoper pojave prepogostih odsotnosti direktorja, kar delavci marsikje grajajo. Kadar pa vendarle nastopi potreba po namestniku, je za postavitev pristojen upravni odbor ali delavski svet, če tega vprašanja nimajo že poprej urejene v pravih podjetjih.

RADO MIKLIČ

Če nam bo vreme naklonjeno, bomo lahko kmalu razpeli šotere. V lepi pokrajni si bomo nabrali moči za delo

ČEPICA

V velikih strojnih dvoranah veje hladen zrak iz oseh strani. Je že tako, da so kje odprta kakšna vrata, okno, in preprih, neljubi gost, sprti nastaja. Zavoljo tega, pa tudi zaradi zaštite pred prahom in iskrami izpod varilnih aparatov nosijo delavci v strojnih dvoranah čepice. Se-starni del njihovega obraza so in le redkokdaj jih odložijo. Rekli bi celo — nikoli!

Dogodilo se je, da je strugar v naši tovarni avtomobilov imel nekakšen opravek pri mojstru. Vprašanje ali kaj. Potrkal je kot se spodobi in ostopil iz dvorane polne trušča v mirno zavetje pisarne, kjer je imel mojster, delovodja spojo mizo. Še predno je dodobra začel, že ga je mojster prekinil:

»Ali se tako govorijo z menoj? V eni!»

Strugar je obnemel, mojster pa je nadaljeval:

»Kapo z glave, misliš, da si doma!»

Tako ga je odslovil. Osramočen delavec je moral še enkrat potrkati. S čepico v roki. Obstati je moral natančno tri metre pred mizo, mirno, z rokama ob hlačnih šivih.

Čudno se bere, a vendar je res. Spominja na preživele dni, ko so mojstri tudi s takšnimi »prijemki« ponizevali delavca. Danes pa govorimo o novih odnosih. Vsi smo upravičenci pravimo, delavci, tovariši...

Kdo ve, če se ta mojster odkrije pred delavcem ob stroju, kadar ga sreča v dvorani, kjer je preprih in prah in so iskre, ki lete izpod varilnih aparatov? Tudi mojster nosi na glavi — čepico!

IZDAJALEC MED NAMI

Vse se dogodi pod tem ljubim soncem. Zadnjič na primer smo pisali o mariborskih trgovcih, ki so se dogovorili in složno povečali cene za nekatere proizvode. Tak dogovor, ki mu je botrovala špekulacija, je naletel na javno grajo, zato so, to je treba priznati, stvari popravili.

Vendar, poglejte, kakšna je bila reakcija nekaterih: Prvič je treba upoštevati, kdo za vraga je to prinesel na uho tistemu, ki je o stvari pisal. To izdajstvo bi bilo treba obsoditi. Stvar smo vedeli vendar samo »mi«.

Drugič, treba je zbrati vse dokaze, da ni res, kar je bilo zapisano in tožiti tiste, ki klevetajo neoporečno poslovanje.

Naše mnenje pa je, da je škoda, ker inšpekcija še ni utegnila pogledati (morda pa je ta »pogled« nezaželen), kaj je bilo z dogovarjanjem, kdo so pobudniki? Tako dogovarjanje je namreč kaznivno in prav nič hudega bi ne bilo, če bi to vsaj enkrat dokazali tudi v praksi. Stvari pa bodo slej ko prej računovodsko tako zabrisane, da bomo doživljali isto (če ne v Mariboru, pa drugje), samo dogovori bodo vedno bolj spretni in prikriti!

KRUHANI

V našem pomembnem industrijskem središču ni prav nič nenavadnega v dolgih vrstah žena in otrok, ki čakajo na kruh. Kado ga namreč zmanjkal? V pekarni godrnjaje opravičujejo sami sebe z dokazovanjem nerabnosti starih peči, obrabljenih strojev, pomanjkanjem delovnih rok. Kdo pa zmore...

Rekli so, vi tam na občini, zgradite nam pekarno pa bo kruha dovolj in žemljice pa kifelijce!

Toda, občina nima dinarja!

Svetovali so pekom, naj uvedejo tretjo izmeno v peki, ni drag, da ne bi bilo poltel kruha dovolj!

Toda, peki so ostali pri dveh izmenah, kruha je bilo malo, sitnarjenja na račun nove pekarnice pa dosti!

Vrste so se torej daljšale in ljudje so se hudovali, češ nikjer ni tako kakor pri nas, ko nam še kruha primanjkuje. Prav so imeli!

No, občinski možje niso držali križem roke. Barali so druge pekarije o oddaljenih mestih za pomoč. Takoj sta se jim javili dve — na Bledu in v Ljubljani. Obe bi bili pripravljeni oskrbovati Jesenice s kruhom. V svetek in v pelek.

Težka skrb se je razblinila. Občina je veselo novico sporočila pekarni.

V odgovor, malce užaljen seveda, so peki že naslednji dan uvedli — tretjo izmeno!

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. TAM, MARIBOR — D. Kralj

2. LE NEKATERI MARIBORSKI TRGOVCI — M. Šoab

3. JESENICE — D. Kralj

S svobodno izbiro zdravnika, s stimulativnejšim nagrajevanjem zdravstvenih ustanov bo manj bolnikov v čakalnici

NEZAUPNICA DELAVCEM IN ZDRAVNIKOM:

Naj obratni zdravnik odloča?

V nekaterih obratnih ambulantah se je obisk zmanjšal, odkar si vsakdo svobodno izbira zdravnika. Tamošnje zdravnike in tovarniška vodstva je začelo skrbeti: Kaj če bodo vnanji zdravniki preširoko-srčno priznavali bolezenski stalež? Po njihovem bi moral o tem odločati obratni zdravnik. S tem izreka nezaupnico delavcem in vnanjim zdravnikom in skušajo bolnikom naprti dvojno posedanje v ambulantnih čakalnicah.

Obratne ambulante imajo v splošnem še vedno polne roke dela, čeprav smejo tovarniški ljudje tudi k vnanjim zdravnikom. Verjetno so zadovoljni z zdravljenjem in z odnosi zdravstvenih delavcev do njih, razen tega je obratna ambulanta tako rekoč pred nosom in, če ne gre drugače, lahko med delovnim časom skočijo tja.

V nekaterih ambulantah, ki so jih uredile tovarne za svoje ljudi, pa je zadnje čase manj obiskovalcev. Bolniki se zatekajo v zdravstvene domove ali postaje. Obratni zdravnik in tovarniško vodstvo jim te pravice ne smejo kratiti, ker novi zakon o zdravstveni službi in prosti izbiri zdravnika ne prizna izjem. Našli pa so vendarle kavelj, kako bi svoje delavce in uslužbenice vezali na domačo ambulanto. Zahtevajo, naj bi o bolezenskem staležu in deložnostnosti odločal obratni zdravnik.

ZA LASE PRIVLEČENO OPRAVICEVANJE

Nedvomno obratni zdravnik, ki več let dela v neki tovarni, bolje pozna delavce, kakor njegov stanovski tovariš, ki še ni imel z njimi opravka. Prav tako bolje pozna delovne pogoje v posameznih obratih tovarne in zato laže presodi, ali bolnemu delavcu dosedanje delo škoduje ali ne. Toda vse to še ni razlog, da bi moral odločati o bolezenskem staležu. Če drugim zdravnikom zaupamo, da nepristransko razsojajo o deložnostnosti pacientov, zakaj bi pri pregledovanju tovarniških delavcev dvomili v njihovo strokovnost in poštenost?

Zaradi simulantov? Koliko jih pa je v naših tovarnah? Zdravniki pravijo, da delavci raje prepozno pridejo k njim kakor prezgodaj. Branijo se celo preventivnega okrevanja. Simuliranje bolezni je zlasti za prave proletarce predrago, ker jim tudi za štirideset procentov zmanjša zaslužek, če so nagrajevani po delu.

In končno: zakaj bi moral samo delavec na dva pregleda, da bi lahko ostal doma? In sicer samo tisti delavec, ki ima v tovarni obratno ambulanto. Saj ga zdravstveni nadzornik, ki ga plačuje tovarna, lahko vsak trenutek nadzira, ali je bolan ali ne.

ZA ŠALO ALI ZARES?

Ob drugem razlogu, ki ga navajajo nezaupneži, pa ne veš, ali gre za šalo ali zares. Bolni delavci bi morali k obratnemu zdravniku, četudi jih zdravi kdo drug, zato, da bi imela tovarniška ambulanta točen pregled nad bolniki in bolezenskim staležem. Kakor da ji ne bi mogel vnanji zdravnik takoj pismeno sporočiti, kar potrebuje za svojo evidenco. En sam razgovor med zdravstvenimi delavci bi zadoščal, da bi si prišli na jasno, kako urediti ta pregled, da ne bi bolniki z gripo, želodčnimi in

ne vem še kakšnimi bolečinami tekali iz ambulante v ambulanto, namesto da bi šli čimprej v posteljo. Z reorganizacijo zdravstvene službe pa skušamo doseči ravno nasprotno: izboljšano poslovanje naj bi nam prihranilo dolge ure čakanja pred zdravnikovimi vrati.

ZAJEC TIČI V TEM GRMU

Skoraj neverjetno se zdi, da se za takšen postopek pri sprejemanju delavcev v bolezenski stalež ogrevajo tudi tovarniška vodstva in iščejo zajca v grmu, kjer ga ni. Če skušajo po tej poti zaježiti bolezenske dopuste, potem ne bodo daleč prišli. Bolnik mora v posteljo, če ne gre ali če se prezgodaj vrne na delo, se to velikokrat maščuje: gmotno nad družbo, ker se zdravljenje zavleče, žal pa tudi nad bolnikom, čeprav ni nič kriv. Iz kartotek internističnih oddelkov je marsikaj razvidno, kar javnost nikoli ne izve, a meče temne sence na nevne zdravnike, ki imajo pred očmi samo dovoljeni procent bolezni-

skega staleža, ne pa bolnika in njegovih tegob.

Grm, kjer se skriva zajec, je obratna ambulanta. Z enim samim vprašanjem bi ga odkrili: Zakaj delavci nočejo več tja na pregled? Verjetno bi prišlo marsikaj na dan, kar tovarniško vodstvo ni vedelo ali pa je zaradi lastne kratkovidnosti celo podpiralo. Bolezenski stalež je mogoče omejiti tudi po drugi, moralnejši strani in človečni poti — brez velikih izdatkov — z izboljšano preventivo ali, po domače, zdravstveno zaščito. Ta pa je tudi po tovarnah pastorek zdravstva, čeprav ima tu najboljše in najhvalejnejše delovno področje.

MARIOLA KOBAL

POČITNIŠKA SKUPNOST ZGOLJ FORMALNOST?

Dvoje nasprotij: »... Zbiramo sredstva za gradnjo lastnega doma s petdesetimi ležišči, za lastno kuhinjo in restavracijo, za lastno plažo in vrtom!«

»... Imamo kuhinjo, ki lahko postreže sto petdesetim gostom hkrati, nimamo pa še ljudi, ker je zanimanje za dograditev domov naše skupnosti dokaj ohlapno!« — OKRAJNA GOSTINSKA ZBORNICA in POČITNIŠKA SKUPNOST CELJE.

Namen malone navduši. Namen Gostinske zbornice namreč, ki organizira in vodi gradnjo svojega počitniškega doma ob morju pri Šibeniku. Njen račun je preprost: gostinska podjetja celjskega okraja bodo prispevala po en odstotek od čistega dohodka. Tako zbrana in združena sredstva bodo vsakomur zadostovala za dograditev doma s petdesetimi ležišči kot tudi za ureditev ostalega, kar sodi k prijetnemu oddihu.

Tudi druga plat ne razočara. Poslovanje bodočega doma bo lahko smotno, saj bodo režijske stroške zmanjševali dijaki gostinske šole, ki bodo hodili v dom na prakso in bodo delali tako rekoč zastoj. Dom potem takem ne bo imel skrbi kar se tiče solidnega strežnega osebja, dobre kuhinje, domiselnih aranžmajev ipd.

Pravzaprav je umestna ugotovitev, da si le težko zamislimo primernejši kolektiv, ki si gradi svoj počitniški dom, kot so to ravno gostinci, ki najbolje vedo, kako se takšni reči streže. Dejali bi celo, da je pravcata škoda, ker građe samo zase in ne obenem še za koga drugega!

No, ob tej ugotovitvi se človek vpraša, kako neki drugod rešujejo vprašanje letnih odmorov, zlasti tam, kjer je denarja malo, izkušenj pa še toliko manj!

Za takšne primere imamo, pravimo vsaj — počitniške skupnosti.

Celje ima svojo Počitniško skupnost. Za sedaj je njen ključ v rokah občinskega sindikalnega sveta. Njena vrata so že bila in so še odprta slehernemu zainteresu. Kolektivom in posameznikom. Koristnikov bi bilo seveda lahko na pretek, saj je

dnevna oskrba s prenočiščem razmeroma poceni, lani je bila 600 din. Vendar pa jih ni. Zakaj?

Skupnost sicer ima v Piranu urejeno kuhinjo, ki zmore 150 obrokov dnevno; ima pa samo, reci in piši, dvajset ležišč. Če so že ležišča izkoriščena, kuhinjske kapacitete niso in ne morejo biti. Tako je danes vsa skrb skupnosti, da čimprej, že letos, poveča število ležišč. Zal pa se tej težnji postavlja po robu:

● Piranska občina že polnih osem mesecev zavlačuje odobritev lokacije za gradnjo novih domov!

● Celjska podjetja, člani skupnosti, od skupnosti odstopajo, ker še danes ne vedo, kje, kdaj in za koliko bodo lahko gradila!

● Težnje nekaterih kolektivov, ki hočejo biti sami in imeti vse samo zase, nehotne razveljavljajo vrednote skupnosti!

Celjska počitniška skupnost ima torej težave, ki so več ali manj nepotrebne, mogoče celo neizogibno prehodne. Razumljivo, podjetja, predvsem manjša, so vsekakor zainteresirana za sodelovanje v skupnosti. Rada pa bi vedela, s kolikšnimi sredstvi bodo morala računati, kot tudi, kdaj bodo sploh lahko začela z gradnjo. Zdjaj smo pred novo sezono. Dokler tega ni, se pač vsak po svoje obrača. Ta na sever, oni na jug.

To »obračanje« pa je seveda odvisno od sredstev. Nekatera podjetja jih imajo, druga ne. Tako torej — spet razumljivo — ostajajo v skupnosti le siromašnejši kolektivi, ki pač ne morejo graditi »na svoje«, denarnejši in četudi štejejo le nekaj deset članov kolektiva, pa gredo svojo pot. V takšnih nasprotjih

formirana skupnost je zgolj formalnost, že vnaprej obsojena na životarjenje.

V Celju pravijo: »Če bi imeli lokacijo odobreno in če bi se nam pridružili gostinci, ki imajo nekaj sredstev, predvsem pa izkušenj, potem bi...«

Napoved je utemeljena. Iz nič ni nič! Piranska občina bi že lahko odobrila (ali pa zavrnila!) lokacijo; v skupnosti včlanjena podjetja bi tudi že lahko pregledala in razporedila razpoložljiva sredstva; Gostinska zbornica bi lahko prenesla svojih petdeset ležišč na slovensko obalo!

To je domneva, ki še ne rešuje, prijemljivejša rešitev je v pogovoru, ki ga bo moral slej ali prej organizirati občinski sindikalni svet z vprašanjem:

»Ali smo za počitniške skupnosti, ali ostajamo pri starem, to je pri gradnji domov z majhno kapaciteto in seveda s »polnoljnim obetom lastnine!«

Gospodarstva je prav gotovo gradnja domov z večjim številom ležišč. Vsaj nad sto! Kdor to zmore, naj gradi. Kdor to sega po manjšem številu ležišč, se bo moral srečati z negospodarnostjo. Nesmiselno je tudi, da se zbirajo okoli počitniških skupnosti samo manj denarna podjetja, nekoliko denarnejša pa se je izogibajo!

Značilen primer za to razglabljanje: Počitniška skupnost v Celju in Gostinska zbornica! S sodelovanjem Zbornice v celjski skupnosti bi dom v Piranu že letos lahko sprejel sto petdeset gostov, kolikor jih lahko že danes postrežejo v tamkajšnji kuhinji.

Dom skupnosti bi bil pristopen ob katerem koli času celjskim kolektivom, saj je slovenska obala za »dobar lučaj« od Celja. Dalmacija le ni tako blizu!

Ob vsem tem pa nikakor ni odveč misel, ki pravi, da bi bilo lepo in prav, če bi naša podjetja gradila svoje domove v neposredni bližini domačega ognjišča, saj bi bili na ta način domovi neprimerno uporabnejši.

D. KRALJ

Pod plavži je za kalorije brezno brez dna

Kratek sprehod skozi železarske obrate

Železo in jeklo je kljub mnogim drugim kovinam in zlitinam, ki jih uporablja sodobna industrija, še zmerom osnova večjega dela industrijske proizvodnje. Zato napravimo kratek sprehod skozi obrate železarne!

Plavže poznamo že domala vsi. V poetičnem jeziku jim pravijo tudi gradovi industrije. Pri nas imamo n. pr. na Jesenicah plavž, ki je visok 18 m, in ki daje dnevno 180 ton surovega železa. Surovo železo, belo in sivo, dobimo v plavžih. Med seboj se razlikujeta po kemičnih in fizikalnih lastnostih; belo surovo železo je krhko in trdo in ga pri nadaljnji poti po železarni ne bomo srečali ne v valjarni ne v kovačnici, ker ga ni mogoče valjati niti kovati, pač pa služi kot vložek za proizvodnjo jekla v Siemens Martinovih pečeh.

Sivo surovo železo je mehkejše kakor belo, v plavžih pa ga izdelujejo za potrebe livarn sivega liva. V teh livarnah sivo surovo železo pretalijo v kupolkah in odlivajo v kalupe.

V plavžih se začne pomemben problem slehernega železarstva. Gre namreč za porabo energije, ki jo trošijo železarne v obliki koksa, premoga, elektrike in drugih nosilcev toplotne energije. Pri milijonih in celo bilijonih kalorij, s katerimi gospodarijo delavci sleherne železarne, je namreč moč pri boljši tehnologiji veliko prihraniti.

Zato posvečajo toplotnemu gospodarstvu veliko pozornost tudi v vseh naših železarnah. Za plavžarja je na priliko nadvse važno, da ima na razpolago koks čim bolj konstantne kakovosti. V okvir toplotnega gospodarstva pa sodi tudi priprava zraka, ki je potreben za podpih v plavžih. Ta zrak mora biti namreč pregret. V jeseniški železarni so imeli še pred nekaj leti neekonomične ogrevalce zraka, ki služijo pridobivanju surovega železa v plavžu. Ko pa so postavili nove, modernejšie ogrevalce — imenujejo se kavperji — so dosegli pomemben napredek v svojem toplotnem gospodarstvu.

Za ilustracijo o porabi energije v železarstvu naj omenimo, da znaša n. pr. poraba energije za tono jekla okoli 9 milijonov kalorij; lahko več lahko tudi manj, to je pač odvisno od kakovostne stopnje toplotnega gospodarstva v posamezni železarni.

Na Jesenicah proizvedejo n. pr. večji del jekla v Siemens-Martinovi peči z zmogljivostjo do 48 ton. Jeklo, ki ga pridobimo v Martinovkah in elektro pečeh se razlikuje od surovega železa; lahko ga namreč valjamo in kujemo in je na ta način osnovna surovina za nadaljnjo proizvodnjo raznih metalurških izdelkov. V naših martinovkah uporabljamo kot gorivo mazut ali pa generatorski plin. Kakor pa je znano, so se vse tri slovenske železarne odločile, da bodo uvedle v svoje toplotno gospodarstvo plin, ki ga bodo pridobivali v velenjski veleplinarji.

Izdelki martinarn so bloki jekla, tež-

ki od 250 do 3500 kg. Jeklo vlijejo iz martinovk v kalupe iz sivega liva; imenujejo jih kokile, ki imajo spričo potrebnega nadaljnje proizvodnje kvadraten ali pravokoten presek. Ko se jeklo v kokilah ohladi, odstranijo kokile in bloki jekla so pripravljeni za nadaljnjo predelavo. Najboljše vrste jekla pa ne dobimo v martinovkah, ampak v električnih obločnih pečeh, ki pa imajo precej manjšo zmogljivost kakor SM peči.

Za nadaljnjo pot po sleherni železarni je važno vedeti, da se kokile s pravokotnim presekom imenujemo brame, one s kvadratnim presekom pa ingoti. Sleherne valjarna ima namreč več prog. Ingote, težke od 650 do 1000 kg izvaljajo n. pr. na težki progi.

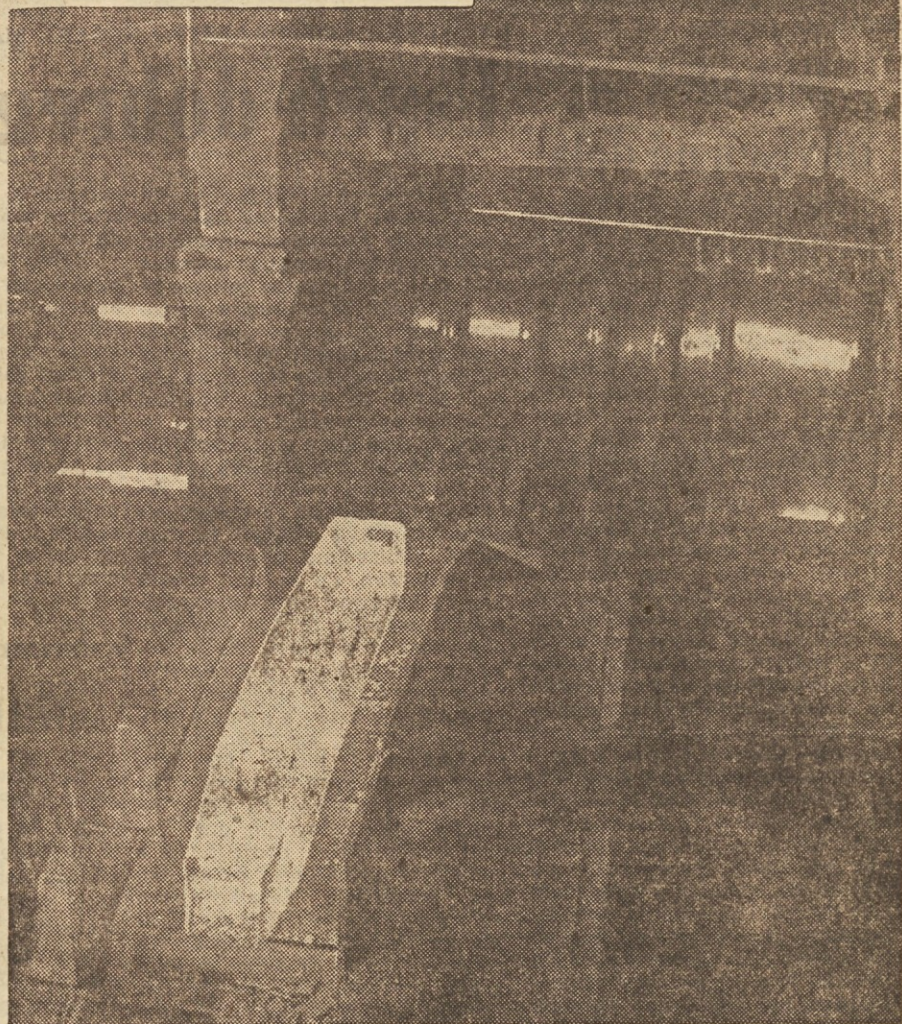
Na proge v valjarnah smejo priti le površinsko dobro obdelani ingoti, zato jih je marsikdaj treba pred valjanjem čistiti mehanično ali pa z acetilenskim plamenom. Tudi tu se zopet srečamo, enako kakor v agregatih za pridobivanje železa in jekla z visokimi temperaturami, torej s toplotnim gospodarstvom, ki je pač večja ali manjša notranja rezerva sleherne železarne, kar je seveda odvisno od vsakokratne tehnologije in možnosti za modernizacijo. Ingote veljajo n. pr. pri temperaturah

okoli 1200 stopinj C. Ingote predgrevažo v posebnih pečeh. Valjani izdelki s težke proge pa so v bistvu še vedno polizdelki, surovina za ostale valjarne. Gredice (te imajo kvadratni presek), ki jih dobimo s težke proge predelujejo naprej v razne profile, platine, ki imajo ploščati presek, pa so n. pr. polizdelek za valjarno tanke pločevine.

Ko gredice, ki pridejo s težke proge, očistijo, jih je treba po kontroli ponovno ogreti za valjanje na srednjih in lahkih progah.

Ceprav je potek valjanja v bistvu enak pri vseh stopnjah, se ozirimo še v nekatere valjarne, ki jih srečavamo v železarnah. V martinarnah ne dobimo samo onih težkih ingotov, ki smo jih že imenovali, marveč tudi lažje, ki tehtajo do 250 kg. Take ingote, kakor tudi kvadratne gredice, ki jih predvaljajo na težkih progah, služijo kot surovina za izdelavo žice v žičnih valjarnah.

Pot bram, ki so težke od 1 do 3,5 t pa vodi v valjarno debele pločevine. Kot uložek za valjanje srednje debele in tanke pločevine pa uporabljajo železarji platine, ki smo jih srečali kot polizdelek težke proge.

Motiv iz valjarne

POMENEK O SODOBNI OTROKOVI VZGOJI

Brez prizadevanj ni talentov

ristno uporabi za svoj intelektualni razvoj.

Pri vsem tem pa se moramo zavdati, da so nagibi za ustvarjalnost pri posameznih otrocih zelo različni in jih zato nikakor ne smemo istovetiti in pšplostiti. Če se sosedov otrok ukvarja z zbiranjem metuljev in nam njegove zbirke čudovito ugajajo, še ni rečeno, da bomo storili prav, če bomo tudi lastne otroke silili na lov za metulji. Metulji so otrokom resda pri srcu, toda ta ali oni bi ga le ne zamenjal za malo jadralno letalce, pa če je metulj še tako lep in zna še tako živahno kriliti po zraku.

Otrokovi nagibi so zares zelo različni, zato tudi pravimo: ta ima »žilico« za to in to stvar. Tako se menda bolje razumemo, kajti prav za to »žilico« gre! Ko v otroku spoznamo to »žilico« ali »konjička«, dejansko spoznamo njegov osebnostni nagib, v katerem se krije velik del njegove ustvarjalnosti.

Ta ustvarjalnost je v otroku spočetka še pritajena, toda brž ko bomo otroku nudili nekaj, kar bo razvilo prav te njegove lastne nagibe, se bo sprostila tudi njegova ustvarjalnost.

Najboljši poznavalci otrokovih nagibov bi poleg staršev morali biti tudi proizvajalci igračk. Morda je beseda »igračka« kot pojem že malce zastarela, kajti smoter igranje ni le v tem, da se otrok ob njej samo igra in zabava, tem-

več, da se ob njej tudi intelektualno razvija in celo ustvarja. To zlasti velja za nove zvrsti tehničnih igračk, ki so prav za prav le zasnova nečesa, česar si otrok želi, in kar ga navaja, da tudi z lastnim delom pride do svojega cilja.

Kot primer naj navedemo priloženi baterijski elektromotorček za pogon motornega čolna, kakršne proizvaja naša tovarna igračk »Mehanotehnika« v Izoli. Takšnega elektromotorčka si otrok sam prav gotovo ne bi mogel zlahka izdelati, vsekakor pa si lahko izdelata model motornega čolna, ki ga bo ta elektromotorček izvrstno pogajal. Za takšne modele čolnov dobimo načrte z opisi, dobimo tudi gradivo in otrok se bo pri tem delu marsičesa naučil, kar mu bo v bodoče koristilo, ga navdajalo z novimi invencijami in ga navajalo na razvijanje lastnih konstrukcij. To seveda ne velja le za gradnjo motornih čolnov, ampak nasploh za modelarstvo in tudi za vse ostale zvrsti aktivne otrokove dejavnosti.

Otroku moramo pač omogočiti, da pride do nečesa, kar vzpodbuja njegovo zanimanje in kar bo v njem sproščalo njegove notranje sile. Pri tem pa moramo paziti še nekaj! Ni namreč vseeno, kako otroku ustvarjamo pogoje za njegov razvoj, oziroma, kako uresničujemo njegove želje. Otroku je pač takšen, da si danes želi to, jutri morda že nekaj drugega. Njegove želje in hotenja se stalno menjajo in tako

včasih sam ne ve, kaj pravzaprav hoče. To se zlasti dogaja, če sproti uresničujemo vsako njegovo željo, kar je zelo zgrešeno, saj to otroka le razvaja in duši njegova hotenja za nečem določenim.

Mnogo boljša je metoda, pri kateri otroka navajamo, da se z lastnim varčevanjem dokoplje do nečesa, kar si želi, kajti le tako bo znal vrednotiti svoje nagibe in si bo izbral tisto, kar mu bo dejansko najbolj koristilo. Ob občutku, da se dokoplje do nečesa, kar je njemu trenutno največji ideal z lastnimi naporji (a kar je hkrati tudi njegov pravi »konjiček«), se bo otrok aktivno prizadeval in v mislih že snoval načrte, kaj vse bo lahko počel, ko bo njegova želja uresničena. Tu gre dejansko za celo vrsto vzgojnih komponent, ki pa vse delujejo v isti smeri in zato rode lepe uspehe.

Po vsem tem odpade vsak predsek o izjemnih talentih. Vsak normalen otrok ima neke določene nagibe. Če jih bomo dodobra spoznali, jih pravilno negovali in razvijali potem bomo dejansko v otroku razkrili življenjski talent in s tem sprostili vse njegove notranje življenjske sile do najvišje ustvarjalnosti.

Brez prizadevanj torej ni talentov! Prav to pa nam odkriva bogate perspektive za plodnejšo vzgojo naših otrok.

—mm—

Dušan Kralj: Utrudljivi kilometri

Naš »OM-8850« je počival v senci pristaniških zgradb v Amsterdamu. Njegov odmor je bil dobro odmerjen: tri noči in dva dneva smo čakali na upravo pristanišča, da je razložila tovor in nam povedala, kje bomo spet nalagali.

Casa za ogled mesta smo imeli torej na pretek! Spoznavali smo ga v drobnih utrkih, ki so sicer utrjevali vtis, popolne predstave »severnih Benetk« pa le niso mogli dati.

AMSTERDAM PRIPOVEDUJE

Mesto zažari vsak večer v nenavadno rdeči svetlobi. Neon in wolfram preganjata noč in meglo z barvo, ki tujca preseneti. Enako mero pozornosti vzbuja tudi nepregledna vrsta kot jajce jajcu podobnih hiš. Drobna, komaj meter široka vhodna vrata. Pri selitvi vlečejo meščani svoje pohištvo skozi okna, ki

pa so velika in široka. Na vsaki hiši čepi tik pod žlebom močan kavelj, ki služi za namestitve vrvi.

V strogem centru mesta podpirajo stare zgradbe hrastovi hlodi. Se spotakneš se lahko obnje, če nisi pazljiv! Zagodeni so v pločnik že nekaj let. Fasade stanovanjskih hiš se nagibajo v levo ali v desno. Okna, ki so bila nekoč ravne linije vzdolž ulic, so danes vzvalovane črte. Domačini teh sprememb časa malone ne opazijo, tujec pa začuden obstane pred svojevrstno igro narave, ki se v tem primeru vrti okoli mesta s poldrugim milijonom prebivalcev. Amsterdam je zgrajen na pilotih, v zemljo zabitih brunih, ki zdaj prav počasi spodmikajo tla.

Pri vseh teh, nič kaj razveseljivih dejstvih, pa daje Amsterdam videz mesta, katerega urbanisti z izredno tenkim posluhom slede starim navadam.

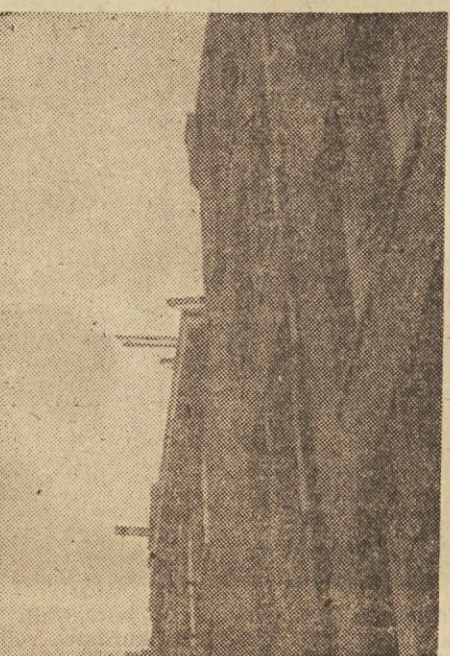
Sodobni arhitekt se sploh ne oddaljuje od izročila prednikov — moderne zgradbe so natanko take kot tiste, ki jih je dogradila človeška domiselnost pred več sto leti. Tako Amsterdam ne pozna razlike med starim in novim, v njegovih četrtih ni ničesar preživelega in, če so se že stari očaki zaljubili v belo barvo, se je nova generacija povsem zadovoljila z njihovim okusom.

Bela barva — okna, zavese, dekoracije — je za Amsterdam in sploh za holandska mesta najmanj tako značilna kot so mlini na veter ali pa z vodo obrobene njive. Njeno priljubljenost pripisujejo trdovratni megli in nenavadno dolgim zimskim nočem. Od štirih popoldne pa do devete ure zjutraj gore cestne svetilke!

Zjutraj in proti večeru mesto zaživi. V tem času mu dajejo poseben pečat nepregledne kolone kolesarjev in strnjene vrste avtomobilov, ki so med seboj tako vsklajene, da ne potrebujejo nobenih posebnih usmerjevalcev razen semaforov.

Kakor hitro pa se znoči, so ceste in ulice prazne. Osamljen dokaz življenja so le še razsvetljena okna, ki nesramežljivo, s široko razprtimi zavesami razkazujejo toploto notranjosti.

Velemestno življenje, tako značilno za velika pristanišča, si je v Amsterdamu postlalo v četrti, ki bi jo zlahka imenovali — severni Babilon! Tu se shajajo ljudje različnih govorin in različnih polti. V zakajenih barih se izublija besede med ropot, ki ga počno kockarji. Nočnih zabavišč je samo v eni

ulici toliko, da se ni bati gneče. In je tudi ni. Nikjer! Povsod si naglo postrežen s slabo pijačo in z zasoljeno ceno.

Na strežnjih mizah prevladuje pivo in raznobarvne alkoholne pijače. Vipa v Holandiji ne pijo. Tudi ga nimajo. Mislim vsaj na zdravo, naravno pijačo. Imajo že nekakšne osladne mešanice, ki jih prodajajo na deciliter!

Posebno imenitnih kinematografov v Amsterdamu ni! Kot gob po dežju je takšnih, ki štejejo sto sedežev. Nič več. Med predstavo ti vsiljujejo slaščice in pijačo in te sploh radi motijo. Nič čudnega ni, da te poprosi mlad fante za ogenj. Na ulicah srečuješ otroke — do desetih let — ki vrte v ustih cigareto,

kot bi imeli opravka s sladkorjem.

Nehote primerjaš, kar vidiš, s tistim, kar je pri nas! Zal, da ni časa za natančnejše primerjave. Omembe vredna je le še trgovina, lokali, ki so vsi »samopostrežni« in je vseeno, ali so stlačeni med štiri mračne stene v kaki zakotni ulici ali pa bahavo nudijo svoje blago v prostorni prodajalni na glavni cesti. Trgovci vedo, kako se ustvarja večji promet!

Sicer pa ima Sandi prav! Pravil mi je:

»Vsa ta velika mesta so si do hudiča podobna! Križišča, ceste, ulice, semafori, promet... Izložba poleg izložbe, gostišča in zabavišča pa ljudje, neznansko število ljudi! Če vam uspe v enem mestu izluščiti vsaj eno, spomina vredno značilnost, je to dovolj!«

Slavko ga je hitro dopolnil:

»Tako nama ni pravzaprav nikoli žal, da mimo mnogih mest samo voziva. Vsa so več ali manj enaka in, če se že kje nad kakšno stvarjo človek navdušuje, se najpoprej doma!«

Kilometri, ki smo jih prehodili po Amsterdamu, so nas bolj utrujali kot daljave, ki smo jih prevozili. Najbolj pa nas je ubijalo čakanje. V ponedeljek popoldne smo šele razložili blago, konserve, v terek smo šele zvedeli, kje bomo nalagali. Tamkajšnjim trgovskim posrednikom in transportnim uradnikom se prav nikamor ne mudi. Počasi, premišljeno...

Dejal sem si, pri nas doma tolikšna hita za točnost in izkoriščenost tovarnjakov, tu pa...?

Naslednje dni sem imel dovolj priložnosti za ugotavljanje še nekaterih odlik našega domačega transporta, ki kažejo svojo vrednost ob primerjavi s tujimi navadami in s tujo »prizadevnostjo«.

Prihodnjič: NA POTI DOMOV

INGRAD, CELJE:

KMETIJSKO GOSPODARSTVO KOŠAKI, MARIBOR:

Dohodek – odvisen od dela

V gradbenem podjetju INGRAD Celje so imeli v zadnjih mesecih zbere sindikalnih podružnic po posameznih gradbiščih, raztresenih po raznih krajih Slovenije. Občni zbori so bili dobro pripravljeni. To še posebej velja za osrednji občni zbor, na katerem so delegati iz vseh gradbišč izvolili novo vodstvo sindikalne podružnice podjetja. Poročilo o delu dosedanjega plenuma sindikalne podružnice je podal predsednik tovariš Stane Gorjup in v njem nanizal težave in uspehe v minulem letu in naloge, ki čakajo novo vodstvo v tem letu. Nov odbor, je poudaril, bo moral bolj sodelovati s člani kolektiva, ker je tako bo moč premagati težave, ki še posebno tarejo gradbene delavce. Na občnem zboru so posebno živahno razpravljali o nenehnem prihajanju ali odhajanju sezonskih delavcev, ki jim je gradbeništvo le odskočna deska za drugo zaposlitev. Zadnje čase zapuščajo podjetje tudi strokovnjaki in odhajajo v druga podjetja, kjer jim nudijo višje tarifne postavke. Ne glede na to so delegati vztrajali pri delitvi dohodka po delu. Sklenili so, da naj velja v »Ingradu« za vse enako: Kolikor bo kdo prispeval pri delu – tolikšen naj bo njegov dohodek.

B. E.

»STOL« DUPLICA:

Odslej obratni sestanki

Zelo široke in konkretne razprave na večini občnih zborov opozarjajo na potrebo, da bi take razgovore uvedli po obratih oziroma proizvodnih enotah kot stalno obliko dela sindikalne organizacije. To je pokazal tudi občni zbor sindikalne organizacije v Tovarni upognjenega pohištva »Stol« v Kamniku. Na njem so namreč precej govorili o problemih, ki bi jih morali obravnavati na obratnih sestankih. Taki obratni sestanki bodo dobili še veliko bolj konkretno vsebino, ker bodo v kratkem začeli obračunavati ustvarjeni dohodek po ekonomskih enotah. Polletni poizkusni obračun je dal že precejšnje izkušnje, tako da bodo v mesecu maju lahko že začeli registrirati proizvodne uspehe posameznih enot. Prizadevanja za uvedbo spodbudnejšega načina delitve osebnih dohodkov in uvajanja sodobnejših oblik proizvodnje se zrcalijo tudi v 1.747.000.000 dinarjih celotnega dohodka, kar je za 28% več kot v letu 1959. Tudi dohodek na enega zaposlenega se

je od leta 1958, ko je znašal 1.361.000 dvignil lani na 1.779.000. Razen boljšega izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti je k takim rezultatom pripomogla tudi rekonstrukcija v nekaterih obratih, zlasti pa nabava nekaterih modernih strojev za obdelavo lesa in za notranji transport. Dovolj zgovoren je podatek, ki pove, da je novi viličar, ki naklada in prevaža les v skladišču rezanega lesa, zamenjal 16 delavcev, zato se bo njegova nabava v petih letih izplačala. V prihodnjih letih nameravajo v »Stolu« rekonstruirati še nekatere obrate, predvsem furnirnico in žago.

Vsekakor pa bo treba tudi v bodoče, tako so poudarili na občnem zboru sindikata, še tesnejšega sodelovanja članov kolektiva s komunalno skupnostjo. Zato bo finančno podprl prizadevanja pri urejevanju komunalnih problemov. Med te vsekakor spada gradnja nove šole v Duplici, ureditev otroške varstvene ustanove, gradnja stanovanj in drugo.

FRANCE SVETELJ

Uspeh dobrega gospodarjenja

Ni lahko kolektivu, ki želi kljub veliki členovitosti tal, poplavljenim področjem in veliki razdrobljenosti zemljišče uspešno poslovati (pred dvema letoma pa se je združil še z drugim gospodarstvom, ki je povzročilo že predlanskim skoraj 64 milijonov izgube!). Toda slabi časi so za njimi. Letos so presegli finančni plan ter na ta način dokazali tistim, ki niso znali gospodariti na pridruženem gospodarstvu, da se da s skupnimi močmi in pa zanimanjem vsakega posameznega člana kolektiva reševati še tako velike proizvodne probleme. Ze samo dejstvo, da so lani uredili kar 57 hektarov novih vinogradniških nasadov in 150 hektarov sadovnjakov potrjuje, da je kolektiv kmetijskega gospodarstva našel pravo pot k napredku. Čeprav nimajo težav s prodajo svojih proizvodov, ker jim položaj v neposredni bližini Maribora omogoča, da svoje proizvode neposredno prodajajo na trgu, pa vendar niso zadovoljni prav zaradi posredniških podjetij, ki s svojim neupravičenim dviganjem cen povzročajo nezadovoljstvo na trgu. Omenim naj breskve, ki jih je kmetijsko gospodarstvo prodajalo po 82 dinarjev za kilogram, trgovsko podjetje pa iste breskve po 120 dinarjev za kilogram. Proizvajalci se upravičeno

sprašujejo, zakaj bi moral posrednik zaslužiti kar 50% od prodajne cene samega proizvajalca. Kljub zelo dobrim uspehom pa ta kolektiv teži vrsta problemov, katerim sam ne bo kos. Eden od teh je pomanjkanje stanovanj. Danes stanuje v stanovanjih kmetijskega gospodarstva komaj 20% članov kolektiva, v ostalih stanovanjih pa stanujejo ljudje, ki so bili pred leti zaposleni pri njih, pa so se pozneje zaposlili v industriji. Pri tem vprašanju jim največ težav povzroča stanovanjska skupnost Center-Maribor, ki do danes ni pokazala niti najmanjšega razumevanja za težave

kolektiva. Se več, celo v tistih primerih, ko se izprazni eno od njihovih stanovanj, ne dovoli stanovanjska skupnost vselitve članu kolektiva, temveč vselijo druge ljudi. Kako pa bi potem lahko zaposlili še nove delavce? Drug, prav tako težak problem je vprašanje strojne opreme. Kaj pomagajo traktorji in druga strojna oprema, če pa zanje ni odgovarjajočih priključkov. Primer električne vitke je prav značilen. Stala je več kot milijon dinarjev, danes pa leži v skladišču neizkoriščena samo zato, ker ni ustrežajočih plugov za vinogradniško obdelavo.

Jaki

KMETIJSKO GOSPODARSTVO POHORJE:

Manjši proizvodni stroški

Kolektiv Kmetijskega gospodarstva »Pohorje« je moral lani prijeti za delo, da se je izkopal iz finančne zagate. Na koncu preteklega leta se je le oddahnil, kajti poslovno leto so uspešno zaključili. Čisti dohodek ni bil ravno velik, glavno je, da ni bilo izgube. Znižanje proizvodnih stroškov pa bo v prihodnje še vedno ena izmed osnovnih nalog.

Finančni uspeh bi bil lepši, če ne bi bilo vmes več nepremostljivih težav. Na primer: komabni so morali dalj časa stati brez dela, ker v Agroservisu in drugod ni bilo rezervnih klišastih jermenov. Podobne sitnosti so imeli z nadomestnimi deli za traktorje »Ferguson«. Pomagali so si tako, da so manjkajoče dele izdelali pri TAM.

Nenehno odhajanje delovne sile je posebno težak problem. V razpravi so ugotovili, da bo moč zadržati kmetijske delavce in jih vezati na posestvo le tako, da zboljšajo delovne pogoje, uredijo delitev osebnih dohodkov, zgradijo nekaj stanovanj in uvedejo dodatek za stalnost. Potrebnovali bi tudi več mehanizacije, odplačati pa še morajo posojilo, ki so ga najeli za obnovo vinogradov, gradnjo hlevov in nakup plemenitve goveje živine. Lani so dobili iz Danske 100 krav frizijske pasme, ki so znane po svoji visoki mlečnosti.

Pravkar pripravljajo volitve obratnih delavskih svetov. Njihova prva naloga bo, da izpopolnijo delitev osebnih dohodkov po enoti proizvoda in da sproti spremljajo stroške proizvodnje. Računovodska služba je že tako

organizirana, da lahko sproti vsak mesec pripravi pregled poslovanja po posameznih ekonomskih enotah.

Le tedaj, če se bodo člani kolektiva po ekonomskih enotah večkrat dogovarjali na delovnih sestankih, obveščali in ugotavljali pomanjkljivosti v delu, bo zagotovljen uspeh. Mariborski proizvozniki veliko pričakujejo od tega posestva, ki naj bi med drugim pridelalo dnevno 9000 litrov mleka. Le-tega pa ni nikoli preveč v Mariboru.

K. A.

ELEKTROKOVINA, MARIBOR:

Še vedno pretesni prostori

Mariborska Elektrokovina je danes kolektiv, ki se mora zaradi velike konjunkturalne boritve z vrsto problemov in težav. Izgradnja objektov poteka počasneje kot raste število delavcev, potrebnih za izpolnitev vse večjih proizvodnih nalog. Lani je ko-

lektiv razen svetlobnih teles, sesalcev za prah in drugih električnih proizvodov, izdelal kar 70.000 elektromotorjev, kar je bilo pa še vedno premalo, da zadosti vsem naročilom, posebno iz tujine. Če bi hoteli zadostiti vsem naročilom, bi morali proizvodnjo

dvigniti najmanj za polovico, tega pa ne morejo prav zaradi pretesnih prostorov. Delovni pogoji so zaradi tega zelo težki. Kljub stalnemu opozarjanju in uvajanju vedno novih zaščitnih sredstev, ne morejo občutno znižati števila nezgod. Lani je bilo kar 192 nezgod, ki so povzročile 2170 izgubljenih delovnih dni!

Sklenili so organizirati higienško tehnično zaščito, urediti nove sanitarne prostore ter postaviti nove garderobe za žene. V novem obratu so se pogoji delarje bistveno spremenili in s tem v velikem meri olajšali uvajanje sodobnih zaščitnih sredstev. V starih obratih bi bilo treba še marsikaj urediti, česar v preteklih letih ni bilo mogoče, ker so pač sredstva namenili gradnji novih obratov. Kako zelo si kolektiv prizadeva za ureditev tovarne, priča dejstvo, da so se člani kolektiva odpovedali vsem delitvam »dobička« v preteklih letih, poleg tega pa skušajo še s prostovoljnimi delom urediti nekatere nujne stvari. Na predlog sindikalne podružnice so se lotili ureditve cestišč znotraj tovarne. Pri tem so opravili 3296 prostovoljnih ur, prihranek pa namenili za gradnjo centralne ambulate in novega obrata družbene prehrane. Nov obrat je več kakor nujen, saj v premajhnih in zastarelih prostorih ni mogoče pripraviti večjega števila obratov. Ze danes se hrani v teh prostorih preko 800 članov kolektiva. Potrebno bo še dograditi centralno ambulantno, nič manj pereče pa ni tudi stanovanjsko vprašanje. Zal vsega letos iz lastnih sredstev ne bodo mogli urediti. Dejavnost sindikalne organizacije in tesno sodelovanje organov samoupravljanja s kolektivom pa zagotavlja, da bo že v tem letu urejena vrsta problemov.

Jaki

TOVARNA POHIŠTVA, NOVA GORICA:

Podvojili bodo proizvodnjo

Na občnem zboru sindikalne podružnice novogoriške tovarne pohištva so ugotovili, da je bilo delo sindikata preveč omejeno le na nekatere člane izvršnega odbora. Poudarili so, da se dosedanja praksa, ko je po 200 članov kolektiva povezoval pododbor, ni obnesla in bo treba zaradi tega najti druge oblike dela. S prizadevanjem nekaterih članov sindikalnega odbora ter s pomočjo uprave podjetja pa so vendar

uspeali odpreti obrat družbene prehrane, kjer dobivajo delavci kosilo po 65 ter večerjo po 30 dinarjev; razen tega so uredili tudi obratno ambulanto.

Razpravljali so tudi o ekonomskih enotah ter o rekonstrukciji tovarne, ki so jo začeli pred nedavnim. Menijo, da bodo z uvedbo ekonomskih enot odpravili marsikatero težavo, ki jih tare. Tako na primer nekateri delavci, ki so na bolniškem dopustu, delajo doma, drugi premalo pazijo na kakovost izdelkov itd. Sodijo, da bodo takšni problemi odpadli, ker bo vsak delavec zainteresiran za večjo storilnost in boljše kakovost proizvodov.

Razprava je pokazala, da se kolektiv tovarne, ki zaposluje približno 850 delavcev, zaveda, da mora proizvodnja kljub rekonstrukciji, ki jo bodo končali do 1. maja prihodnjega leta, nemoteno potekati. Z rekonstrukcijo bodo ob minimalnem povečanju števila delavcev proizvodnjo skoraj podvojili.

Na občnem zboru so se zavzeli tudi za starejše delavce, ki so se izčrpali v tovarni in ne dosegajo več takih delovnih uspehov kot nekoč. Zato so sklenili, da jim bodo ob dohodku po delovnem učinku dajali tudi posebne nagrade.

L. K.

TOMOS V KOPRU:

EKONOMSKE ENOTE V SREDIŠČU RAZPRAV

V koprskem podjetju TOMOS so na letošnjem občnem zboru sindikalne podružnice razpravljali predvsem o novih nalogah tega organa, organov delavskega samoupravljanja, o uvajanju ekonomskih enot in o novih možnostih odkrivanja gospodarskih rezerv.

Ob ugotovitvi, da bodo v novem sistemu delitve dohodkov prizadeti predvsem slabi gospodarji, v kolektivu kar najbolj kritično ocenjujejo vse, kar bi lahko v bodoče kakorkoli vplivalo na proizvodne uspehe posameznih oddelkov oziroma bodočih ekonomskih enot. Zato tudi ne gre podcenjevati ugotovitve sindikata, da so doslej v podjetju premalo storili za vzgojo članov delavskega sveta, saj so le-ti še vse preslabo poučeni o važnih gospodarskih spremembah pri nas. Povsem utemeljeno je bila postavljena zahteva, da bodo morali v prihodnjem obdobju posvetiti vso skrb vzgoji članov bodočih obratnih delavskih svetov in obravnavanju vseh proizvodnih in drugih problemov na kar najširši osnovi. Ker bodo v bodoče po ekonomskih enotah osnovali tudi samostojne sindikalne podružnice, namesto sedanjih pododborov, je utemeljeno tudi pričakovanje kolektiva, da bo razen vseh odgovornih činiteljev, sindikat odigral še pomembnejšo vlogo pri gospodarjenju.

Povsem zadovoljivo so ocenili skrb za strokovno vzgojo kadrov. V izobraževalnem centru dobijo s prirejanjem vrste težav, seminarjev in predavanj potrebno strokovno znanje novi delavci, ki prihajajo s podeželja in iz okoliških krajev.

sky

TOVARNA KOVANEGA ORODJA KAMNIK:

Zdaj pa stanovanja

Občni zbor sindikata v Tovarni kovanega orodja je bil res delovni dogovor. Na njem so ob zelo konkretnih primerih delavci obravnavali probleme v poslovanju podjetja, življenjske in delovne pogoje, delitev dohodka itd.

Prizadevanja za boljše organizacijo dela in za spodbudnejšo delitev osebnih dohodkov v Tovarni kovanega orodja je sledil precejšen uspeh. Lani so dosegli 178 milijonov dinarjev celotnega dohodka ali kar za 120% več kot v letu 1959. Kljub temu, da so v sklade vložili 52 milijonov dinarjev, predlanskim pa le 9 milijonov, so lahko izplačala osebnih dohodkov povečali skoraj za 48 odstotkov, torej v skladu z naraščajočo produktivnostjo. V tem pa je bistvo njihovega uspeha. Uvedli so namreč cenik za vse proizvodne delovne operacije. Ta-

ko je osebni dohodek delavca najbolj neposredno odvisen od števila izdelanih proizvodov, seveda je pri tem v veliki meri upoštevana tudi kvaliteta izdelkov in prihranek na surovinah.

Da bi čimbolje izkoristili svoje stroje in naprave, so v zadnjem času uvedli še tretjo izmenjo pri naftni peči. Nekateri so temu ugovarjali, vendar so kmalu ugotovili, da je boljše tako, kot pa da bi kupili še eno peč.

V prihodnje nameravajo razširiti in obnoviti tovarno, toda treba bo bolj kot doslej misliti na urejevanje življenjskih pogojev zaposlenih in nameniti določena sredstva tudi za gradnjo stanovanj, za obrat družbene prehrane v Kamniku in podobno, so menili na občnem zboru.

France Svetelj

Prejšnji teden so železničarji izvolili delavske svete petih novih železniških transportnih podjetij in obratne delavske svete 36 sekcij. Na sliki: delavci ljubljanske kurilnice volijo svoj delavski svet

GOZDNA UPRAVA GRČARICA:

Obrat družbene prehrane

Na občnem zboru sindikalne podružnice Gozdne uprave Grčarica so se gozdni in ostali delavci tega kolektiva pogovorili o mnogoterih, na videz drobnih, a za njih zelo pomembnih vprašanjih. Na primer o prehrani zaposlenih. Navzlic temu, da je bilo že precej storjenega za izboljša-

nje življenjske ravni zaposlenih, zgrajenih večje število gozdarskih koč, še vedno niso uspeli urediti prehrane. Delovišča so oddaljena, na posameznih deloviščih delajo manjše skupine in za te je pripravljanje prehrane dražje. Kako to urediti? Kaže, da bodo o tem razpravljali še in še...

Razumljivo pa je, da so največ razpravljali o mehanizaciji njihovega dela. Sodijo, da je potrebno vlagati več sredstev za mehanizacijo, saj je znano, da se ljudje neradi zaposlujejo v gozdarstvu prav zaradi prenapornega in pretežkega dela, ki pa bi ga lahko olajšali stroji. Viktor Dragoš

Udeležba dobra, razprave kratke

Na zadnji seji predsedstva občinskega sindikalnega sveta v Trbovljah so analizirali občne zbornice sindikalnih podružnic.

Do seje predsedstva je bilo 41 občnih zborov. Vseh sindikalnih podružnic v občini Trbovlje pa je bilo 57. Sindikalni svet je

namreč težil za tem, da naj bo sindikalna podružnica v vsaki ustanovi oziroma gospodarski organizaciji, če so pogoji za to. Že lansko leto so deloma uveljavili to načelo in število podružnic se je povečalo od 27 na 43. Letos je bila izvedena decentralizacija na

področju rudnika, kjer so ustanovili sindikalne podružnice po obratih oz. ekonomskih enotah.

Značilnosti letošnjih občnih zborov so: zadovoljiva udeležba, toda skromne razprave. K besedi so se oglašali večinoma vodilni uslužbenci podjetij in posamezni odborniki. Poročila niso bila vselej delo vsega vodstva sindikalne podružnice. V gospodarskih organizacijah so v razpravah dostikrat poudarjali zahtevo po strokovnem izobraževanju, obravnavali stanovanjsko vprašanje in nagajevanje po delu. V ustanovah so navadno spregovorili o oddihu, stanovanjskem vprašanju in samo na ObLO o nagajevanju po delu. Na področju obrti so razpravljali o odnosu komunke do razvoja obrti, to pa večinoma le vodilni uslužbenci.

Kaže, da bo moral občinski sindikalni svet posvetiti večjo skrb novoizvoljenim vodstvom podružnic. Priredil bo seminarje in posvetovanja predsednikov in tajnikov podružnic in bolj kot doslej bodo člani občinskega sveta obiskovali posamezna podjetja.

Ciril Rozman

A. Kukoviča

Delavska univerza v Velenju je delavna

Iz poletnega obračuna dela občinske delavske univerze v Velenju so razvidni lepi uspehi. Čez 4000 ljudi je sodelovalo pri delu univerze. Delavnost delavske univerze se zrcali tudi v tem, da se je tako imenovanih intenzivnih oblik (seminarji, tečaji, krožki in šole) udeležilo več kot 1000 ljudi. Seminarjev za delavsko samoupravljanje se je udeležilo čez 300 članov delavskih svetov. V aprilu bodo priredili predavanje o novem gospodarskem sistemu in delitvi dohodka ter o delavskem samoupravljanju v pogojih novega gospodarskega sistema skoraj v vseh podjetjih.

V »šolah za starše« je bilo vpisanih 100 ljudi v Velenju in Šoštanj. V »šolah za življenje«, ki jih prirejajo v Smartnem ob Paki, Velenju in Šoštanju, pa je vpisanih več kot 80 mladincev.

V večerni ekonomski šoli je uspešno opravilo kolokvije za prvi semester 27 kandidatov. Politično šolo je končalo 27 kandidatov. Osemdeset mladih komunistov je hodilo v poseben, zanje pripravljen seminar. V sedemnajstih okoliških vaseh pa predavajo o gospodarstvu, živinoreji, zdravstvu in prosveti.

V. V.

Problem je le — parkirni prostor, ne pa nakup motorja. O tem priča tudi ta slika, posneta pred rudnikom živega srebra v Idriji. Delo v prvi izmeni je končano, zdaj pa brž domov. »Če bi pripeljali vsi idrijski rudarji svoje motorje, še na trak jih ne ujamete, toliko jih je,« so povedali našemu fotoreporterju.

Kaj bo z družbeno prehrano v Ajdovščini

Neurejena družbena prehrana in pomanjkanje stanovanj za samske delavce sta Ahilova peta Tekstilne tovarne Ajdovščina. O tem je razpravljala tudi občni zbor tamošnje sindikalne podružnice. Kar se tiče stanovanj, so perspektive ugodne, ker je delavski svet letos zagotovil precej sredstev za stanovanjsko izgradnjo, glede družbene prehrane pa tudi na občnem zboru sindikalne podružnice ni prišlo do sklepov, ki naj bi samoupravnim organom v tej tovarni prikazali stališče sindikata in sindikalnega članstva do tega vprašanja in morda nakazali pot, kako urediti družbeno prehrano.

Družbena prehrana ni problematična samo v Ajdovski tekstilni tovarni, ampak v večini tamošnjih gospodarskih organizacij. Izjema je pravzaprav samo Splošno gradbeno podjetje »Pri-

Zavod za zaposlovanje delavcev v Velenju

Zavod za zaposlovanje delavcev v Velenju, ki opravlja posle za šoštanjsko in moziško občino se je lotil nekaterih prečiščevalnih vprašanj v Saleški dolini: išče nova delovna mesta za zaposlovanje žensk, kajti v dolini išče delo 230 žena. Prav tako bo poklicno usmerjal mladino, ki zapušča šolo, v tiste poklice, ki jih v občinah najbolj pogrešajo. V občini je več kot 600 invalidov. Zavod posveča vso skrb njihovi prekalifikaciji in rehabilitaciji.

V. V.

Zaključni račun Tovarne aluminija v Kidričevem

V teh dneh kolektiv tovarne glinice in aluminija v Kidričevem razpravlja o zaključnem računu za leto 1960. To je leto, v katerem je ta kolektiv dosegel svoj največji proizvodni uspeh in ko je dosegel najvišji dohodek.

Vrednost lanske proizvodnje je 10.793.350.000 dinarjev, kar je za 28 odstotkov več kot v l. 1959. Ker pa so bili stroški poslovanja le za 7,31 odstotka višji, je bil dohodek podjetja kar za 112,66 % večji kot leta 1959 in se je povzpela od poldruga milijarde na skoraj 3 in pol milijarde dinarjev. Po planu naj bi proizvedli 45.000 ton glinice in 17.000 ton aluminija, proizvedli pa so 53.680 ton glinice, aluminija pa 19.691 ton. V obratu glinice so dosegli to proizvodnjo s 6,3 % manj delavci kot v letu 1959, ko so proizvedli 45.900 ton glinice s 1047 delavci. Lani so torej proizvedli dobrih 56 ton glinice na zaposlenega, predlanskim pa le 43,8 tone.

Kot rečeno, so proizvedli tudi več aluminija, kot pa so planirali, vendar se je v tem obratu število zaposlenih povečalo za 8,8 odstotka.

V razpravi o zaključnem računu so znova poudarili potrebo po rekonstrukciji oziroma avtomatizaciji obrata glinice in gradnji nove elektrolize, česar se bodo lotili letos. Znano je, da je tovarna dobila v ta namen 9 milijard dinarjev posojila. Kolektiv se je tudi izrekel, za kaj nameniti nekatera nerazporejena lastna sredstva. Kaže, da bodo najprej zgradili šolo v Kidričevem in stanovanjsko polstolpnico v Ptujju.

Franc Meško

PISMA NA NAŠ NASLOV

Tovariši uredniki!

Želel bi opisati dva primera, ki sta aktualna v sedanjem obdobju nadaljnega po- glabljanja samoupravljanja v posameznih javnih službah in ki zadevata v samostojne pravice organov družbene samouprave posameznih zavodov.

Gre za zadnjo okrožnico uprave za dohodke OLO Ljubljana, ki zahteva od vseh samostojnih finančnih zavodov podrobno razčlenitev planiranih materialnih izdatkov za nagajevanja po delu. Sma- leto 1961. Clovek se vpraša, za-

podatke zahteval ustanovitelj zavoda, ki daje posamezne do- tacije zavodom za njihovo de- lovanje, nikakor pa ne more- mo razumeti zahteve okraja.

Drugo vprašanje pa zadeva določevanje dnevnice uslužben- cem finančno samostojnih za- vodov, ki nimajo v svojih pra- vilih določene osebne dohod- ke po plačilnih razredih in do- polnilnih plačah, marveč v fiksnih zneskih ter sporedno ubajajo tudi določene oblike nagajevanja po delu. Sma- tram, da bi moral v takih za-

Samostojni finančni zavodi in državni organi!

kaj sploh neka uprava za do- hodek potrebuje navedene po- datke?

Po drugi strani pa se vsi- ljuje vprašanje, ali ni tako »drobnjakarstvo« tudi ne- posredni poseg v samostojne pravice upravnega odbora zavoda, kot organa družbene samouprave, ki samostojno sprejema svoj finančni plan. V gospodarstvu družbena skupnost samo določa, kaj se smatra za materialne stroške v sedanji stopnji razvoja, v bodoče tudi te naloge ne bo več imela. V naših zavodih pa na- hočemo še vedno ubajati sta- ro-birokratsko obliko, kjer naj bi višji državni organ imel pregled nad planiranimi ma- terialnimi stroški, kot to zahte- vajo OLO Ljubljana s svojim 1. dopisom z dne 22. februarja 1961 št. 05/6-31-10/1. Delno bi to bilo razumljivo, če bi te

vodih upravni odbor v skladu s splošno uredbo o potnih stroških in dnevninah — dolo- čiti višino dnevnice vodilnemu in ostalemu osebju. Pojavila pa se je težnja, da bi moral upravni odbor v okviru fiks- nega zneska določiti plačilni razred uslužbenca, iz katerega bi bilo potrebno izločiti po- ložajno plačo. Ne vem, ver- jetno je to zaradi togosti pri uveljavljanju obstoječih pre- pisov in zakona o javnih uslužbencih. Smatram pa, da v kolikor kak zavod samostojno sprejema svoj pravilnik o na- grajevanju izven okvira pla- čilnih razredov, da v okviru bi višji državni organ imel pregled nad planiranimi ma- terialnimi stroški, kot to zahte- vajo OLO Ljubljana s svojim 1. dopisom z dne 22. februarja 1961 št. 05/6-31-10/1. Delno bi to bilo razumljivo, če bi te

T.

SKLEP V ZAGORJU:

Končati že pričete gradnje

Letošnji družbeni načrt zagor- ske občine nalaga Zagorjanom še večje dolžnosti. Družbeni sektor bo moral ustvariti nad 70 % vsega narodnega dohodka. Zato je razumljivo, da so se občinska po- litična vodstva odločila za kar najširšo razpravo o vseh važnej-

ših poglavjih družbenega plana in dobiti od volivcev soglasje ozi- roma dodatne predloge, kar naj bi zagotovilo uresničitev načrta. Pred kratkim so dobili volivci nad 3000 izvodov lokalnega gla- sila, v katerem je bil obrazložen osnutek plana, da bi ga lahko skrbno proučili.

Na splošno željo občanov se je letos občinski ljudski odbor odločil dograditi oziroma usposo- biti vse tiste objekte družbenega standarda, ki so jih pričeli gra- diti že predlani ali lani. Gre za dograditev betonske ceste, za gra- ditev mrliških vež, za usposobi- tev kopalnega bazena, za ureditev vodovoda, javne cestne razsvet-

ljave, kanalizacije, ureditev treh samopostrežnih trgovin, trgovine z železnino in hotela »Kum«. Se- veda bodo na vrsti še nekatere druge naprave in objekti, na primer dograditev šole v Čemšeniku in zagorske osemletke, ureditev zdravstvene ambulante na Izla- kah in drugo.

Tako letos v Zagorju ne bodo pričeli z nobeno novogradnjo, raz- zen nekaj stanovanj. Za stano- vanja pa je na razpolago le 107 milijonov dinarjev v občinskem stanovanjskem skladu, zato bodo omogočili občanom, da prispeva- jo tudi svoja sredstva za stano- vanja, nekaj sredstev pa bodo zbrala tudi podjetja.

-m-

V Velenju pretesen otroški vrtec

Velenjski otroški vrtec — zdaj je v preurejeni manjši stanovaj- ski vili — je že mnogo pretesen za Velenje. Stanovanjska skup- nost si prizadeva, da bi čimprej ustanovila nov vrtec, vendar tega ne more zaradi denarnih težav.

Kljub moderni gradnji novega mesta so v Velenju popolnoma pozabili na otroške sobe (tako imenovana hišna otroška zave- tišča) v stanovanjskih blokih. V Velenju ni niti enega bloka, ki bi imel takšno sobo. Otroci se

igrajo ob deževnih dneh po stop- niščih, ob lepem vremenu pa po cestah, ker manjka tudi otroških igrišč.

Tudi obrata družbene prehra- ne ni v Velenju. To je sicer ure- jeno za rudarje, ne pa za ostale delavce, ki niso zaposleni pri rudniku. Najbrž pa bo tudi to urejeno z dograditvijo novega hotela, kjer naj bi bil tudi nov sodoben obrat družbene prehrane.

VLADO VALENAK

IZ TOVARNIŠKIH LISTOV

Zadnje številke glasila delovnega kolektiva kranjske »Planike« (list izhaja vsak teden na šestih straneh), nedvomno zrcalijo probleme, ki najbolj tarejo ta kolektiv. Omenimo naj članke o proizvodnji, v katerem ugotavljajo, da je »prav gotovo porast pro- izvodnje posledica večjega prizadevanja delavcev in spodbudnej- ših oblik nagajevanja po delu«, hkrati pa skušajo pokazati vzro- ke, zakaj je proizvodnja vselej manjša v prvih dneh meseca. Za- nimivi so prispevki o vprašanjih ustanovitve poslovnega združenja slovenskih podjetij za proizvodno obutev, o uvedbi druge iz- mene in končno o odnosih v podjetju. O vseh teh vprašanjih je razpravljal te dni tovarniški komite ZK, zato bomo ponatisnili nekaj odlomkov iz poročila o tem sestanku, ki je bil objavljen v zadnji številki »Planike«:

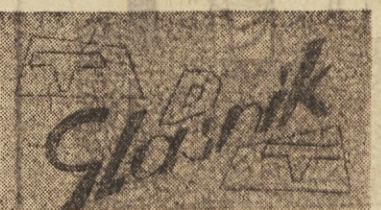
petkovem sestanku tehniškega kolektiva. Posredujemo nekatere osnovne zaključke seje tovarni-škega komiteja ZK.

Po pomenku o pripravah za letošnje konferenco, ki bo v pe- tek, 7. aprila, se je razvila raz- prava o nepravilnostih v trgov- skem omrežju, o načrtnem zavi- ranju posameznih ljudi v podjet- ju, da bi pristojni začeli z uva- janjem druge izmene, o nepravil- nem postopanju do mladih članov kolektiva, ki kažejo dobro voljo razvijati in uvajati nove, boljše delovne metode, o združevanju slovenskih proizvajalcev obutev in o bodočnosti našega podjetja.

Ko je povzel besedo direktor podjetja Jože Klanjšek, je dejal

med drugim: »Da je bilo v pre- teklosti več nepravilnosti v pro- dajnem omrežju, to je jasno... Če bi bili bolj budni, ne bi prišlo do primerov, kot je bil na pri- mer poslovodja prodajalne, ki je običajno prebil tri četrtine delov- nega časa v krčmi, žena pa je, čeprav brez izkušenj in potreb- nega znanja, vodila prodajalno!«

Ko je prišla na tapeto proiz- vodnja, so člani komiteja obso- dili pomanjkljivo organizacijo in pripravo. Kot dokaz so navedli veliko število izgubljenih delov- nih ur, zastoje v oddelkih in ne- zaposlenost tako v našem obratu kakor tudi v obratu Poljane. Di- rektor Klanjšek pa je pri tem de- jal: »Včeraj smo ugotovili, da smo izplačali osebnih dohodkov v pro- daji za 2 milijona dinarjev pre- več. Ali naj sedaj prodajalnemu osebju vzamemo denar, osebne dohodke nazaj? Hkrati pa ugo- tavljamo, da so v povprečju nji- hovi osebni dohodki za 30 odstot- kov večji od povprečnega dohod- ka v podjetju! Temu moramo vendar storiti konec! In naša pro- izvodnja! Ugotovili smo, da pro- izvajamo več modelov, ki jih pro- dajamo v izgubo...«

Februarska številka glasila Tovarne dekorativnih tkanin iz Ljubljane je vsebinsko dokaj pe- stra, čeprav bi list lahko več pisal

o podjetju, njegovih problemih in kako jih urediti. Sicer so tu po- ročila o občnih zbiorih, ki povedo, da so na njih razpravljali o pro- blemih in vprašanjih, ki zadevajo vse člane kolektiva, toda premalo je napisanega, kakšni so ti pro- blemi. Boljša sta sestavka o mla- dinskih organizacijah, ki kažeta na stanovanjske težave. Omeniti velja tudi prispevka o tekstilni industriji ter članek F. Kokorav- ca, ki v prijetni obliki piše, kaj storiti, da bo delavec povečal pro- duktivnost in izboljšal kvaliteto izdelkov.

List objavlja tudi literarne prispevke oziroma poskuse, ki niso vselej najbolj posrečeni. V članku »Brez doma« je avtor opisal tegobe matere, ki ne sme domov, ker je podnajemnica in nemogoče razmere v nekem dečjem domu. Škoda je le, da pisec ni ubral druge poti pri opisovanju res pe- rečega problema.

Prav bi bilo, da bi uredništvo v prihodnje dalo več prostora prispevkom, ki bi konkretno ob- ravnavali probleme v podjetju, ki jih gotovo ni malo.

»Glasnik« izhaja enkrat na mesec in je ciklostiran. Nedvomo- no ima uredništvo precej tehnič- nih težav, pozna pa se tudi, da mu primanjkuje sodelavcev.

KAKO PREŽIVETI PROSTI ČAS?

V našem počitniškem domu imamo 90 ležišč, ki so pred in v posezoni nezadostno izkoriščena. Letni odhiti zaposlenih planiramo povečati v letni sezoni, t. j. v mesecih juliju in avgustu. Tako planiranje dopustov pa ne vpliva samo na slabšo izkoriščanje kapa- citet v počitniškem domu, temveč vpliva negativno tudi na proiz- vodnjo, ki je v teh mesecih naj- nižja. To nam da razmišljati in se nam vsiljuje misel, da bi tako velik kolektiv lahko imel še svoj dom na Pohorju ali kje drugje. Člani kolektiva bi verjetno svoj dopust v večji meri planirali v ostalih mesecih, saj bi tak dom nudil članom kolektiva prijetno letovanje. Slabo sodelovanje med kolektivi, ki imajo svoje počit- niške domove v istem kraju, ka- kor tudi nezadostna prizadevanja občin, da bi približala in medse- bojno povežala delo počitniških domov, se kaže v ugotovitvi, da za sorazmerno veliko vloženo sredstva prejemajo koristniki če- stokrat v domovih slabe in ne- zadostne usluge.

»Alžirski voditelji letijo v Tunis«

Industrija v Alžiriji je vsa pisana kolonizatorskih znamenj. Tona alžirskega blaga, ki so jo vkricali na francoske ladje, je štirikrat cenejša od tone blaga, ki je prišla iz Pariza. Seveda pa je treba vedeti, da kar Alžirija kupi, ali proda, mora kupiti ali prodati v Franciji ali prek Francije. Zategadelj je predstavljal Alžirija, v kolikor seveda še predstavlja, zelo dober trg za francosko blago. Tega je bilo dovolj, zato ni nihče pomislil na kakršnokoli industrializacijo dežele.

Leta 1940 je na vsakih 149 frankov, ki so jih investirali, bil samo 1 frank namenjen industriji. Industrijska neaktivnost je bila zlato pravilo kolonialistov, ki je prinašala trikratni plod: dobro prodajo francoskega blaga, poceni delovno silo in preprečevanje formiranja proletariata kot povsem nezaheljene protikolonialistične sile.

Leta 1953 je 11,3% francoskega izvoza šlo v Alžirijo, 8,3% v Svico, 7,1 v Zahodno Nemčijo, 6% v Belgijo in Luksemburg, 5,4% v Veliko Britanijo in 4,5 odstotka v ZDA. V alžirskem uvozu pa je Francija sodelovala s 73,6%, v izvozu pa s 70%.

Reporterji, ki so obiskali Alžirijo, so pisali, da so videli precej novih šol, prav lepih, prostornih, ki pa se kljub vsemu temu izgubljajo v morju otrok, ki pritiskajo na njihova vrata. Ugotovitve kažejo, da ostaja dva milijona malih Alžircev brez šol.

II.

Pet voditeljev FLN (Fronte narodne osvoboditve) je prispe- lo v maroško mesto Rabat. To je bilo 20. oktobra 1957. Ob 16.30 se je letalo princa Muleja Hasana, s katerim je dopotoval

iz Fetuana, spustilo na letališče. V letalu je bila tudi alžirska delegacija. Maroške oblasti so soglašale, da zamolčijo identiteto teh potnikov. Nasprotno sistemu, kar so pozneje objavili, so maroške oblasti sprejele Ben Belo in štiri tovariše brez kakršnih koli ceremonij. Maroška vlada je vse organizirala v popolni diskretnosti.

Ob 10. uri naslednjega dne je sultan sprejel pet alžirskih voditeljev. Zelja, da razgovori ne bi bili uradni, je bila očitna. Ko je neki tuniški novinar z brzojavko sporočil agenciji, da so Ben Bela in tovariši v Rabatu, je sultan zelo ostro posredoval. Sultan in princ sta storila vse, kar je bilo potrebno, da so bili razgovori pred konferenco v Tunisu z alžirskimi voditelji čimbolj koristni. Potrebno je bilo, da Ben Bela in tovariši poudarjajo nekatere moralne pravice sultana, da bi s predlogi čimprej rešili alžirsko vprašanje. Seveda maroška vlada istočasno ni hotela izzvati francoske vlade. Pravzaprav pa so v Rabatu tega dne mislili, da je vse, kar je bilo pripravljeno za alžirske voditelje, pripravljeno z vednostjo predsednika francoske vlade Guy Molleta, ki je bil zadovoljen, da izkorišča sultan svoj vpliv v razgovorih z alžirskimi voditelji, s katerimi lahko doseže celo določene osnove za uradna pogajanja, mogoče pa celo kompromis. Po drugem sestanku sultana z alžirskimi voditelji so sestavili komunikacijo o potrebi enotnega stališča dežel »Magreba« glede prekinitve vojne v Alžiriji.

Takšno je bilo približno razpoloženje pred odhodom sultana in alžirskih voditeljev na tuniško konferenco.

Okoli letala se je zbralo toliko ljudi, da bi ga alžirski vo-

ditelji kmalu zgrešili. Vstopiti so hoteli namreč v letalo, ki leti na progi Rabat-Oran.

Sultanovo letalo je vzletelo 22. oktobra ob 10.30. Maroški ministri so začeli zapuščati letališče. Alžirski voditelji pa so vstopili v drugo letalo. Niso hoteli, da bi Francozi lahko očitali sultanu, da je v svojem osebnem letalu prek Alžirije pripeljal voditelje FLN v Tunis.

Letalo, s katerim so potovali alžirski voditelji, je imelo dva motorja in 27 sedežev. Last je bilo maroške družbe za letalski promet, vendar ga je maroška vlada posebej odkupila.

Razen petih alžirskih voditeljev potuje v tem letalu še deset novinarjev: sedem maroških novinarjev, ki delajo pri listih, ki izhajajo v arabščini, dve Francozinji in Američanka od »New York Timesa«.

Nekatere delegacije na letališču so v pozdrav dvignile zastave. Iz kabine komandanta letala je stopila stewardesa: visoka, vitka in elegantna.

»Komandant letala in posadka vam želijo srečno pot! Letalo, v katerem potujete, je last letalske družbe »Air Atlas«. Letali bomo na višini 2500 m. Ustavili se bomo v Palmi na Maiorki, in sicer okrog 16.30. V Tunisu bomo okrog 21!«

Minilo je poldne. Letalo je vzletelo.

Potovanje je minevalo v najboljšem razpoloženju. Letalo je že nad Španijo. Ob 16.30 se je spustilo na malo letališče Palme. Stewardesa je sporočila, da se bodo tu zadržali okoli pol ure. Vsi so izstopili. Vse je kazalo, da na letališču ni bil nihče obveščen, kdo potuje s tem

letalom, ne da se bo sploh kakšno letalo spustilo na njihovo letališče. Nikogar ni zanimala prišla skupina. Vsi so odšli v bar.

Za sosedno mizo je sedela stewardesa s komandantom letala. Nekaj malega sta popila, tako kot vsi, potem pa je stewardesa vse opozorila, da gremo. Mračilo se je. Iz Palme je letalo vzletelo ob 17.15.

Startali so po načrtu. Vozni red so spoštovali, prav tako so spoštovali določeno smer. Vsi potniki so bili prepričani, da bodo čez dobre štiri ure v Tunisu.

Mogoče je minila poldruga ura, ko je stewardesa stopila iz komandantove kabine. Bila je vsa rdeča v obraz. Lase je imela razmršene. Tedaj ni bil nihče posebno pozoren. Pozneje pa se je zvedelo, da se je rdečica pojavila zategadelj tako nenadoma, ker ji je komandant letala povedal, kaj namerava. Kljub navodilom letalske družbe in maroške vlade se je namreč odločil poslušati francosko obveščevalno službo in spustiti se v Alžirijo. Tako bo svoje potnike pripeljal francoski policiji naravnost v naročje.

Noč je bila temna. Stewardesa se je še vedno sprehajala med potniki. Bila je pozorna in ljubezniva. Nekaj pred 20 pa je opozorila:

»Letalo je v coni viharja!«

Ura je skoraj 21. Nekaj minut manjka. Vihar ne jenja. Potniki morajo vpiti, da se silijo med seboj. Stewardesa je slekla bluzo in jo zvila v mrežo poleg svoje prtljage. Sežula se je. Čevlje z visoko peto je zamenjala s čevlji s prav nizko peto.

Pod letalom je videti prve svetilke, ki so mežikale v globini. (Nadaljevanje)

»Nič ne dela!«

Mala triletna Caroline Kennedy je razkrila ameriški javnosti delček privatnega življenja očeta-predsednika. Ko je tekala po prostorih Bele hiše, je zašla v informativni urad, kjer je na vprašanje, kaj dela očka, odgovorila: »Nič ne dela, sedi brez čevljev in nogavic in nič ne dela.«

Sorodstvo v diplomaciji

Ko je novi indijski veleposlanik v Libanonu obiskal kolege iz diplomatskega zbora, ga je najbolj prirčno sprejel veleposlanik Pakistana v Bejrutu. Prirčnost nima nobenih vezi z zboljšanjem indijsko-pakistanskih odnosov, temveč jo je moč razlagati s tem, ker je veleposlanik Pakistana starejši brat indijskega diplomata.

Veliki denarci

Posvetovalni komite OZN za proračun je ocenil, da bo operacija čet OZN v Kongu 1961. leta veljala 120 milijonov dolarjev. Generalni sekretar Dag Hammarskjöld pa je predlagal 135 milijonov dolarjev. Od julija do konca leta 1960 so bili stroški OZN za Kongo 40,147.200 dolarjev.

Brez iluzij

Britanski minister za pošto v resnici nima nikakršnih iluzij. Objavil je brošuro, v kateri je moč med drugim prebrati: »Telefon je goljuf. Le-ta popolnoma krivo kaže človekovo osebnost: važne kaže v zadregi, sramežljive, da so pogumni, poštene dela, kot da bi bili goljufi, goljufi pa imajo angelski glas.«

Obdana Evropa

Ameriški »leteči« veleposlanik Harriman je po potovanju po Evropi izjavil: »Moj glavni vtis s poti po Evropi je, da so tamkaj povsod pregreje.«

Prvih 40 let

Znani petrolejski »magnat« Kalust Gulbenkian, sin slavnega »Mister 5%«, se je naposled odločil, da se bo za vselej nastanil v Angliji. Ob tej priložnosti je izjavil novinarjem: »Angleži niso slabi ljudje. Potrebno jih je poznati in razumeti. Prvih 40 let je v tem najtežje!«

Poslušanje v Ženevi

Sovjetski predstavnik Sejmmon Carapkin je o ženevski konferenci za prepoved nuklearnih poskusov rekel: »Smo v takšnem položaju, da moramo poslušati; poslušamo in poslušamo ameriške predloge drugega za drugim in do konca konference bom molčal in poslušal.«

Izjavili so:

John Glen, eden izmed treh ameriških astronautov, ki so jih izbrali za polet v vesolje, je rekel: »Zdaj ne bi zamenjal niti enega človeka na svetu!«

Franz Joseph Strauss, za-hodnonemški obrambni minister takole modruje: »Mogoče bo prišel čas, ko bo vojašnica prav tako važna kot cerkev.«

Diktator Portugalske Antonio Salazar je pred kratkim rekel novinarjem: »Sila ni dežnik, ki bi ga puščali v kotu tedaj, ko ne dežuje več!«

Moč, ki jo zmanjšuje razcepljenost

Kakor v mnogih drugih azijskih deželah je tudi sindikalno gibanje v Indoneziji razdeljeno. Ta razcepljenost je nazoren odsev dogodkov in dejavnosti na indonezijskem političnem prizorišču v minulih letih. Indonezija je zdaj dežela z nedvomno največ nacionalnimi sindikalnimi centralami v Aziji. Kdor se hoče na kraju samem seznaniti s sindikalnim gibanjem Indonezije, ima že dovolj dela s tem, da zbere vse nitke, ki mu posredujejo število sindikalnih central. Njihovo število ni majhno — zdaj je v Indoneziji osem sindikalnih central — hkrati pa se nenehno spreminja, tako da človek nikoli ne more reči, da lahko pozna njihovo natančno število. Po drugi strani pa so pogosto različna mnenja o tem, ali je treba ta ali oni sindikat priznati kot sindikalno centralo, ali pa ga označiti le kot enega izmed mnogih neodvisnih sindikatov.

OSEM SINDIKALNIH CENTRAL

Med mnogimi pogovori s sindikalnimi voditelji v Indoneziji sem si prizadeval, da bi dobil kar najjasnejšo sliko o številu in moči sindikalnih central, vendar je bilo to vselej povezano z dolgotrajnim računanjem, naštevanjem in črtanjem v seznamu. Po vseh teh razgovorih in srečanjih je bilo mogoče ugotoviti, da obstajajo zdaj v Indoneziji naslednje sindikalne centrale: SOBSI — komunistični sindikati, KBKI — demokratski delavski sindikati Indonezije, KSSBI — konfederacija muslimanskih delavskih sindikatov (ta centrala je nastala lani po združitvi treh muslimanskih central), KBSI — socialistični sindikati, SOBRI — trockistični sindikati, Panča Šila — katoliški sindikati, HISSBI — sindikati pod pokroviteljstvom Delav-

ske stranke, in GESERBUN — konfederacija sindikatov neorganiziranih zvez.

NAJVEČJA MOČ — KOMUNISTIČNI SINDIKATI

Celotni povojni razvoj indonezijskih sindikatov je najbolj povezan s SOBSI, z organizacijo, ki je bila ustanovljena konec novembra 1946, najprej kot enotna sindikalna centrala, šele kasnejši razvoj pa je prinesel odcepitve nekaterih sindikatov od nje. V tej zvezi je bilo še posebej značilno obdobje pred volitvami leta 1957, ko so — vzporedno z nastajanjem političnih grupacij in strank — ustanovili sedem novih sindikalnih central. Takrat jih je delovalo kar enajst!

Čeprav je odcepljanje posameznih sindikatov postopoma zmanjševalo obseg in širino akcij

SOBSI, je ta centrala še zdaj najmočnejša in organizacijsko najbolj urejena sindikalna organizacija v Indoneziji. Zaradi dolge tradicije in bogatih izkušenj se organizacija predvsem zavzema za reševanje bistvenih problemov delavcev.

Najširše akcije SOBSI so usmerjene v povečanje mezd in v boj za nižje cene. Resne ekonomske analize, ki jim ta organizacija posveča vsakdanjo dejavnost, so nalagale, da mora SOBSI nenehno opozarjati na občutno zviševanje življenjskih stroškov in na neustrezno zviševanje plač in mezd. Gospodarske težave, ki so doletele deželo po pridobitvi neodvisnosti in v prvih letih samostojnega življenja, so občutno prizadele delavske družine. SOBSI je zahtevala in se zavzemala za to, da bi breme ekonomskih težav enakomerno

naložili vsem slojem prebivalstva.

Prav tako je znano, da se je SOBSI stalno zavzemala za nacionalizacijo tujega kapitala v Indoneziji, in sicer predvsem rizozemskega. V tej zvezi se je lahko vlada zanašala na podporo SOBSI pri vsaki akciji za nacionalizacijo tujih družb.

V SOBSI je včlanjenih 34 strokovnih sindikatov. Trdijo, da ima ta organizacija 2,7 milijona članov od skupnega števila sedem ali osem milijonov delavcev, kolikor jih je zdaj v Indoneziji. Ta podatek o številu članstva drugi sindikati zanikajo, češ da je še iz časov, ko je bila SOBSI enotna organizacija. Po njihovih trditvah se je potem mnogo članov pridružil drugim sindikatom.

Največji vpliva ima SOBSI med plantažnimi delavci. Teh je skupno okoli 700.000, izmed katerih jih je pol milijona včlanjenih v SOBSI. Drugi največji strokovni sindikat v SOBSI je Sindikat gozdnih delavcev, ki šteje okoli četrtn milijona članov. Pomembni so tudi Sindikat mornarjev in pristaniških delavcev (68.000 članov), Sindikat železničarjev (65.000) ter Sindikat delavcev tobačne industrije (62.000 članov).

KBKI ZAHTEVA DELAVSKO UPRAVLJANJE

Povsem drugačna je struktura KBKI, druge velike sindikalne organizacije. KBKI, ki trdi, da šteje 1,8 milijona članov, nima strokovnih sindikatov, temveč se delavci vključujejo v enotno organizacijo na ozemeljskem načelu ne glede na poklic, ki ga opravljajo.

Od leta 1952, ko je bila ustanovljena, je KBKI prerasla v veliko in množično organizacijo. Ker je ta sindikalna centrala pod okriljem Sukarnove Nacionalne stranke, njena dejavnost ni naperjena proti vladi, vendar to ne pomeni, da KBKI ne nastopa kot snovalka pomembnih akcij za izboljšanje standarda delavcev.

KBKI posveča veliko skrbi izobraževanju delavcev, hkrati pa si prizadeva, da bi se delavci usposobili in da bi na vsak način uvedli delavsko upravljanje v podjetjih. KBKI se je postavila na stališče, da mora Indonezija uvesti višje oblike delavskega upravljanja, kot pa je samo pravica soddločanja delavcev v nekaterih skupnih odborih z delodajci. V tej zvezi KBKI pazljivo in z zanimanjem spremlja naš sistem delavskega upravlja-

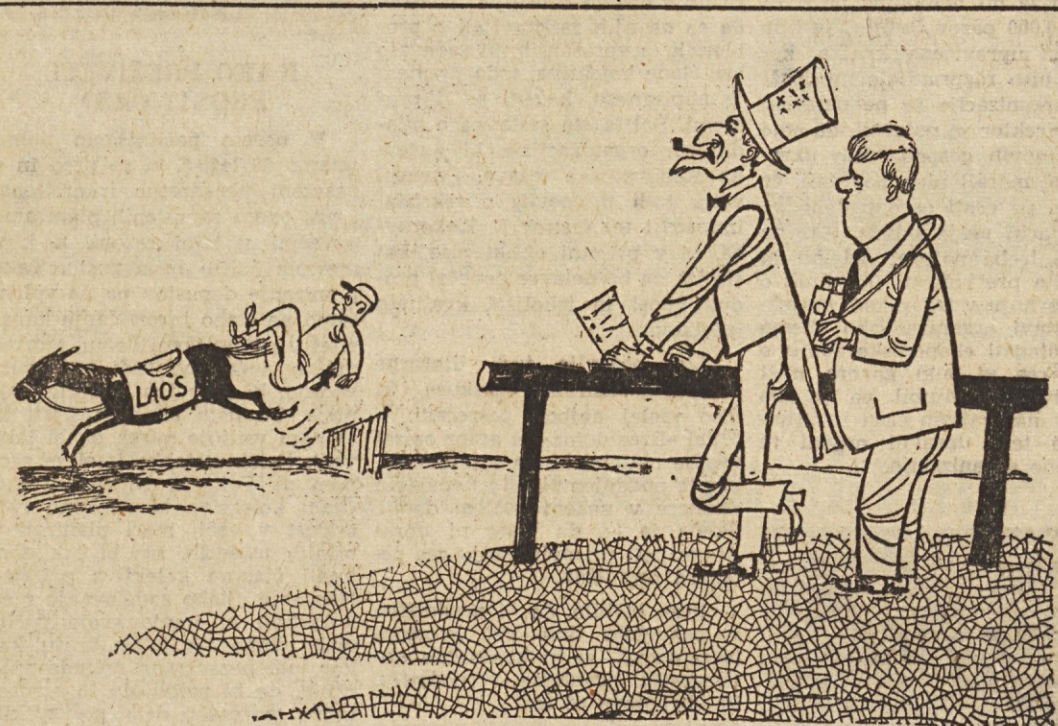
nja. Njeni voditelji, ki so obiskali Jugoslavijo, so dobili najlepše vtise in so se zelo pohvalno izražali o našem sistemu.

Med drugimi centralami je le še Konfederacija muslimanskih sindikatov vredna omembe, in sicer predvsem po zaslugi lanske reorganizacije in združitve dosedanjih treh muslimanskih central v enotno organizacijo.

Večjo pozornost pa zdaj zbujajo dokaj zanimiva, nenavadna organizacija — Konfederacija sindikatov, ki niso organizirani v federacije (GESERBUN). Ustanovili so jo lani aprila s težnjo, da bi izven političnih in strankarskih okvirov zbrala neodvisne sindikate, ki niso včlanjeni v nobeno izmed sedanjih central. Voditelji te organizacije si veliko obetajo in trdijo, da bodo v kratkem postali najmočnejša sindikalna organizacija Indonezije. Kakor so nam povedali, je štela nova organizacija že štiri mesece po ustanovitvi 750.000 članov. Napovedala je celo, da bo v bližnji prihodnosti vključila v svoje vrste tudi mnoge sindikate, ki so člani sedanjih central. Sicer pa je novi sindikat v tesni povezavi s KBKI; nekateri pravijo, da je tudi pod njenim vplivom.

O sodelovanju med temi številnimi centralami zlahka ugotovimo, da je zelo šibko, ker so med organizacijami velike razlike. Krajevne organizacije pogosto sodelujejo ob praktičnih vprašanjih, centrale same pa se znajdejo na skupnih stališčih le ob nekaterih vprašanjih splošnega političnega ali družbenega pomena za Indonezijo.

TEODOR OLIČ

— Fant moj, vidiš, takole je z vsemi, na katere jaz stavim...

Kralj na poti, ki

Ko je dopisnik francoskega časnika »Monde« vprašal novega maroškega kralja Hasana II., če namerava obdržati obe funkciji oblasti, razen kraljevske tudi funkcije predsednika ministrskega sveta, je brez obotavljanja odgovoril: »Vsekakor! To sploh ni vprašanje. V tem času negotovosti in boja proti zaostalosti je ljudstvu potreben človek, ki mu zaupa. Ne želim podčrtovati osebnost, temveč odgovornost skupine, za katero je potrebno, da se zbere okoli šefa države.«

Najbolj obveščeni politični krogi v Rabatu pravijo, da bo mladi kralj krenil, kar se tiče politike sploh, po poti, po kateri je hodil njegov oče. To pomeni, da ne bo nasledil politiki blokov, bo pa z vsemi razpoložljivimi silami podpiral boj afriških narodov.

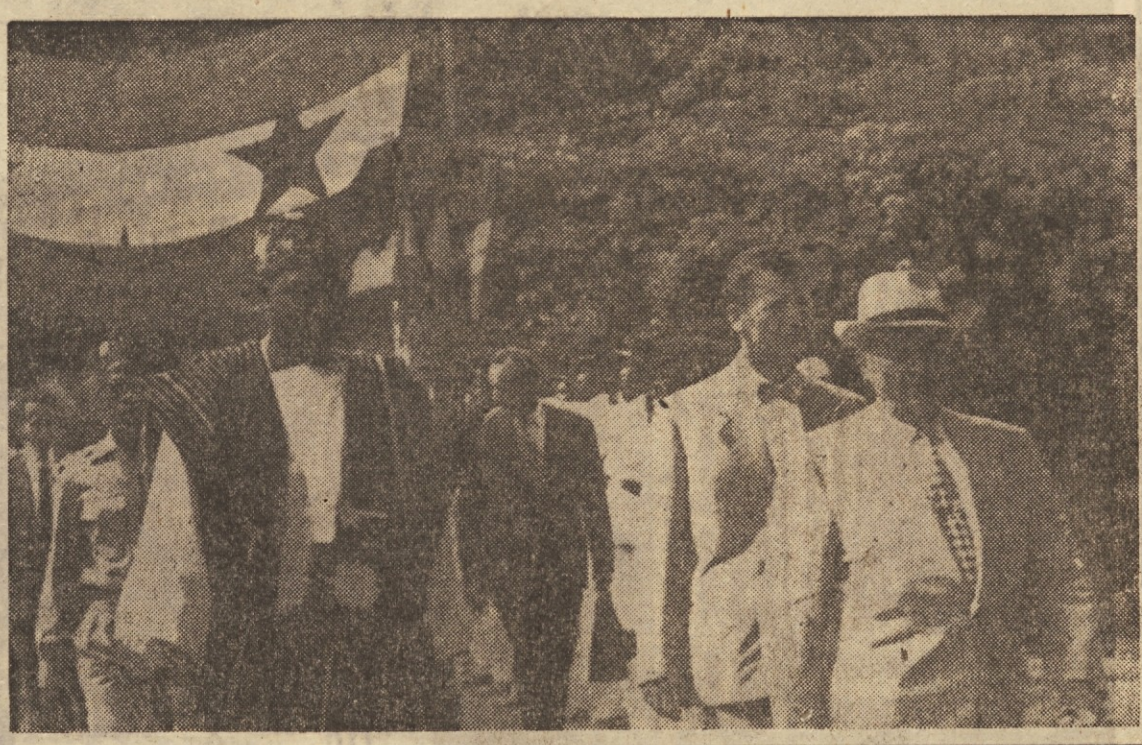
Nekateri politični krogi in določena politična javnost so zahtevala

oziroma želita, da kraljevski prestol ne bi kdo ve kako posredoval v notranjepolitičnih vprašanjih, ali bi pa sploh opustil vsakršno posredovanje. So pa tudi struje, ki hočejo prav nasprotno: Politična desnica, zdajšnji Istiklal in še nekateri vplivni ljudje omenjajo, ko opozarjajo na zdajšnji položaj Maroka, da je potrebna oblast krepke roke, oblast od zgoraj. Opozicija, predvsem levica, včlanjena v Narodni uniji (v tej organizaciji so napredni predstavniki Istiklala, sindikati, predstavniki študentov, ženske organizacije bivših borec) pa imajo povsem druga stališča in program. Opra na delavce, majhne obrtnike in uradnike ter kmete, opozarja opozicija, da je potrebno zdajšnji poziv na enotnost pravilno tolmačiti. Buzbid, eden med voditelji opozicije, je pred

Predsednik Tito v Maroku

Predsednik republike Josip Broz Tito je davi prispel na šest-dnevni uradni obisk v Maroku. V pristanišču Casablanca ga je dočkal in pozdravil maroški kralj Hasan II. S posebnim vlakom sta se potem s spremstvom odpeljala v glavno mesto Rabat, ki je oddaljeno od Casablance približno 100 km.

Za prihod predsednika Tita je v Maroku veliko zanimanje. V Rabatu in drugih mestih, ki jih bo obiskal med svojim bivanjem v Maroku, so pripravljene, da visokega gosta čimprej sprejmejo in pozdravijo. V političnih krogih Maroka poudarjajo, da gre za dogodek posebne vrste. Na liki: predsednik Tito v spremstvu predsednika republike Mali Modiba Keita na ulicah Bamaka.

Več možnosti za pogajanja

Razgovor s šefom študijske delegacije GKDI o dejavnosti italijanskih sindikatov

»Boj za enotno akcijo italijanskih sindikatov prihaja zdaj najbolj do izraza v pritisku za zboljšanje mezd.« je izjavil šef študijske delegacije Generalne konfederacije dela Italije (GKDI) Carlo Fermarielo v razgovoru z urednikom našega lista pred odhodom članov delegacije v Makedonijo, kjer bodo nadalje proučevali razvoj našega kmetijstva, potem ko so preživeli nekaj dni v Beogradu in v drugih krajih Srbije.

V razlagi te svoje misli je Fermarielo poudaril, da gre za akcijo, katere cilj je zagotoviti vsaki kategoriji delavcev popolno svobodo pri sklepanju pogodb. Dosedanji sistem sklepanja kolektivnih pogodb namreč ni dajal sindikatom delavcev posameznih gospodarskih panog možnosti, da bi določali posebne pogoje za posamezna podjetja in pokrajine. Bila je praksa, da se pogodbe sklepajo na višji ravni, se pravi med vodstvi sindikatov in delodajalskimi organizacijami, in sicer za celotne panoge ali za vso deželo, čeprav so v posameznih podjetjih in se posebej v pokrajinah različni pogoji.

»Sindikalna akcija, ki smo jo zdaj sprožili,« je povedal Fermarielo, »naj bi odpravila to omejitve. Tako bi pri določanju mezd zagotovili dinamiko, ki bi ustrezala razvoju proizvodnih sil v vsakem podjetju ter bi upoštevala vsako skupino in kategorijo delavcev.«

To pomeni, da bi odpravili sedanjo blokado mezd, ki so jo vsilili delodajalci, torej bi mogle biti mezde v posameznih podjetjih in pokrajinah višje, kot jih določa splošna pogodba za vso deželo, pogodba, ki jo praviloma obnavljajo le vsako drugo ali tretje leto. Delodajalci se vztrajno zavzemajo za to, da bi obdržali sedanji sistem, ki jim omogoča, da zavirajo zviševanje mezd, medtem ko ima sindikat prav nasprotno cilje.

»Na tem področju imajo tri sindikalne centrale isto stališče,« je nadaljeval Fermarielo, »čeprav nastopata GKDI in Zveza delavcev Italije odločnoje kot Konfederacija svobodnih (krščanskih) sindikatov, ki se zavzema za postopno urejanje tega problema. Upamo, da bo pritisk delavcev pripeljal do tega, da bodo sindikalne centrale vskladile ta boj, da bi zagotovile bistveno zvišanje mezd in ustvarile nove možnosti za sklepanje pogodb o raznih vidikih delovnih odnosov.«

Potem je šef študijske delegacije GKDI govoril o najpomembnejših akcijah italijanskih sindikatov v minulih tednih. Pri tem je posebej poudaril boj elektro-mehaničkov in kovinarjev. V splošni bitki, ki je trajala nekaj tednov, je sodelovalo 250.000 delavcev teh gospodarskih strok. Strojarske akcije so potekale v znamenju popolne enotnosti vseh sindikalnih central in delavcev. »Te akcije so pomembne zato,« je dejal Fermarielo, »ker so se delavci

borili ne le za višje mezde, temveč tudi za temeljite spremembe sedanje strukture kolektivnih delovnih pogodb, ki veljajo na teh področjih.«

Rezultati so bili zelo pomembni: delovni tednik se je skrajšal povprečno za dve uri in pol, uveljavilo se je načelo, da so višje mezde povezane s produktivnostjo, dosegli pa so tudi določene spremembe v splošni nacionalni pogodbi; te spremembe zagotavljajo delavcem teh gospodarskih panog med drugim tudi povprečno za štiri dni daljši letni dopust. Prav tako lahko zdaj sindikati posredujejo pri določanju kvalifikacij za posamezna delovna mesta, ker so delodajalci doslej pogosto silili delavce z nižjimi strokovnimi kvalifikacijami, da so delali na mestih, ki zahtevajo višjo strokovnost, plačevali pa so jih po nižjih postavkah.

Po mnenju Fermariela je ta boj stopnjeval moč sindikatov za pogajanja v podjetjih in na proizvodnih področjih. »S tem so delavci in sindikati začeli razbijati zid dosledne nepopustljivosti delodajalcev v podjetjih,« je dejal Fermarielo. »Zeleti bi bilo, da bi boje po tem vzoru na drugih področjih prav tako vsklajale vse tri sindikalne centrale, ki naj bi se še bolj zavzemale za izboljšanje položaja in za večje uspehe v drugih gospodarskih panogah.«

Fermarielo je opisal težavnost položaja italijanskih kmetov in kmetijskih delavcev ter opozoril na velike razlike med posameznimi panogami in pokrajinami. Medtem ko je po eni strani opaziti močan razvoj kapitalističnih kmetijskih gospodarstev in nekaterih področjih, pa na drugi strani propada vrsta kmečkih posesti in cele pokrajine. Posledice takšnega razvoja so hude. V minulih desetih letih je moralo zapustiti zem-

ljo blizu dva milijona kmetov in kmetijskih delavcev, ki so šli iskati delo drugam, bodisi po Italiji, bodisi na tuje. K temu jih silijo sedanji položaji, v katerem kmetje ne morejo vzdržati konkurence dobro opremljenih kapitalističnih posestev, medtem ko je precej delavcev brez dela zaradi stopnjevanja mehanizacije kmetijstva.

Organizacije kmetov se borijo proti tem težnjam in za skladni razvoj kmetijstva ter za takšno usmerjanje državnih investicij in kreditov, da bi bili upoštevani interesi kmetov, ne pa samo kapitalističnih posestev. Sindikati kmetijskih delavcev se borijo ne le za višje mezde, temveč tudi za zagotovitev novih delovnih mest. Zahtevajo modernizacijo kmetijstva, hkrati pa se povezujejo s

Izkušnje, ki so jih imeli iz prakse dolgoletnega prefinjenega gospodarstva kolonialne politike v številnih deželah, so tudi s pridom uporabili; v »radikalnih čistjenjih« so proglasili obsedeno stanje v Keniji, nad 20.000 črnecev obsodili na hudo ječo, več deset tisoč pa jih poslali v zapore in taborišča.

Jomo Kenyatto so aretirali 21. oktobra 1952 v Nairobiju, glavnem mestu Kenije. Obtožili so ga, da je vodil »nezakonito združenje Mau-Mau, ki je predstavljalo nevarnost za nemoteno upravo v koloniji«. Razen njega so obtožili in pripravili na veliko sodno obravnavo še pet Kenijcev, ki so bili vsi člani Zveze Afričanov iz Kenije. Ker je policija slutila, da lahko pride do večjega upora in do nemirov s hudimi posledicami v glavnem mestu, če bi uprizarili sodno obravnavo v Nairobiju, so jih odpeljali v severno pokrajino. Ta je pustila gola. Tu živijo najbolj primitivna plemena v Keniji. Semkaj ne sme nihče brez posebne policijske izkaznice. Seveda ne sme brez takšne izkaznice tudi nihče iz nje. V to pokrajino so Angleži navadno preganjali različne upornike, komuniste in ostale politične pa tudi kriminalne zapornike. Sredi pokrajine je majhna vas Kapenguria, zdaj slavna v vsej vzhodni Afriki.

Tu se je 3. decembra 1952 začela sodna obravnavo proti Jomu Kenyatti in tovarišem.

Kapenguria nima sodišča. Zategadelj so pripravili majhno leseno šolsko poslopje. Solo so obdali z bodečo žico. Po okolici in po vseh cestah, ki vodijo v Kapengurio, so patrolirali tanki in posebni policijski oddelki.

kmeti, ki zahtevajo od države pomoč, da bi si izboljšali položaj na krpi zemlje.

»Skupni boj kmetijskih delavcev in kmetov postaja pomembna oblika splošnega boja delavskega razreda ne le za likvidacijo zaostalosti na vasi, temveč tudi za vsklajeni proces industrializacije vse dežele. Ta boj postaja alternativa politike monopolov in pot k splošnemu ekonomskemu in družbenemu razvoju dežele.«

Ob koncu pogovora nam je Carlo Fermarielo dejal, da je delegacija naletela v naši deželi na zelo tople sprejem. Po njegovih besedah je program bivanja zagotovil članom delegacije možnost, da so dobili potrebne informacije in podatke za bolj zaokroženo predstavo o pglavitnih vprašanjih gospodarskega in družbenega življenja v Jugoslaviji. S posebnim zanimanjem proučuje delegacija bogate izkušnje organov upravljanja in razne ukrepe, ki omogočajo vsklajevanje in planiranje naše ekonomske politike.

»Ze zdaj smo prepričani,« je dejal Fermarielo, »da bo obisk naše delegacije koristil pri nadaljnjem seznanjanju italijanskih sindikatov in delavcev z zanimivimi jugoslovanskimi izkušnjami. Prav tako smo prepričani, da se bodo še okrepili topli in bratski odnosi in sodelovanje med GKDI in ZSJ. Menimo, da bodo mogli italijanski in jugoslovanski delavci skupno nadalje prispevati k popuščanju mednarodne napetosti in k miru na svetu kakor tudi k enotnosti delavcev na evropski in na svetovni ravni ne glede na ideološke razlike in na pripadnost k mednarodnim sindikalnim organizacijam.«

B. R.

Modibo Keita: »V interesu najbolj zapostavljenih«

Kadar se predsednik Modibo Keita pojavi na cesti glavnega mesta Bamaka, v široki, domači noši, ga spremljajo posebni pevci in plemenski poglavarji, ki na ves glas pojejo: »Prihaja naš slavni vodja, lev iz džungle in sejalec modrosti!«

Modibo Keita je v galeriji mož, ki zdaj predstavljajo neodvisno Afriko. Predsednik je republike Mali in direktni potomec Sundiate Keite, velikega cesarja Malija iz XII. stoletja. Tedaj je bila ta afriška država najmočnejša v zahodni in centralni Afriki. Sicer pa imamo prve podatke o cesarstvu Mali že iz leta 1235. Dvajset let pozneje je bila največja država v Afriki, ki je navezala precej tesne stike z Egiptom in še nekaterimi drugimi muslimanskimi deželami. To se je deželi poznalo, saj je prevzela zelo veliko muslimanskih navad in običajev. Arabsko kulturo je bilo močno čutiti, tu, sredi Afrike.

Na začetku XVII. stoletja pa je ta včasih mogočna država kazala podobo razkosane dežele, ki je bila kot razbito ogledalo. Obmejna plemena so namreč jela puščati notranjost dežele in pod temi udarci je cesarstvo Mali razpadlo. Sicer se je vleкло to nekaj let, vendar, ko so začele prihajati v deželo vedno bolj pogosto ekspedicije iz Evrope, je cesarstvo popolnoma razpadlo. Voditelji so se umaknili v notranjost, v sruu Afrike, kjer njihovi potomci še zdaj živijo kot vaški poglavarji. Kolonializem je objel nov velik kos Afrike, se vgnezdil, pognal korenine in razcvetel. Največji del dežele so okupirali Francozi.

Modibo Keita je mlad človek. Preden je vstopil po II. svetovni vojni v politično areno, je bil učitelj. To je bilo leta 1946. Tedaj je bil star 31 let. Izvoljen je bil za enega izmed vodij sudanske sekcije. (Republika Mali se je namreč prej imenovala Francoski Sudan.) To je bilo zelo razprostranjeno in močno politično gibanje Afriške demokracijske skupnosti. V prvih letih je bilo gibanje močno pod vplivom Komunistične partije Francije. Pozneje pa je ta vpliv jenjal oziroma minil. Modibo Keita je šest let kasneje postal poslanec in podpredsednik francoske Narodne skupščine. Leto dni kasneje pa je bil imenovan za državnega sekretarja v Ministrstvu za čezmorsko Francijo.

Ceprav je občutil vetrove, ki pihljajo v Metropoli, njihov prijeten duh, pa tudi smrad, njihovo zapeljivost, je Modibo Keita ostal dosleden borec za neodvisnost ne samo svoje dežele, temveč vse Afrike. V tem boju ga je pot zblížala z ostalimi vodji za afriško neodvisnost: Sekou Turejem in Kwame Nkrumahom.

Boj v nekdanjem cesarstvu za neodvisnost se je začel šele po II. svetovni vojni. Leta 1959 sta Sudan in Senegalija pod vplivom tokov iz sosednje Gvineje sestavila federalno unijo, po tem pa skupaj zahtevala od generala de Gaulle neodvisnost in jo dobila lani avgusta. Ostala pa sta še naprej v okviru Francoske skupnosti.

Ni pa šlo vse gladko po razglasitvi takšne neodvisnosti, kajti med vodstvi političnih strank omenjenih dežel, ki naj bi sestavljali federacijo, je prišlo do sporov oziroma do oboroženih spopadov. V Dahomeju, ki je bil tudi pripravljen vstopiti v federacijo s Sudanom, Senegalijo in Spodnjo Volto, je bilo ubitih 200 ljudi. Francozi, ki jim ni bilo najbolj všeč, da bi sredi Afrike začela živeti tako velika neodvisna dežela, so te razprtije znali čudovito izkoriščati, pa je zatorej prišlo do skupnosti samo med Senegalom in Sudanom. Na ta način je Franciji uspelo preprečiti tako široko narodnoosvobodilno gibanje v tem delu svojih kolonij.

Sporov pa še ni bilo konec. V nastali federaciji Mali so se začela nasprotja glede notranje ureditve dežele. Sudanci, katerih voditelji s Keito Modibo na čelu bijejo boj za afriško enotnost, hočejo, da naj bo republika Mali dežela s centralizirano federalno strukturo. Senegalci pa, vodi fih politični vodja, advokat in pesnik Leopold Sengor, hočejo čimbolj krhko federacijo. To je bilo spet všeč Francozom, ki so si od zadovoljstva trli roke, ko je Senegal lani konec avgusta izstopil iz Federacije.

Mali je bolj siromašna dežela kot Senegal. V glavnem je kmetijska dežela, ki meri 1.200.000 kv. kilometrov, in ima 3.700.000 prebivalcev.

»Naša stranka, to je Sudanska unija, in vlada Malija sta vedno demonstrirali svojo navdušenost za načela izven-blokovske politike,« je povedal pred meseci diplomatskem zboru Keita Modibo. Kot rezultat takšne politike je pred kratkim prišlo do unije med Gano, Gvinejo in Malijem.

»Republika Mali bo ustvarila svoje politične, ekonomske, socialne in kulturne cilje in to na osnovi resničnega socializma v interesu najbolj zapostavljenih slojev ljudstva!«

NAPOSLED SPET GOVORIMO O JOMU KENYATTI

Bolezni srca ni moč izrezati z nožem

V šoli, to se pravi, v sodni dvorani, je sedelo približno petdeset gledalcev. Stisnjeni so bili med šolske klopi. Pred njimi je sedel tožilec A. G. Somerhough. Visok mož, debel, z okroglim obrazom, že nekoliko plešast, z velikim smislom za humor, zelo popularen v Keniji zaradi junaštva v drugi svetovni vojni in zaradi sodelovanja na sodnih obravnavah proti vojnim zločincem v Nemčiji. On in njegov pomočnik sta bila oblečena v običajne uradne črne plašče in modne hlače, ki so bile zelo smešne pod tem ekvatorskim soncem.

Advokati so bili v navadnih oblikah. V dnu sobe je bil majhen oder, na katerem je bil sodnik R. S. Thacker. Zavil v posebno ogrinjalo, z lasuljo na glavi je predstavljal pravnega podanika Britanskega imperija. Slika kraljice Elizabete II. za njegovim hrbtom na steni je to okolje uvrščala sploh na primerno raven.

Na ozki klopi ob zidu so sedeli obtoženci. Šest »krivih«. Ceremonialna oprema in uniforma dveh stražarjev je bila v tej okolici in družbi smešna, bolj resne pa so bile oči nekaj angleških agentov, ki so pazili na obtožence.

Dan je bil lep. Sonce je žgalo. Vojaki, ki so stali ob iz-

hodih skozi bodečo žico okoli te »sodne palače« in na tankih, ki so se leno premikali po cestah Kapengurie, so kleli vročino, prah in neprestano srkali iz svojih čutaric.

Tradicionalno je, da Angleži ljubijo dobro organizirano sodstvo. Zatorej so naredili vse potrebno, da Jomo Kenyatto brani advokat; kdorkoli že, vendar advokat mora biti. Vsi evropski advokati, živeti v Keniji, so odbili to dolžnost. V Evropi pa se je vendar našel nekdo, kljub groznim napovedim o posledicah, ki se je odzval, D. N. Pritt, advokat s precejšnjim ugledom, laburistični poslanec že petnajst let, je postal glavni zagovornik Joma Kenyatte in njegovih tovarišev. Pritt je koj odletel v Afriko, kjer ga je sprejela in navdušeno pozdravila velika množica prebivalcev Kenije. Ko je izjavil novinarjem, da obtožnica temelji »na najbolj nedolžnih trditvah, kakršne še ni videl v štiridesetih letih svoje prakse« in zahteval, naj bi bila sodna obravnavo v Nairobiju, kjer so na razpolago knjižnice, priče in dokumenti, so njegove zahteve, ukrepe, predvsem pa iskrenost, sodno obravnavo proti Kenyatti razglasili kot dogodek prve vrste, ki ni samo stvar Kenije, ampak gre v marsičem za vso Afriko. Zatorej so se Prittu pridružili

še nekateri adtokati iz Indije in zahodne Afrike in tako sestavili skupino branilcev, ki je prisostvovala sodeč po vseh okoliščinah procesu, ki jih v sodstvu po svetu ni veliko.

Tožilec A. G. Somerhough je bral obtožnico monotono in samo včasih povzdignil glas, ko je šlo za kakšno frazo ali pa juridični izraz, ki je označeval dokazano krivdo, ali pa samo namen obtožencev. Sicer pa je bilo o tem v obtožnici posvečeno bolj malo odstavkov. Razčlenjevala je bolj gibanje Mau-Mau. Vtem je seveda tožilec dokazoval, da se je J. Kenyatta zaklel Mau-Mau in zakletev tudi uresničeval. Drugo poglavje je bilo posvečeno njegovi funkciji predsednika Zveze Afričanov Kenije, ki je bila menda usmerjena zoper Evropejce in za Mau-Mau; tretje poglavje obtožnice pa je govorilo, da je Kenyatta dejansko vodil Mau-Mau in da je dopuščal, da so v himnah in hvalnicah ime Jezusa Kristusa zamenjaval z njegovim imenom.

MIRAN SATTLER
(Nadaljevanje)

še nima imena

kratkim izjavil: »Nekatere politične organizacije menijo, da je treba enotnost ustvariti okoli kralja in s kraljem. To pa je napačni koncept, ki ne ustreza pojmovanju demokracije niti ne visoki viogi, ki naj jo ima šef nima strankami in naj bi bil element raznožaja.«

Kralj kajpak želi in dela v tej smeri, da bi ustvaril koalicijsko vlado, ki bi jo sestavljali predstavniki istih gibanj. Večina političnih opazovalcev meni, da je zelo težko ustvariti takšno vlado, da je zelo težko seznaniti ljudi, ki naj bi povezovali ta mednarodna stališča v zelo odločujočem položaju. Zato je javnost z velikim zanimanjem spremljala sestanke, ki jih je imel kralj s

predstavniki posameznih političnih strank. Čeprav javnost podrobno ni bila obveščena o razgovorih, pa natančno pozna staro in dobro znano zahtevo Nacionalne unije: davčna in agrarna reforma, ukinitve francoskih vojaških oporišč in umik francoskih oficirjev iz maroške armade in policije.

Seveda se v te domače težave od časa do časa vmeša Francija, sicer na zelo diskreten način, vendar v oblikah, ki manifestirajo, da je Francija še tu, da je »francoski vpliv še na maroških cestah«. Sicer pa se zdi, da Francija z nekaterimi ukrepi v zadnjem času lajša pot novemu kralju, ki pa še zdaleč ni tako briljantna, to ne pozabijo nikdar podčrtati, kot internirane. Zatorej Francija nekje računa na mladega kralja.

ALI JE RES ENAKOVREDEN ŠTUDIJI?

Pravzaprav bi bilo nesmiselno zastavljati vprašanje, ali je izredni študij povsem enakovreden rednemu. Nesmiselno že zato, ker Resolucija Zvezne ljudske skupščine o strokovnem izobraževanju dovolj jasno poudarja, da med obema načinoma študija ni in ne more biti razlike. Toda v vsakdanjem življenju to načelo doslej še ni povsod in v celoti uresničeno. Vzrokov za to pa je več: nezanimanje in nerazumevanje gospodarskih organizacij, toga in kratkovidna politika, preobremenjenost učnega kadra na posameznih šolah, premajhne kapacitete šol in njihova skopa ekonomska baza.

Res, kolikor šol, toliko tudi povsem specifičnih problemov izrednega študija. Vendar prav toliko tudi skupnih. In prav zaradi tega bržčas ne bomo zagrešili kdo ve kako velike napake, ko bomo nekatere izmed njih poiskali in jih analizirali na enem samem primeru, dovolj značilnem za vse »slovensko izredno šolstvo«. Na primeru Višje tehniške šole v Mariboru, ki ima doslej že več kot 750 izredno vpisanih slušateljev, kar je že dvakrat več kot število rednih študentov.

● Z DVEH NA ŠTIRI LETA ŠOLANJA

»Ker vemo, da so izredni slušatelji zelo obremenjeni,« pripovedujejo v upravi Višje tehniške šole, »saj morajo v polni meri opraviti vse svoje obveznosti do službe, v veliki večini primerov tudi do družin in tudi študij zahteva čelaga človeka, tako da ti študenti tako rekoč sploh ne poznajo prostega časa – smo jim že od začetka poskušali pomagati pri njihovem študiju. V razmeroma kratkem času pa smo spoznali, da kljub pomoči od njih vendarle ne moremo zahtevati, da končajo študij v enakem času kot redno vpisani študenti. Zato smo se odločili, da zanje podaljšamo dobo šolanja z dveh na štiri leta.«

Taka odločitev je nedvomno pravilna. Na eni strani so se tako izognili prevelikemu pritisku na študente, saj lahko zdaj le-ti veliko skrbneje prestudirajo zahtevano snov, po drugi strani pa lahko tako vsakdo študira po svojih zmogljivostih, saj ni doba šolanja avtomatično podaljšana in lahko opravljajo posredni izpite tudi v krajšem časovnem razdobju. Skrajni rok pa je šola obdržala le zato, da bi se otrsli tako imenovani »večni študenti«, ki bi jih bilo verjetno zelo veliko prav med temi izrednimi slušatelji.

● STROKOVNA POMOČ IZREDNIM ŠTUDENTOM

»Razen te olajšave,« pripominjajo v upravi šole, »pa poskušamo tem izrednim slušateljem pomagati tudi pri njihovem študiju. Tako smo s pomočjo delavskih univerz v Mariboru, Celju, na Ravnah in v Trbovljah ter s pomočjo podjetij v Puli in Krapini ustanovili posebne centre za strokovno pomoč izrednim slušateljem. Tu strokovnjaki na posebnih seminarjih razlagajo študentom snov, ki jo zahtevajo naši učni načrti. Sicer nastavljajo te inštruktorje, kot bi jih lahko imenovali, delavske univerze same, privolijo pa mora v njihovo nastavitve tudi naša šola. Na ta način namreč hočemo zagotoviti čimvečjo strokovnost in kvaliteto predavanj, saj je le-ta prav pri izrednih slušateljih, ki so pri svojem študiju odvisni tako rekoč sami od sebe, samo od svoje nadarjenosti in svoje dosedanje strokovne izobrazbe, izredno pomembna.«

Menda ni potrebno še posebej izgubljati besed, v kolikšni pomoč je izrednim študentom ta dopolnilni študij. Doslej je namreč bilo že veliko govora o tem, kako naj bi šola dala izrednim študentom vsaj del tistega, kar dobe redni slušatelji, kako bi kljub izrednemu načinu študija vendarle povezali študente s šolo, a kakih pomembnejših uspehov doslej šole še niso dosegle. In morda bi kazalo pravo do obliki v prihodnje še razviti in izpopolniti. Dovolj na gosto razpredena mreža delavskih univerz in izobraževalnih središč pri gospodarskih organizacijah to misel samo potrjuje.

● DOPISNO ŠOLANJE ZA 30 % SLUŠATELJEV

»Toda kljub tej obliki strokovne pomoči izrednim študentom,« so pripomnili v upravi Višje tehniške šole, »je vendarle še približno 30 % slušateljev, ki pa so zaradi oddaljenosti krajev odvisni izključno sami od sebe. Tako k nam zelo pogosto prihajajo

pisma s prošnjami, naj jim pošljemo vaje, naloge, skripta, naj jim razložimo tako ali drugače probleme, s katerimi so se srečali pri študiju. In zanje smo razvili pravcati sistem dopisnega šolanja.«

Res, dopisni študij je oblika pomoči slušateljem, ki se je naše šole vse premalo poslužujejo. In vendar bi lahko prav z njo zelo pomagali izrednim slušateljem pri njihovem študiju. Se posebej, če bi jo dopolnile posamezne šole z občasnimi krajšimi seminarji na šoli sami. Študenti si tega zelo žele. A da tega doslej ni, je pogosto krivo pomanjkanje finančnih sredstev, utesnjeni prostori, prevelika obremenjenost predavateljev. Takole pripovedujejo v upravi Višje tehniške šole v Mariboru:

● MAR ŠOLNINA SAMO ZA IZREDNE ŠTUDENTE?

»Za časa rednih predavanj ne moremo za izredne študente prirediti nobenih seminarjev. Se na obvezne vaje jih pokličemo v počitniških mesecih. Vse, kar jim v obdobju rednega pouka na šoli lahko nudimo, so dvakrat na mesec govorilne ure s profesorji. A ne moremo pomagati, kajti redni pouk smo zaradi utesnjenosti uvedli v turnusih, predavatelji so več kot preobremenjeni, saj je razmerje med rednimi profesorji in honorarnimi sodelavci že 1:6. Pa tudi finančnih sredstev nimamo, da bi lahko razvili tudi tako obliko pomoči. Sploh pa moramo povedati, da še vedno ni rešeno vprašanje, kdo bo pravzaprav finansiral izredni študij. Naš proračun je že tako skrčen, da le s težavo pokrijemo stroške rednega študija. Kje pa naj bi dobili ta dopolnilna sredstva, za sedaj ni nobenih izglelov. Iz podjetij ne moremo iztisniti niti dinarja. Tako bomo morali izredni študij ali ukiniti ali pa uvesti šolnino.«

Ukiniti izredni študij pa bi pravzaprav pomenilo prevrniti na glavo tisto hotenje, zaradi katerega so mariborske višje šole pravzaprav nastale – da bi v njih dobili potrebno strokovno izobrazbo predvsem ljudje iz proizvodnje. Uvesti šolnino samo zanje pa bi bilo najmanj – krivično. Kajti če zakon določa, da sta redni in izredni način študija povsem enakovredna, potem pač mora biti za oba načina tudi dovolj materialnih sredstev. Zato bi bilo prav, ko bi šola, podjetja, ustanove in družbeno-politične organizacije do potankosti pretehtale ta problem in poiskali tudi primerno rešitev. Sicer se lahko primeri, da bomo eno govorili in zakonjali, drugo pa delali.

BOJAN SAMARIN

OD SPISKA DO ŠOLE

Na okraju so sestavili spisek vseh šol, za katere je do tedaj skrbel okrajni ljudski odbor in za katere naj bi v bodoče skrbele občine; zračunali so, koliko je v teh šolah dijakov, profesorjev in oddelkov; sklicali so sestanek in pojasnili: »V vaši občini imate...« Pri tem so potihlo pa tudi glasno menili: »Hvala teje decentralizaciji, zdaj bodo pa občine skrbele za šole.«

Kmalu bo minilo četrto leto, odkar je Zvezna ljudska skupščina sprejela zakon o finansiranju šolstva. Tiste dni, ko smo razpravljali o tem zakonu, smo pisali, govorili in brali:

»Zdaj je končno določena in zagotovljena popolna samostojnost vseh šol in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanov kot družbenih institucij, organiziranih po načelih družbenega samoupravljanja.«

Kaj smo storili od tedaj, koliko tega, o čemer zakon govori, smo uresničili v vsakdanjem življenju?

Skušal sem odgovoriti na to vprašanje in zato sem v minulih dneh obiskal nekaj tovarišev, ki se ukvarjajo s šolstvom.

Skoraj vsi so mi povedali: »Smo na začetku poti. Veliko je nejasnosti. Pridi kasneje, čež nekaj mesecev, takrat bomo vedeli, kje smo.«

In iz vsega, kar so mi rekli, je izvenela bojazen:

»Kako naj naša komuna, ki ima samo toliko in toliko sredstev, skrbi še za šole.«

Nekateri pa so menili:

»Zadeve smo se napačno lotili. Šestletni smo šole, dijake in profesorje ter jih razdelili občinam. Toliko meni, toliko tebi. Nekdo se je oddahnil, drugemu pa sivo lasje. In zdaj računaj: za to šolo rabim toliko, za to pa toliko. Zbira dinarje. In vsa skrb za šolstvo se začne in konča pri denarju.«

Pravzaprav pa ne gre samo za decentralizacijo šol, za to, da je treba prevladati skrb za vse šole na občine, torej mimo skrbi za osnovne, tudi za srednje in strokovne šole, in tudi ne gre za to, da bi občinski ljudski odbori morali z računico v roki iskati ustanovitelje.

Za kaj torej gre? Iz vsega, kar so mi povedali, sem razbral:

»Ni pomembna samo reforma šolstva, pač pa je pomembna tudi reforma našega odnosa do šolstva.«

Takšnih izjav bi lahko napisal precej. Toda vse so si tako zelo podobne in zato naj raje povem, kaj mi je pripovedoval načelnik oddelka za šolstvo pri občinskem ljudskem odboru Center v Ljubljani:

»Okrajni ljudski odbor v Ljubljani je že novembra lani naredil spisek vseh šol, za katere je dotlej skrbel in za katere naj bi poslej skrbele občine, ter nam sporočil, da bodo letos vse šole, vzgojne ustanove in kulturne institucije, kar jih je v naši občini, »naše«. Do takrat so bile v našem proračunu samo osnovne šole.«

Prvega januarja smo dobili ekonomsko srednjo šolo, II. gimnazijo, srednjo vzgojiteljsko šolo, srednjo baletno šolo, srednjo glasbeno šolo, »Dom Majde Vrhovnikove«, »Dom ekonomske srednje šole«. Zdaj bomo dobili

še: Vzgojno posvetovalnico, vzgojni zavod »Janeza Levca«, Jakopičev paviljon, Mestno gledališče, Mestni muzej, Slovensko knjižnico, Pionirsko knjižnico, Koncertno direkcijo, Delavsko univerzo. Septembra pa bomo dobili še: učiteljske, administrativno šolo, tehniško srednjo šolo, farmaceutsko šolo, zobotehniško šolo, gostinski šolski center, šolo za umetno obrt, kup vajenskih šol, »Dom Ivana Cankarja« in »Dom Anice Černejeve« ter domova srednje tehniške šole in zobotehniške šole. Pa še Zavod za gluho mlado, industrijsko grafično šolo itd.

Prej smo imeli osem osnovnih šol, deset otroških vrtcev, dva dijaška doma in štiri kulturne ustanove, zdaj pa, kot kaže, bomo dobili še 34 šol kulturnih ustanov in vzgojnih zavodov.

V šolah, ki smo jih in ki jih še bomo dobili, je 6349 učencev, ki se šolajo v 240 oddelkih. V njih je več kot 500 učiteljev in profesorjev. V domovih, ki smo jih in jih še bomo dobili, pa je 2151 gojenec ter 78 vzgojiteljev.

Lani smo porabili za šole v naši občini kakih 378 milijonov dinarjev, skupno z investicijami pa 522 milijonov dinarjev. Letos bi potrebovali 761 milijonov samo za osnovno dejavnost in 587 milijonov dinarjev za investicije, pa čeprav nismo upoštevali vseh potreb. V proračunu imamo predvidenih 816 milijonov dinarjev. Potrebujemo torej še nekoliko pol milijarde din. Od kod naj jih vzamemo? (Pri nas se šolajo dijaki iz vse Slovenije.) Torej od občin, v katerih so ti dijaki doma, in od podjetij, ki so zainteresirana zanje.«

Pri tem sva ostala. Pri denarju. Pri tem, da bo verjetno treba razpisati tudi dopolnilni proračunski prispevek, čeprav okrajni ljudski odbor prenesel na šolami vred tudi del sredstev (toda samo sredstev za osnovno dejavnost šol) na občine.

V občini Center v Ljubljani so že izračunali, koliko približno porabi dijak v tej ali oni šoli, niso pa še povedali teh podatkov komunam in gospodarskim organizacijam, za katere šolajo ljudje.

»Smo šole na začetku.« Približno tako so mi rekli tudi mnogi drugi tovariši v ljubljanskih občinah. Vendar je za ta »začetek« značilen dokaj čuden odnos do šolstva. Zadeve se lahko vamo preveč administrativno uradniško, vidimo predvsem sredstva, samo računamo, se bojimo, da bi zračunali premalo in dostikrat res računica ni zadovoljiva, pri tem pa pozabljamo na bistvo novega zakona o šolstvu.

Ne gre za navadno prenašanje skrbi za šole v okrajev na občine, pač pa za nov odnos do šol, za takšen odnos, ki naj bi predvsem zagotovil zbiranje skupnih prizadevanj in interesov, hkrati pa tudi samostojnost šole.

Ne samo občine, pač pa vsi, ki so zainteresirani za dejavnost ali one šole, vsi različni društveni činitelji od gospodarske organizacije do občine in tudi okrajnega ljudskega odbora, zbornice, svetovi pri zbornicah, sekretariati republikanskega izvršnega sveta itd. naj zagotovijo šolam obstoj in napredek.

Saj je vendar od tega, koliko bomo imeli šolanih ljudi, odvisna proizvodnost dela in od proizvodnosti so odvisni dohodki posameznika, podjetja in komun, to je vsi proizvajalci smo neposredno zainteresirani, da se mladim ljudje v šolah izobražujejo, kaj tudi, kako se izobražujejo, kaj bodo znali, ko bodo prišli v podjetje.

Zdaj gre za to, da organiziramo ta interes in če bomo to storili, ne bomo več imeli težav zaradi sredstev in tudi ne bo več bojazni, da bo ta ali ona šola ostala na cedilu.

Zakon pravi: Od tistih 15 % iz sklada osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije odvadejo občinam, je treba dati 10 % v občinske šolske sklade. Razen tega pa lahko podjetja (zdaj, ko nimajo več skladov za kadre), prištejejo k poslovnim stroškom do 1 % sklada za osebne dohodke. Če smo teh sredstev ni malo (seveda, če k njim prištejemo vsa sredstva, ki smo jih že doslej in jih bomo tudi poslej dajali za šole), velika pa je še možnost, da najdemo še druga sredstva. Toda: Zagotoviti je treba, da se bo v vseh naših prizadevanjih uveljavil interes gospodarskih organizacij in komun, organizirati je treba ta interes in z medsebojnimi dogovori urediti to vprašanje. Potlej ne bo šlo več samo za finansiranje, pač pa za povsem nov odnos do šolstva, ki ne bo samo stvar nekaj za to določenih ljudi in plačanih uradnikov, temveč vseh nas.

ODKLONJENI

TKŠ Ruše išče razumevanje • Kje bosta opravili dve tretjini učencev počitniško prakso?

Ravnatelj Tehniške kemične šole v Rušah tovariš Branimir Lorenčič nam je poslal pismo, za katero meni, da sodi prav v naš list, saj obravnava odnos podjetij do počitniške prakse. Takole pravi:

Resolucija o reformi strokovnega izobraževanja nam še posebej nalaga dolžnost organizirati za učence proizvodno delo in v zvezi s tem počitniško prakso. Ko pa se zdaj v času priprav za organizacijo počitniške prakse obračamo na podjetja s prošnjo, da bi nam odobrila delovna mesta, prejemo pa vsem negativne odgovore ali pa zagotovila, da bodo sprejeli na počitniško prakso le svoje študente.

Ker prejema le tretjina

učencev naše šole štipendijo, bi to pomenilo, da je počitniška praksa zagotovljena le tolikim, ostali dve tretjini učencev pa naj bi ostali brez počitniške prakse.

Ko smo se pri podjetjih zanimali, zakaj odklanjajo praktikanke, so nam nekateri iskreno povedali, da nagrade praktikan-tom gredo iz plačnega fonda ekonomske enote. Takole pravijo:

– Zato vsak izmed nas v ekonomski enoti toliko manj zasluži. To praktično pomeni, da odstopamo denar iz lastnega žepa in je torej vsak izmed nas tako rekoč oškodovan. Zato nimamo interesa jemati praktikan-tov.

S takimi stališči se absolut-

no ne moremo strinjati, dejansko pa je tako in si nihče ne dela utvar. Zato bo nujno potrebno nekaj ukreniti, da ne bomo ostali le pri besedah in učenci brez potrebne prakse. Ne moremo razumeti delovnih kolektivov, ki imajo tako neodgovoren odnos do vzgoje strokovnih kadrov. Vse je odvisno od razumevanja in pripravljenosti vodilnih organov v podjetju in si zato s takim odnosom do vzgoje strokovnih kadrov dajejo kaj čuden pečat.

■ PRIPIS UREDNIŠTVA:

Dve tretjini učencev naj bi bili prikrajšani torej za počitniško prakso, ker jim tudi doslej nihče ni dajal štipendije, pa

čeprav se bodo ob koncu študija zanje gotovo prav tako »pullili« kot v preteklih petih letih za dosedanjih 224 absolventov te šole. Res, čudna logika! Namesto da bi bila prav počitniška praksa tista, med katero bi podjetja spoznala sposobnost učencev – svojih praktikantov in jim, zlasti boljšim in pridnejšim učencem – v skladu s svojimi še nezadoščenimi kadrovskimi potrebami vsaj odtlej olajšala študij z lastno štipendijo, pa zato odslej tudi kontrolirala njihove učne uspehe – vse z namenom, da ne bi prihajali čez leto ali dve v njihove tovarne tuji, temveč že stari znanci. Gotovo ni preveč terjati danes od naših delavskih svetov tak odnos do študirajoče mladine!

V preteklih petih letih je kader TKŠ Ruše zaposlilo kar 52 podjetij – a danes – nihče noče pokazati razumevanja za počitniško prakso učencev iste šole, razen seveda, če niso njihovi štipendisti. Ali ni to majhna diskriminacija tudi do učence, razen same? In, ali ni tudi to pojav, ki sodi v pojmovanje tako imenovanega »brezplačnega« študija, o katerem smo pisali pred tednom iz Krškega?

V KRANJU: ZA VSAKOGAR NEKAJ GLASBE

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Vodnik skozi čas in družbo«

Zavod za izobraževanje v delavskem in družbenem samoupravljanju je izdal »Vodnik skozi čas in družbo«. Knjigo je založila Mladinska knjiga v Ljubljani.

Gre za strnjen pa dovolj pregleden in več kot samo informativen priročnik o spoznavnih načelih družbe, o njenem zgodovinsko-dialektičnem razvoju do današnjih dni. Vsebinsko je knjiga razdeljena na dve temeljni področji: spoznavnost sveta in

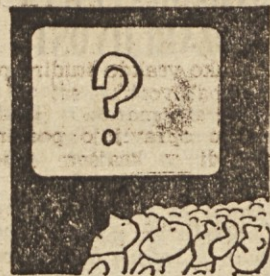
delavsko gibanje. Prvo analizira družbeno zavest in njene oblike, od filozofskih preko ekonomskih do razrednih struktur družbe, pri čemer posebno temeljito obravnava socialistični družbeno-ekonomski sistem, njegov zgodovinski razvoj, sodobne tendence in perspektive. — Prav tako temeljito, s posebnim ozirom na zgodovino Komunistične partije Jugoslavije, je obdelano v knjigi drugo področje: delavsko gibanje. Tu je v strnjeni obliki prikazana zgodovina mednarodnega delavskega gibanja, razne smeri in tendence tega gibanja, nastop Marxa in Engelsa, njuna znanstvena načela družbenega in razrednega boja, ustanovitev Proe internacionale, Pariška komuna, Druga internacionala, borba proti sektaštvu, nastop Lenina, Oktobrska revolucija, delavsko gibanje po prvi svetovni vojni, obdobje stalinizma in sodobne tendence delavskega gibanja pri nas in po svetu. Kot že rečeno: delavsko gibanje jugoslovanskih narodov je prav temeljito obdelano in obsega čas od ustanovitve KPJ preko njenega organizacijskega in vplivnega utrjevanja (kongresi partije) do zgodovinskega orisa NOV.

Skratka: knjiga je resnični vodnik skozi čas in družbo, razlagalec družbenih pojavov in zakonitosti, zgodovinsko zrcalo razrednega gibanja in boja delavcev za oblast, hkrati pa analitič osnovnih ekonomskih načel delavskega in družbenega samoupravljanja. Knjigo več kot samo priporočamo! Menimo, da ne sme biti brez nje nihče, ki je dejavno vključen v naše gospodarsko in družbeno življenje.

kid.

»Princ in igralka«

Pravzaprav smo po tem filmu malce razočarani — pričakovali smo namreč več. Ne toliko zaradi barv in cinemascopa, tudi zaradi Marilyn Monroe ne, ampak zaradi Laurencea Oliviera (znan zlasti po svojih filmskih izvedbah Shakespeara: Hamlet, Richard V.), ki je film režiral, nastopil v glavni vlogi in bil tudi njegov producent.

Regent balkanske države Karpatije (na zemljevidu Evrope, ki ga bežno vidimo, je ta država zarisana tako, da obsega približno južno Romunijo in severno Bolgarijo) pride v začetku tega stoletja v London na kronanje angleškega kralja Georga; pri tem se zaplete v komične ljubezenske pripetljaje z baletno plesalko in igralko. To je vse.

Kam je usmerjena satira, ki je nedvomno prisotna v tem filmu? Zoper balkanske monarhije? Saj jih ni več. Razmere na balkanskem dvoru, kakršne prikazuje ta film, bi ustrezale vladavini srbskih kraljev, prav tako dobro pa tudi romunskih ali bolgarskih monarhov; ima smisel, danes se norčevati iz teh pogankov kraljevih hiš? Ne. Morebiti film cika na angleško zaljubljenost v dvorne tradicije? Bolj verjetno.

Ali pa veliki umetnik Laurence Olivier tokrat ni hotel nič drugega kot dobro naložiti svoj denar in ga pomnožiti, ko se je lotil te malce nadpovprečne, malo sentimentalne, malo pa komične cesarske kraljeve romance? Se najbolj verjetno.

—šn

Po ljubljanskih galerijah

MODERNA GALERIJA: marec je prinesel veliko razstavo danske umetnosti, od najstarejše, iz tistih sivih davnin (ki jo lepo in nazorno predstavljajo fotografske povečave) do najmodernejše, ki jo imenujemo tudi umetnost našega časa. Kako slaba pa je ta lahko včasih, nam je pokazala prav ta razstava. Kolekcija teh podob današnjega časa je namreč famozen prizor ne-smiselnosti in prav zaradi tega

tudi zelo značilen prizor.

MALA GALERIJA: tu razstavlja naš znani slikar in grafik, nagrajenec doma in na tujem — Riko Debenjak. Sedemnajst barvnih grafik, sedemnajst listov z visoko tehnično in dekorativno kulturo (in značilnimi naslovi: Spomini, Modri krog, Asociacije, Krog, Opeka, Zid). Govoriti o njih v običajnem žargonu, bi bilo popolnoma abstraktno početje. — Treba jih je videti. Brez dvoma so to kvalitete, ki ostanejo vsakomur v spominu. A morda bo kdo prav ob tej razstavi pomislil, da je umetnik, sodeč po izbiri barv, stopil v melanholično fazo svojega razvoja. In morda je celo res. Umika se v spomine na preteklost in ti niso nikoli brez nekega otočnega prizvoka. Res, na teh listih, gledano s povsem formalnega stališča, ni ničesar preveč, ničesar premalo, toda ko se umetnik od blizu zamakne v star zid, ko ga zanima opeka, je to lahko simpton nečesa, recimo — umika od realnosti. Umetnik se umika burnosti življenja, premišlja, se spominja...

F. Z.

TUDI TISTI, KI JIM KAVARNIŠKA GLASBA NEKAKO NE PROGRE DO SRCA, SE NE IZOGIBAJO V VEČERNIH URAH POMENKA IN POSEDANJA V RESTAVRACIJI PARK V KRANJU, KJER SE MED BRNEČE MRMRANJE GLASOV VPLETAJO TISJI IN GLASNEJŠI ZVOKI INSTRUMENTOV. »VESTE,« JE RAZLAGAL ZADNJO SOBOTO STAR KRANJČAN DRUŽBI OKOLI MIZE, »JE LE PRIJETNEJE KRAMLJATI, ČE SLISIS SE MALO MUZIKE. KONEC KONCEV PA TI FANTJE NITI NE IGRAJO TAKO SLABO, ČEPRAV BI RAD VČASIH SLIŠAL SE KOGA DRUGEGA NA NJIHOVEM MESTU. MENDA NISO TI EDINI NA SVETU?«

Trije fantje godejo...

A fantje — trije so — se ne menijo za take ugovore. Oni samo igrajo. Neumorno, vztrajno, večer za večerom. Valčke in ciganske melodije pa še domače narodne in zabavne naprave. Kaj morejo za to, če so edini in če jih nikoli nobeden ne zamenja — baje drugih ni, niti ne more kavana kaj dosti šariti z denarjem. Skromno, a nekaj je le. In v Kranju predstavljajo njihovi večeri edino glasbeno »prireditve«, ki jo lahko poslušas vsak dan. Vse drugo je malo redkejši gost. Tisto drugo, kar bi lahko spravili pod skupen naslov »glasbeno življenje nekega kraja«, tisti drobci vsakdanjosti, ki je že tako stalen in potreben spremljevalec človeka, da se nam včasih skoraj ne da še posebno govoriti o njem. Pa lahko rečemo, da smo tudi vedno zadovoljni? Lahko zadostimo vsem željam po tej ali oni vrsti glasbe? Ali ne bi lahko dobili več kot imamo? — Kopica vprašanj, ki naletijo povsod na drugačen odziv, drugačna mnenja in misli.

Tako se tudi Kranjčani prebijajo skozi svoje labirinte želja, da bi vsak našel nekaj za svoj okus, bi pritožujejo, hvalijo. Da zanimanje in želje mlajših in starejših niso vedno vzporedni, menda ni samo kranjska posebnost. Sicer pa naj sami govorijo. Izbrali smo dva: predstavnika mlajših in predstavnika starejših. Ne, ne govorita v imenu vseh, a vendar...

»Največji glasbeni dogodek v Kranju? San Remo.«

Predstavniki mlajših: Največji glasbeni dogodek v Kranju v zadnjem času je bil zame San Remo — na televiziji seveda. Drugače pa sem zadovoljen z radiom. Ta mi da vse, kar si poželim. Na plesih pa tako bolj plesem kot poslušam in zato ne občutim tako zelo, če slabo igrajo. Resna glasba? Me ne zanima.

Mar res le snobizem?

Predstavniki starejših: »Odkar razgrajajo te popevke, je vedno manj zanimanja za plemenitejšo glasbo. Vse manj znajo ceniti in vrednotiti kvalitetne vokalne ali instrumentalne skupine. Škoda, res škoda, ker so tako vsa prizadevanja in naporu poklicnih in še bolj amaterskih ansamblov — ti so v večini — zaman. In večkrat pridejo ljudje na prireditve samo zaradi dolžnosti, celo snobizma, zlasti če nastopi posameznik ali skupina z imenom in potem vsi pomenljivo kimajo z glavami: »da, da, to je res umetnost,« pa če jo zastopajo ali ne.«

Ostra sodba, čeprav ne nova niti značilna za Kranj. Ali ni morda le preveč enostranska? In ali so mladi res navdušeni samo za zabavo?

Poiskali smo še drugo dvojico.

Mladinski zabavni ansambel — in še pet drugih

»Glasba v Kranju? Kar dovolj je vsega. Za vsakogar nekaj, bi lahko rekel. Mene sicer najbolj zanima jazz. Odkar imamo mladinski zabavni ansambel — malo in veliko zasedbo — ki je, mislim, eden najboljših tovrstnih ansamblov na Gorenjskem, tudi kvaliteta ni več neznan pojem. Manjši, priložnostni ansambli zabavne glasbe — kakih pet jih je v Kranju — so seveda slabši, a kaj ko brez plesa ne gre, povsod pa ne morejo igrati eni in isti ljudje. Se tako se pritožujemo, da je plesov premalo, čeprav se ob sobotah in nedeljah vedno lahko zavrtimo vsaj na enem, če ne na dveh krajih. Ščasoma pa bo tudi takih »divjih« ansamblov vedno manj, ker Svoboda se trudi, da bi jih čimveč vključila v svoje vrste.«

»Najbolj všeč so mi glasbeni večeri v Klubu kulturnih delavcev«

»Vse premalo se še brigamo za glasbeno vzgojo. Kaj pomaga pritoževanje nad slabim okusom in slabimi izvedbami, če premalo si-

stematično skrbimo za množično vzgojo. Spet pa ne morem reči, da ni danes precej bolj kot pred leti. Mene osebno najbolj privlači večeri s preko magnetofonskega traku reproducirane orkestralne glasbe s stereofonskim zvokom v Klubu kulturnih delavcev. Letos so bili že štirje in to je prav posrečena reč. Vsak koncert je komentiran in to je zame najvažnejše, ker drugače marsičesa ne bi razumel. Stvar vleče in navadili smo se na te večere. In poslušalec je dovolj — mladih in starih. Zakaj ne bi take

Trio v kavarni Park v Kranju je za Kranjčane edina vsakodnevna glasbena »prireditve«. Škoda le, da ga včasih ne zamenja še kaka druga skupina...

večere prenesli v šole, tovarne in druge kraje, saj sta dva poskusa — v vajenskem in dijaškem domu — lepo uspela. Nekaj govori o posebnem servisu, ki bi organiziral taka gostovanja. Prav tako mislim, da ima v kranjskem glasbenem življenju tudi godba na pihala pomembno vlogo.«

Brez godbe na pihala ne moremo biti

»Ne, te pa res ne prenesem. Po vseh priložnostih in prireditvah je dovolj in povsod ista viža.«

»Delno je res. Pa ji le ne moremo odrehati kvalitete in počasi sprejemajo tudi sodobnejši način izvedbe in nove, zahtevnejše skladbe, kar bo prav gotovo pozivilo doslej res precej stereotipne proslave. Pri večini prebivalstva ima godba vso podporo, ker so imela prizadevanja in bodo nedvomno kmalu sposobni za res kvaliteten samostojne koncerte, že sedaj pa sodelujejo na vseh priložnostih v Kranju, po podjetjih in okoliških krajih, pripravljajo pa se na občinsko revijo godb na pihala, ki bo v aprilu. Tudi mladine se ne manjka, kar je v veliki meri zasloga Glasbene šole, ki je v Kranju sploh najvažnejše gibalno vsega glasbenega življenja.«

Učenci-aktivni godbeniki — oproščeni šolnine

In pri glasbeni šoli se mnenja vseh zedinijo, pa če jim je resna glasba všeč ali ne. Če rečemo, da je šola ena najboljših v Sloveniji, je šola ena najboljših v Sloveniji, za Kranj pa je danes nepogrešljiva za vzgojo in dvigovanje glasbenega okusa občinstva, s tem ponavljamo misli prebivalcev. Najvažnejše je to, da so uspeli prodreti izven šolskih zidov, da ne vzgajajo samo za privatno izživljanje ali igranje za denar v manjših skupinah, ampak se učenci že sedaj udeležujejo razen v godalnem orkestru šole tudi pri društvenih in instrumentalnih ansamblih izven šole. Presenetljivo je tudi res široko gledanje na glasbeno vzgojo. Tako so posamezni učenci člani tako godbe na pihala kot zabavnega orkestra. Glasbena vzgoja ne sme biti enostranska, pravi ravnatelj

šole Peter Lipar. Tako je povezava med šolo in Svobodo kar najtesnejša, saj so tako godalni orkester kot godba na pihala in zabavni orkester vključeni v Svobodo, šola pa nudi vso pomoč tako glede prostorov kot strokovnega kadra posameznim glasbenim sekcijam Svobod in prosvetnih društev v Kranju in okolici. Tisti učenci, ki sodelujejo v katerem koli orkestru ali skupini, pa so oproščeni šolnine.

Zanimiv predlog: oddelek glasbene šole za odrasle

V predmetih imajo zastopane zdaj vse instrumente, vedno več je zanimanja za pihala in trobila na račun klavirja. Edina pomanjkljivost, če lahko tako rečemo, je, da je večina učencev potem, ko končajo redno šolo, za Kranj izgubljena, ker gre do drugam. Če pa bi imeli materialne možnosti, da postane šola višje stopnje, z vsemi predmeti srednje glasbene šole — dirigiranje, nauk o instrumentih itd. — bi tudi absolvente lahko zadržali kot pe-

morni ansambl. Ploskanje. Za mamice in očke pa še sorodstvo in znanje — ti predstavljajo večino občinstva — veliko doživetje.

V dvorani Delavskega doma se tare ljudi. Na sporedu: koncert komornega ansambla solistov-profesorjev glasbene šole, 20. marca 1961. Redek in kvaliteten program. Ploskanje. Veliko doživetje za vse ljubitelje resne glasbe.

V dvorani Delavskega doma se tare ljudi. Na plakatu piše: Nastopajo Beneški fantje, 14. januarja 1961. Mladi in stari so zadovoljni.

Se bi lahko naštevati. V Delavskem domu se namreč največ zgodi tega, čemur pravimo glasbeno življenje. Če pregledamo na hitro letošnji koledar upravnika, bomo v njem našli še tri koncerte glasbene šole, okrajno revijo pevskih zborov, okrajno revijo solistov glasbenih šol, okrajno revijo komornih ansamblov in orkestrorov glasbenih šol, večer Zgodovinskih Kranjcev, večer zabavne glasbe RTV Beograd, večer Gorenjskih fantov in večer Vese-

lih planšarjev. Kranjčani pravijo, da je bilo dovolj.

V Kranju, Iskri ali Ljubljani — možnosti so različne

Sicer pa glasbena šola kakor tudi nekateri večji ansambl nastopajo tudi po podjetjih, kjer je organizator sindikat. Taka gostovanja — n. pr. orkester radia Ljubljane, godba LM iz Ljubljane in operni solisti, ki so nastopili v Iskri, so zelo zaželeni in tu imajo res hvalježno publiko.

Čuti se pomanjkanje simfoničnega orkestra, katerega pa nameravajo ustanoviti pri glasbeni šoli morda že prihodnje leto. Drugače pa so gostovanja večjih orkestrorov problematična stvar, ker ima koncertna poslovalnica v Kranju minimalna sredstva, nekateri pa so tudi mnenja, da je boljše in cenejše, če se popeljejo z avtobusom kar v Ljubljano.

Tako je torej glasbeno življenje v Kranju, kot ga vidijo in cenijo Kranjčani sami. Vsega, kar si želijo, morda še ne najdemo, in tisti pač potrpežljivo posedajo ob radiu in televiziji, saj ta dva sta kljub vsemu še vedno najmasovnejši posredovalci resne ali zabavne glasbe. V. SAMIDE

V dvorani je vedno polno ljudi

V dvorani Delavskega doma se tare ljudi. Vsi imajo v rokah vstopnice s sporedom: IL. javni nastop državne glasbene šole Kranj, 27. februar 1961. Učenci nastopajo. Solistične točke, ko-

Nova publikacija:

KURIRČEK

V mesecu maju letošnjega leta bo Zavod Borec poslal na slovenski knjižni trg novo mladinsko revijo »Kurirček«, ki naj bi izhajala enkrat mesečno med šolskim letom. Založniki so povedali, da je ustanovitev te revije narekovalo predvsem zanimanje otrok za literaturo s partizansko tematiko, za zgodovino NOB, za spomine nekdanjih borcev za svobodo.

Po svoji tematiki pa naj bi bil »Kurirček« zelo pester. Razen prispevkov najmlajšega rodu, ki so po tematiki kakorkoli vezani na NOB in vojna leta, bodo v njem še številni prispevki slovenskih književnikov, spomini borcev, spisi junaških podvigov zna-

lih in neznanih junakov. Seveda pa bodo v »Kurirčku« tudi prispevki, v katerih bodo avtorji obravnavali zgodovino NOB. Po obljubi izdajateljev bo revija stalno spremljala tudi osvobodilno gibanje v svetu. Seveda na dovolj poljuden in otrokom razumljiv način, kajti revija je namenjena otrokom od devetega leta starosti naprej.

Na šolah je že zdaj veliko zanimanje za to novo revijo. In prosvetni delavci menijo, da ni le koristna, temveč celo nujno potrebna. Zato je tudi vedno več glasov, da bi moral postati »Kurirček« obvezno čtivo učencev osemletk.

MALOMARNOST

Mariborski šahisti so med najboljšimi v državi. Letos so dosegli izreden uspeh, saj so se uvrstili na drugo mesto na državnem moštvenem prvenstvu.

Te dni pa igra 8 mariborskih prvokategorikov in 4 mojstrski kandidati za okrajno šahovsko prvenstvo, ki ima stopnjo izločilnega turnirja za republiško prvenstvo. Razen starejših so se izkazali na tem turnirju tudi nekateri mlajši.

Skratka, v mariborskem šahu vse napreduje.

Le nekaj ne.

Organizacija na prvenstvu je več kot slaba. Prireditelji so presenečljivo malomarni. Prav malo jim je mar, kako poteka turnir, ki ga igrajo v dveh igralnih prostorih.

Često nihče izmed igralcev ne ve, kdaj in ali sploh bo nadaljeval prekinjeno igro. Pa tudi, ali bo imel nasprotnika v kolu.

Čudno, da šahovski organizatorji v Mariboru ne morejo iti po stopinjah igralcev, ki so napredovali med najboljše pri nas. Partijo na okrajnem mariborskem prvenstvu so organizatorji izgubili že v otvoritvi.

NEOZDRAVLJIVA POZABLJIVOST

Janko Kavčič, mednarodni košarkarski sodnik iz Ljubljane, nima sreče s sojenjem tekem, zaradi katerih je dobil naziv »mednarodni«.

»Moral bi soditi za evropski košarkarski pokal na Dunaju in v Sofiji,« nam je povedal, ko nas je pred dnevi obiskal v uredništvu.

Toda — zaradi nenene in neozdravljive pozabljivosti uslužbenecv Košarkarske zveze Jugoslavije, je Kavčič ostal doma. Na Dunaju ga je zamenjal nadomestni sodnik, ker so mu iz pisarne osrednje zveze poslali napotnico za sojenje tekme, za katero sploh ni vedel, kdaj je.

Za Sofijo pa je napotnico dobil. Tudi kdaj je tekma, so mu sporočili. Celo potno dovoljenje in vozovnico za pot od Ljubljane do Sofije si je že preskrbel.

Praden pa je stopil na vlak, je vendarle še poklical po telefonu osrednjo zvezo v Beogradu.

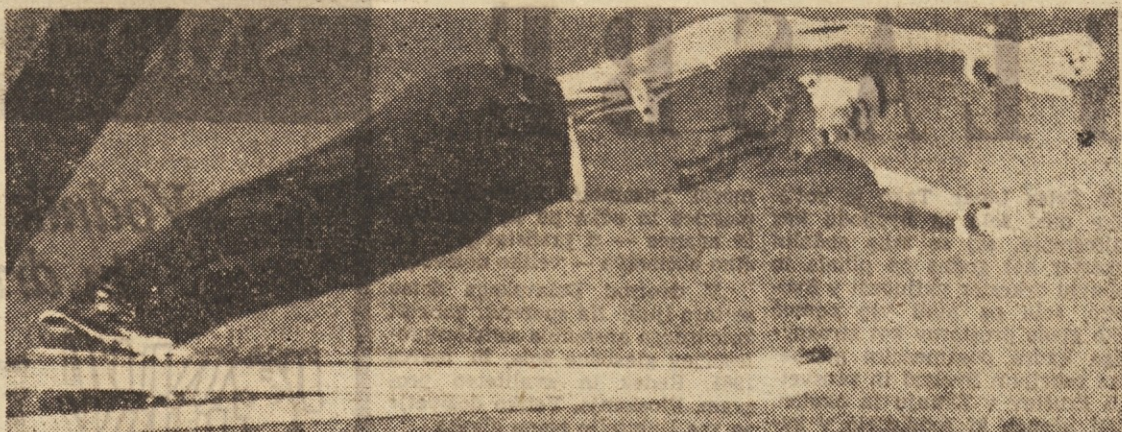

»Ojoj!« se je prizadeto in obžaljujoče oglasila in drugi strani zice uslužbenka osrednje zveze. »Pozabili smo vam povedati, da tekme ne bo. Gostje so predali tekmo brez boja.«

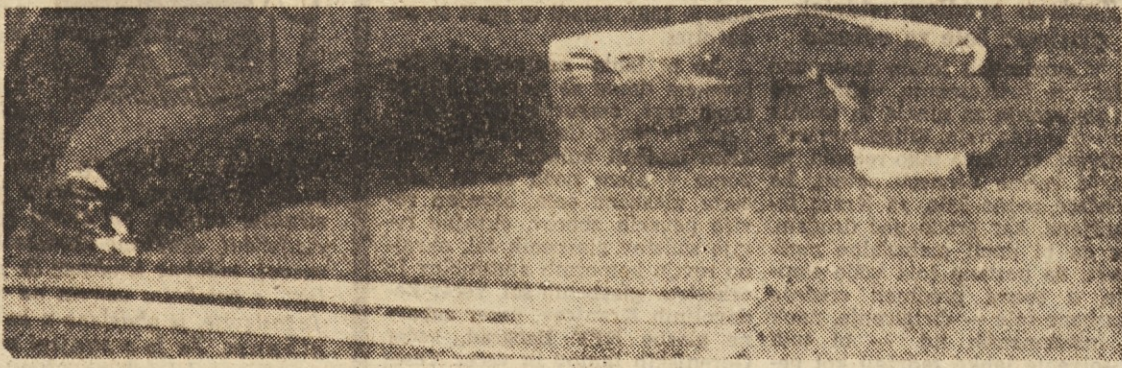
Mednarodni sodnik Janko Kavčič je spet ostal doma.

Menda tudi mednarodnim sodnikom ni povsod s rožicami poslano. Posebno, če so pripadniki takih športnih zvez, ki bolehalo za neozdravljivo pozabljivostjo.

ŠILO

REPUBLICKI PRVAK V SMUCARSKIH SKOKIH BOZO JEMC. SPODAJ: DRUGOPLASIRANI: LUDVIK ZAJC

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM ŠPORTNE ZVEZETOV. LEOPOLDOM KRESETO

NOVO VSEBINO IN NOVE OBLIKE!

... TREBA JE POVEDATI, DA KONGRES TELESNE KULTURE NI SKLICAN ZA TO, DA BI LJUDEM NEKAJ VSLJEVALI Z VRHA, AMPAK PRAV NASPROTNO, ZATO, DA SE ODVZAME TA PRAVICA VRHUNSKIM ORGANIZACIJAM, KI SI JO ŠE VEDNO LASTIJO! ŽELIMO, DA SE ZBEREJO LJUDJE S TERENA IN DA POVEDO, KAJ SO ŽE NAREDILI IN KAJ HOČEJO, DA SE ŠE NAREDI! TO NAJ SE POTEM IZVAJA OD SPODAJ NAVZGOR.«

Najbrž ne pretiravamo, če trdimo, da vlada za kongres telesne kulture Slovenije izredno zanimanje med vso slovensko javnostjo in ne samo med športniki. Optimisti si od njega veliko obetajo, pesimisti pa — pač zvesti svojim načelom — ostajajo skeptični.

Tovariš predsednik, kakšne so po Vašem mnenju realne možnosti oz. kakšne konkretne rezultate lahko pričakujemo od kongresa?

— Povsem točno je, da je zanimanje za kongres izredno veliko. Toliko bolj, ker se pobuda za sklicanje kongresa oziroma vzroki in potrebe niso rodili nekje na vrhu, po neki direktivi, temveč je kongres samo logična posledica situacije na terenu, ki nujno zahteva, da se nekaj spremeni v dosedanjem sistemu dela. Dosedanja struktura namreč že dolgo ne more več zadovoljiti potreb, ki nastajajo kot odraz našega celotnega družbenega razvoja.

Telesna kultura postaja nujna vsakodnevna potreba delovnih ljudi; se pravi, da dobiva povsem drug pomen, kot ga je imela v preteklosti, ko je služila le zabavi določenega števila ljudi in atrakciji (spet le določenega števila ljudi!). Tehnični napredek in avtomatizacija vedno bolj osvobajata človeka prepotrebne gibanja, prav zato pa je tudi družba kot celota zainteresirana, da se vsak posameznik vključi v določeno telesno-kulturno dejavnost, s katero si obnavlja svoje telesne zmogljivosti.

Vse te težnje, ki se porajajo pri ljudeh samih, pa je nemogoče urejevati in konkretno usmerjati iz nekih centralnih organov, kakor je bilo to doslej. Osnovno načelo mora postati misel, kako slehernemu državljanu omogočiti, da se bo lahko udeleževal v tisti panogi, za katero čuti veselje! Na kakšen način bomo to dosegli, pa spet ne more biti stvar togih statutov in direktiv višjih športnih forumov, marveč se morajo nove oblike sproti porajati na terenu samem, ob vsakodnevnem delu in ob vsakodnevnih potrebah.

Sicer pa — te potrebe so na terenu že rodile en sam enoten organ, eno občinsko zvezo, ki načeloma vodi vso telesno kulturo komune, medtem ko vodstvi obeh organizacij še vedno razpravljata o organizacijskih prijemih, se oprijemljata svojih

pravilnikov in svoje prakse, kar vse skupaj samo ovira in oži bolj spontan razvoj telesne kulture.

Njega dni v kraljevini smo imeli dve konkurenčni športni organizaciji, vendar sta imeli takrat ti dve organizaciji tudi svoj politični vzrok za obstoj. Prav tega vzroka za obstoj dveh konkurenčnih organizacij v športu pa danes oziroma že vse od osvoboditve sem ni več.

— Točno. V stari Jugoslaviji je športna dejavnost služila klerikalcem in liberalcem kot po-

LEOPOLD KRESE: »SEM ZA TO, DA NA TERENU DELUJE ČIMVEČ ORGANIZACIJ, NE GLEDE NA TO, KAKO SE IMENUJEJO...«

litična parada in kot sredstvo, s katerim so zbirali glasove in pripadnike. Danes pa ima telesna kultura povsem drugačen namen, o katerem sem že poprej govoril.

Dovolil bi si malce nerodno vprašanje: Kaj menite kot predsednik Zveze športov, ali je Športna zveza v celoti opravila vse naloge, oziroma ali je kos nalogam, ki jih vsakodnevna praksa postavlja pred njo?

— Absolutno ne! Že dolgo ne! Pa ne samo letos, ampak že nekaj let. Isto lahko trdim tudi za Zvezo Partizan, kjer množična telesna kultura upada zaradi povičevanja ene same zvrsti. Število članstva pa narašča v tistih družtvih Partizana in tistih športnih društvih, kjer so že prelomili s togimi pravili ter na široko odprli vrata vsem zvrstem telesne kulture.

Dokaz, da je v športnem ustroju vrzel, je že to, da so se sindikalne delavske

športne igre tako razmahale. Mimo obeh športnih organizacij je nastala tako rekoč neka nova, tretja »neorganizirana organizacija«, ki je vezana samo na sindikat in ki stoji praktično izven obeh športnih taborov, čeprav je številčno najmočnejša.

— To je šlo vse mimo nas, zlasti mimo Partizana in celo proti Partizanu, proti naši zakonjeni koncepciji. Enako pomanjkanje sprostivne v pogledu samoupravljanja pa je rodilo še eno novo smer — ustanavljanje mladinskih športnih organizacij po šolah! Tudi ti aktivni so se samoniklo pojavili. Ob snovanju teh športnih aktivov ni šlo samo za športno izživiljanje, ampak tudi za težnjo, da mladina sama upravlja svoje društvo! Kot rečeno, smo bili mi tudi prepočasni, sicer pa v opravičilo lahko navedem razlog: to je neresen materialni položaj naših telesnovzgojnih organizacij. Po dosedanjih praksi je moral imeti predsednik dobre zveze s tovarnami pa z direktorji pa z raznimi predsedniki, skratka z odločujočimi faktorji, ki so polnili klubsko blagajno, čestokrat samo zaradi osebnega prijateljstva. Danes še vedno vlada nezaupanje v dobrega mladince, ki naj bi postal predsednik društva, ker že vnaprej vemo, da ne bo nikjer dobil denarja! Brž ko družba reši ta osnovni finančni problem obstoja športnih organizacij, potem ni nobene potrebe več, da sede v vodstvu športnih organizacij samo starejši, ugledni ljudje z gospodarskih položajev in razni častitljivi starosti!

— Če se povrnem k osnovnemu problemu; torej ne gre v bistvu za likvidacijo, pač pa za koordinacijo sil, ki delujejo na dveh tih. Z enotnim prizadevanjem bi bili novim nalogam verjetno bolj kos, kot sta jim zdaj kos vsaka izmed obstoječih športnih organizacij zase.

— Se enkrat poudarjam: Osnovno vprašanje, ki ga moramo rešiti je, kako slehernemu državljanu omogočiti mesto v športnem udejstvovanju.

Organizacijske spremembe so samo nujna posledica vseh teh teženj. Povsem sekundarnega

RAZMIŠLJANJA PRED KONGRESOM

JAKOB KVAS:

DOPUSTI — NEIZKORIŠČENE MOŽNOSTI!

Ne bi utemeljeval kaj je vodilo delovne kolektive k temu, da športno življenje v njih dobiva iz dneva v dan vse širši razmah in zelo pestro vsebino. Ta utemeljitev je bila že večkrat javno povedana in tudi utemeljena, kadar se je razpravljalo o tem, zakaj ni več delavcev iz neposredne proizvodnje v obstoječih dveh športnih organizacijah. O tem bo po vsej verjetnosti razpravljal bližnji kongres telesne kulture za Slovenijo. Le-ta bo moral tudi do tega pomembnega vprašanja zavzeti zelo jasna in konkretna stališča, ki naj bi pripomogla, da se tudi na tem področju družbenega življenja marsikaj decentralizira in demokratizira.

Togostim in šikanam ter nekoristni »disciplini« so se delovni kolektivi izognili na ta način, da so postali sami organizatorji tako zvanih športnih iger, in to takih in v takem vzdušju, ki njim ležijo, ob katerih se razvedrilo in zabavajo. Ta koristna dejavnost, ki je znikla v delovnih kolektivih, predstavlja danes v razvoju športna in rekreacijske pomembne činitelji, ki ga je upoštevati in z njim računati kljub temu, da je bila ta dejavnost od poidevcev iz čisto konkurenčnih razlogov proglašena kot »divji šport«, torej med »klasjem plevela«, ki nima mesta v športu. In prav da ga nima, dokler se le-ta ne otrese togosti in zastarelih oblik dela ter vsega tistega, kar delavca odvrača od športa.

Če so torej delovni kolektivi dosegli na tem področju že oprejemljive uspehe, pa se ne more trditi, da je vsaj približno tako tudi v času dopustovanja, v tako zvanem aktivnem dopustu! Slovenski delovni kolektivi imajo več kot idealne pogoje za organizacijo aktivnega dopusta, saj imajo nad 270 počitniških domov z več kot 11.500 ležišči ki vsako leto pritegnejo blizu 150.000 ljudi. Za sodobnega človeka danes ni dovolj samo streha, postelja in kuhinja, pa morda še tradicionalni bife. Njegove zahteve po standardu so večje, pestrejšje in kvalitetnejše.

Ne smemo prezreti dejstva, da je tempo razvoja zelo hiter. Novi dosežki znanosti in tehnike, ki jih uvajamo vse obširneje v različne delovne procese, delujejo na delavca fiziološko in psihično. Zato pa je toliko bolj potrebno ustvarjati tudi ob času letnega dopusta v domovih od-

Na tem področju čaka organizatorje dopustovanja še veliko neizkoriščenih možnosti za razvoj športne rekreacije. Prav tako pa niso izčrpane še prenekatere možnosti za koristno izkoriščanje prostega časa, ki bo iz dneva v dan dragocenejši, zato pa bo tudi odgovornost za boljše počutje delovnega človeka vsak dan večja!

Značaja pa je, pod kakšno firmo bo ta organizacija delovala. Zato je sploh smešno, da se moramo zreti ljudje toliko razgovarjati samo o tem in zapravljati toliko dragocenega časa! Kot sem že rekel, na terenu to že zdavnaj ni več problem. Tam imamo občinske zveze, imamo društva, ki se imenujejo tako ali drugače in ki vključujejo vse panoge. Vsa ta pestrost nikogar ne moti, razen morda samo povezavo po svoji vertikalni liniji, statute in ostalo navlako. Tako včasih nastajajo diskusije, češ, kaj se mešate v naše področje, naš osnovni program je tak, na drugi strani je osnovni program tak, enega in drugega pa ne diktira teren, ampak so si ga izmislili nekje v vrhu. Sem za to, da na terenu deluje čim več organizacij ne glede na to, kako se imenujejo! Važno za družbo je samo to, da te organizacije delajo v skladu z našimi družbenimi težnjami, na najbolj širokem konceptu. Take organizacije mora družba tudi podpirati.

Zvezni upravni odbor Partizana je do teh organizacijskih sprememb neposredno pred kongresom zavzel določeno stališče, ki je marsikatero delegata zmedlo, ker se to stališče upravnega odbora razlikuje od teženj, s katerimi se vsakodnevno srečujemo na terenu.

— Tu je treba povedati, da kongres ni sklican za to, da bi nekaj vsiljeval od vrha, ampak prav nasprotno, zato, da se od vzame ta pravica vrhunskim organizacijam, ki si jo lastijo. Želimo, da se zberejo ljudje s terena in da povedo, kaj so že naredili in kaj hočejo, da se še naredi. To naj se potem izvaža od spodaj navzgor! Tu je odveč vsaka bojazen zaradi različnih pogledov, ki jih še imajo nekateri ljudje v vodstvih obeh organizacij. Praksa kaže, da se pred nami odvija proces sodobne telesne kulture in da so nosilci tega procesa nove sile. Prej ko bomo to doumeli, prej bodo stvari urejene.

— Ne velja! Prehitro teče!

Renée Menez Capot, hči takratnega predsednika kubanske vlade in ena izmed redkih potnic, ki so se rešile, je kasneje izjavila v bolnišnici, da je požar izbruhnil v srednjem delu ladje, v knjižnici.

Radiotelegrafistovo zadnje sporočilo je vsebovalo naslednje:

»Z vseh strani me je obkolil plamen. Zaradi vročine ne morem več uporabljati aparata. Žal moram proč. Lasje so se mi vneli.«

Na newjerseysko obalo je morje naplavaljo trupla. Motorni čolni so rešili le redke brodolomce, ker so bili valovi zelo visoki.

ALI JE KAPITAN UMRIL PRED POŽAROM

Nekaj oficirjev in članov posadke je kasneje trdilo policijskim organom, da je kapitan umrl za srčno kapjo nekako dve uri prej, kot je na ladji izbruhnil požar. Poveljstvo je prevzel njegov pomočnik kapitan Worms. Ta je izjavil, da je komaj pol ure po prevzemu kaplanskih dolžnosti opazil požar na ladji.

Na vprašanje preiskovalnih organov, zakaj je radiotelegrafist oddal prvi poziv SOS šele dve uri po izbruhu požara, je izjavil kapitan Worms, da je bil zelo razburjen in da je menil, da bodo požar kmalu pogasili. Zato ni naročil radiotelegrafistu, naj kliče na pomoč. To je bila prva sumljiva okoliščina, spričo katere so uvedli vsestransko preiskavo. Kapitana Wormsa je bremenilo še nekaj drugega: zakaj ni naročil, naj ladja zavije proti obali, do katere je bilo komaj deset milj.

REŠEVALNA AKCIJA

Ladje, ki so prihitale na pomoč, so do sedmih zjutraj rešile okoli dve sto ljudi. »Morrough Castle« je takrat še gorel. Iz vseh odprtin se je valil črn, dušec dim.

Okoli ladje je plavalo nekako ob šestih zjutraj že mnogo morskih psov. Čisto prevzeti od strahu so se brodolomci oklepali koščkov lesa. Mornarji z reševalnih ladij so si ob pogledu na grozljive prizore na morju z rokami pokrivali oči.

Ladja »Monarch of Bermuda« je do sedmih zjutraj rešila 65 brodolomcev, »Andrea Luckenbach« 22. »City of Havana« 98, »President Cleveland« pa 18.

»Morrough Castle« se je zibal pod sunki vetra. Takrat je bil že poln vode. Nad njim so krožila letala obalne straže in metala v morje rešilne pasove. »Monarch of Bermuda«, ki je bil najbližje, se je postavil pravokotno na smer vetra, da bi veter ne razpihoval ognja.

Tačas so bili člani posadke in potniki, ki jim ni uspelo priti do rešilnih čolnov, na krovu goreče ladje v strašni stiski: ali skočiti v morje, ki je bilo polno morskih psov, ali pa ostati na ladji, kjer je bila čedalje hujša vročina in so grmele v globini krovne deske, ki so jih od spodaj žgali plameni.

Nekaj ljudi je zblaznelo od strahu. Njihovi krikji so se mešali z bolestinami klici ranjencev in z vpitjem onih, ki so se skušali otresti morskih psov in se z zadnjimi močmi približati rešilnim čolnom. Tudi posadke teh čolnov so bile v zagoni: komu najprej iztegniti roko v pomoč, komu iz množice obupancev, ki so mogli le še z očmi prositi pomoči.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Več ladij je skušalo zapluti iz pristanišča, pa ni bilo uspeha. Ko je vlačilec priplul na kraj nesreče, je bilo že prepozno.

Mornarji, ki so iskali po vodi, so našli živega enega samega človeka, nekoga Avstrijca, ki je bil tudi že na koncu z močmi in se je komaj že oklepaval reševalnega čolna. Trupla utopljenec so izginila pod gladino, Avstrijec je bil sam.

Se dolgo je vlačilec krožil po morju, vendar ni našel nikogar več. Potem se je odpravil v pristanišče, kjer je čakala množica ljudi. Kapitan vlačilca jim je sporočil, da so rešili enega samega človeka. Ko je Avstrijec omahnil k ograji, je v očeh čakajočih ugasnila zadnja iskrica upanja, ki je tlela vse do tistega trenutka: morda pa se je le rešil moj brat, mož, oče. Avstrijec je bil tujec v Nantessu.

SE SEDEM REŠENIH

Vso noč je množica ladij in bark krožila na kraju nesreče. Pod zvezdnatim nočnim nebom so našli na gladini kakih šestdeset trupel.

Štiri izmed preostalih sedmih rešenih je sprejela ribiška ladja, ki je ostala vso noč v bližnjem zalivu in je pristala v Nantessu šele naslednji dan. Dva izletnika — Francoz in Norvežan — sta se rešila s plavanjem in sta vsa izmučena ležala na pesku ob izlivu Lomučene. In osemi? To je bil kapitan, privezan na ladijsko ograjo. Nezavestnega so ga valovi nesli proti otoku, od koder je tisto usodno popoldne odplul tik pred nevihto. Vrgli so ga na obalo, kjer so ga našli otočani.

IZJAVE PREŽIVELIH

Med tistimi osmimi, ki so se rešili, je bilo pet Francozov, dva Avstrijca in Norvežan. Takole je kasneje pripovedoval Francoz, ki se je kot izvrsten plavalec rešil skupno z Norvežanom.

»Ko se je ladja potopila, sem držal ženo trdno za roko. Niti pod vodo je nisem izpustil, čeprav sem čutil, da se je onesvestila. Nazadnje mi je uspelo je onesvestiti na površino. Še celo uro sem splaval na površini. Še celo uro sem držal ženo na gladini. Ko sem videl, da mi pomoči od nikoder, sem skušal splavati na obalo. Ženo sem vlekel za seboj, vendar so mi skoraj že tik pri obali odpovedale moči in sem truplo izpustil. Voda me je zanesla na breg, kjer sem v peščeni plitvini ležal vso noč, ne da bi se mogel ganiti.«

Eden izmed tistih štirih, ki jih je rešila ribiška barka, je tako opisal katastrofo:

»Ker znam izvrstno plavati, sem se odločil za skok v vodo tisti trenutek, ko se je zgodila katastrofa. Ladja se je

prevrnila in potegnila potnike za seboj v globino. Pod vodo me je nekaj udarilo po nogi, vendar sem nekako splaval na gladino. Za trenutek sem videl ladijski klun, ki se ga je krčevito oklepalo več parov rok. Nenadoma je ladja izginila v globlini in potegnila ljudi za seboj. Skupno s še nekaj potniki sem se oprijel enega izmed reševalnih čolnov. Tako smo se držali, dokler ni priplula ribiška barka.«

Takoj po rešitvi so vprašali enega izmed izletnikov, ali naj sporočijo njegovim svojcem, da je živ. »Ni treba,« je rekel in zaprl oči. »Moja žena, mati in dva otroka so zdaj na dnu morja.« Zanimiva je pripoved brodolomca, ki se je obdržal v vodi dve uri in je že omedleval, ko so ga rešili:

»Sleherno upanje sem že izgubil. Prevzel me je blazen strah, da bom

utonil. Mislim, da sem se onesvestil, vendar sem se s silo stresel, ker se mi je zdelo, da slišim pasji lajež. Pogledal sem naokoli: nikjer žive duše, sama trupla na valovih. Čez čas se je lajež ponovil. Zdelo se mi je, da dobivam privide. Nenadoma sem zagledal tik pri sebi pasjo glavo. Občutek sem imel, da me tiste oči prosijo pomoči. Ne vem, kako to, vendar so se mi moči nekako povrnille. Še celo uro sem vzdržal, potem pa je pes nehal cviliti: utonil je. Zdelo se mi je, da bom zblaznel. Nekaj me je vlekle v globino. Takrat je priplul vlačilec, ki me je rešil.«

VSI BRODOLOMCI SO BILI DELAVCI

Dan po nesreči so izvedeli: vsi ponesrečenci so bili delavci, člani delavskega sindikata iz Nantessa, ki je najel ladjo za nedeljski izlet svojih članov.

Požar na ladji »Morrough Castle«

SOS ŠELE DVE URI PO IZBRHU POŽARA

Presenetljivo je, da so oddali z »Morrough Castle« prvi poziv SOS šele dve uri potem, ko je na ladji izbruhnil požar, in sicer okoli petih zjutraj. Poziv so prestregle štiri ladje — »Andrea Luckenbach«, »City of Havana«, »President Cleveland« in »Monarch of Bermuda« — ki so se takoj odpravile na kraj nesreče.

Požar je bilo videti milje daleč naokoli, tako da so ladje, ki so hitele na pomoč, zlahka našle »Morrough Castle«. Prva poročila o nesreči, ki so jih reševalne ladje po radiu pošiljale na obalo, so govorila o velikem številu žrtev: blizu dve sto iznakaženih, delno zgorelih trupel je plavalo okoli črnega trupla razpokane ladje, ki je bila podobna velikanski bakli.

PRVA IZJAVA ENEGA IZMED PREŽIVELIH

Posadkam ladij, ki so prihitale na pomoč, je uspelo v nekaj urah rešiti le osemdeset ljudi. Ker je bilo na »Morrough Castle« 558 ljudi, so izprva menili, da jih je ali zgorelo ali pa izginilo približno polovica. Ladja »Andrea Luckenbach« je poslala sporočilo, da je število žrtev velikansko, spričo česar so se kmalu vznemirili prebivalci obalnih krajev, ki so v zgodnjih jutranjih urah sedeli pri radijskih sprejemnikih.

Takole je pripovedoval eden izmed potnikov, ki je dobil prostor v rešilnem čolnu:

»Okoli treh po polnoči me je v kabini zbudil močan vonj po dimu. Nekaj

je sunilo v moja vrata. Skočil sem in v pižami stekel na hodnik. Zagledal sem plamene, ki so se širili nenavadno naglo, tako da se na tisto stran nisem mogel rešiti. Obrnil sem se proti levemu delu ladje in se prirnil do rešilnega čolna, ki je bil že zaseden. Zviška sem se vrgel v čoln. Na krovu je bila silna gneča. Ljudje so begali sem in tja.

Tistih nekaj minut, ko smo morali čakati, da so naš čoln spustili v morje, se mi je zdelo dolgih kot večnost. Mislim, da se ni rešil noben potnik iz kabine onstran ladijske knjižnice. Skozi dež in čez razburkane valove je naš čoln nekako priplul do obale New Jersey. Videl sem še dva čolna, ki sta se bližala obali.«

ZAKAJ JE IZBRUHIL POŽAR

Eden izmed rešenih je izjavil, da je v ladjo udarila strela in zanetila požar. Mornar William Sullivan je trdil, da je videl, kako je strela udarila v naftni rezervoar, ki je bil sredi ladje. Ogenj se je širil tako naglo, da ga ni bilo mogoče zaježiti.

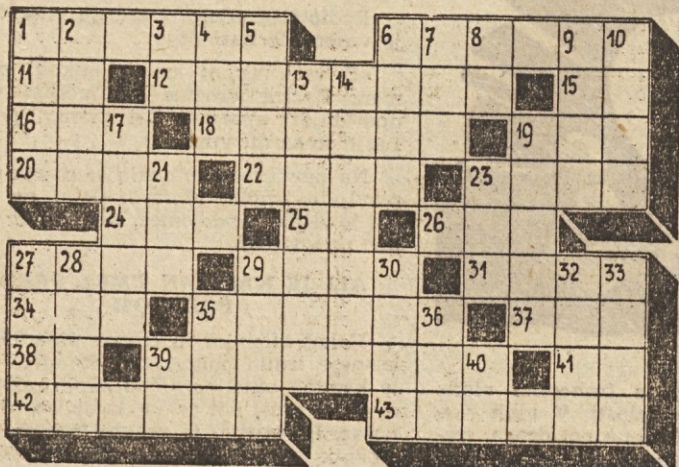
Izjava drugega mornarja: »Ko smo prvič slišali alarm, je bil že vse srednji del ladje v plamenih. Na hodnike ni bilo mogoče, zato nekateri potniki niso pravočasno izvedeli za nevarnost. Mornarji so tekali po krovu in razbijali šipe, da bi zbudili potnike, vendar je bilo za mnoge že prepozno. Nekaj minut potem, ko se je prvič oglasil alarm, je gorela že vsa ladja. Mislim, da so spustili v morje le šest čolnov, ki jih ogenj še ni dosegel.«

Spored RTV Ljubljana za teden od 3. do 9. aprila 1961

PONEDELJEK 3. aprila	TOREK 4. aprila	SREDA 5. aprila	ČETRTEK 6. aprila	PETER 7. aprila	SOBOTA 8. aprila	NEDELJA 9. aprila
8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.25—8.45 Nekaj domačih 8.05 Glasba Latinske Amerike 8.40 Iz filmov in glasbenih revij 9.00 Naš podlistek 9.30 Operne melodije 10.15 Veliki plesni orkestri 10.40 Komorni zbor RTV Ljubljana 11.00 Po svetu jazza 11.30 Za otroke 12.00 Folklorni zapiski Tončke Maroltove iz Gorenjske 12.15 Kmetijski nasveti 12.35 Zabavni potpuri 12.45 Igra vam violinist Ali Dermelj 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Francoske pesmi 13.50 Zvočni kaledoskop 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce — Radio Skopje 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 Naši potniki na tujem 16.00 Popolninski koncert opernih melodij 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Sotermem na poti 18.00 Sportni tednik 18.15 Iz zakladnice španskih skladateljev 18.50 Človek in zdravje 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Glasbeni varieté 20.45 Kulturna tribuna 21.00—23.00 Simfonični koncert Slovenske filharmonije 23.05 V ritmu današnjih dni 23.55 Prijeten počitek 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.05 Izberite melodijo tedna! 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo 9.25 Stevan Hristić: Simfonična fantazija za violino in orkester 9.40 Moški zbor France Prešeren iz Kranja 10.15 Pred mikrofonom je fagotist Ivan Turšič 10.40 Utrjujte svojo angleščino! 10.55 Glasbena medigra 11.00 Naši operni solisti vam pojo 11.30 Deset minut iz naše beleznice 11.40 Popevke se vrstijo 11.60 Veseli Hribovci so prišli s planin 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Veliki zabavni orkestri 12.45 Vaški kvintet z Reziko in Sanjo 13.00 Iz glasbene skicirke orkestra Rapahele 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo 14.35 Nekaj opernih uvertur 15.40 Listi iz domače književnosti 16.00 Radij jih poslušate 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Razgovor z volivci 17.25 Aleksander Glazunov: Sedma simfonija 18.00 Iz naših kolektivov 18.15 Klavir v ritmu 18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe 18.45 Izobraževalni obzornik 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Poje komorni zbor iz Valparaísa 20.30 Radijska igra 21.29 Demetriy Zebre: Vizija 21.39 V senci broadwayskih nebotičnikov 22.15 Komorni koncert slovenskih skladb 23.05 Za ples in za razpoloženje 23.25 Po svetu jazza 23.55 Prijeten počitek 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.25—8.45 Nekaj domačih 8.30—8.40 Reklame 8.05 Mladi talenti srednje glasbene šole v Ljubljani pred mikrofonom 8.30 Dve orkestralni rapsodiji 8.00 Jezikovni pogovori 9.15 To je vaša melodija 10.15 Odlomki iz Puccinijevih oper Turandot 11.00 Sovjetska in romunska zabavna glasba 11.30 Za cibane 12.00 Dalmatinske narodne pesmi 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Zabaven opoldanski spored 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Majhna revija naših instrumentalnih solistov 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo 14.35 Orgle in orglice 14.40 Ples kralja Matiaza 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.45 Radijska univerza 16.00 Koncert po željah poslušalcev 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Sestanek v sredo 17.30 Lepe melodije 17.45 Jazz na koncertnem odru 18.00 Kulturna kronika 18.20 Od Gallusa do Hindemitha 18.45 Z lokom po strunah 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Nikolaj Rimski-Korsakov: Sneguročka 22.15 Mladim pesalcem! 22.50 Literarni nočturno 23.05 Iz modernega glasbenega sveta 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.10—8.30 Nekaj domačih 8.30—8.40 Reklame 8.05 Glasba ob delu 8.35 Rukoveti Stavana Stojanova-čiča-Mokranjac 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo 9.25 Klavirske skladbe Franza Schuberta 10.15 Zvočna panorama 10.40 Pet minut z novo pesmico 11.00 Ruske tečaj za začetnike 11.15 Dve ruski popevki 11.20 Orkestralna matineja 12.00 Narodni pevci z Avgustom Stankom 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Arje iz francoskih oper 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Zvenec kaskade 13.50 Poje Ljubljanski oktet 14.05 Felix Mendelssohn: Sen kresne noči 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 Iz svetovne književnosti 16.00 Pot ure z zabavnimi zbori 16.30 Majhen koncert violončelista Cirila Škerjanca 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 45 minut turizma in melodije 18.00 Operne predigre in intermezzi 18.30 Moderna lahko glasba 18.45 Ljudski parlament 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Cetrtkov večer domačih pesmi in napoved 21.25 Ludwig van Beethoven: Koncert za klavir in orkester št. 3 v c-molu 22.15 Po svetu jazza 22.45 Sergej Prokofjev: Sonata za klavir op. 36 št. 5 23.05 Nočni akordi 23.55 Prijeten počitek 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.05 Lucijan Marija Škerjanec: Osem narodnih napevov 8.30 Ali vam ugaša? 8.00 Naš podlistek 9.20 Za kratek čas igrajo Stjre fantje 9.35 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe 10.15 Igra vam violinist Srečko Zaločar 10.35 Glasbene razglednice 11.30 Človek in zdravje 11.40 Italijanske in francoske popevke 12.00 Igra Kmečka godba 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Plesni orkester Max Greger 12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja 13.30 Pet popev — pet popevk 13.45 Pihalni orkester LJM 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo 14.35 Poje vam tenorist Jussi Björling 14.45 Radijska univerza 15.00 Petkovo glasbeno popoldne 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Razgovor z volivci 17.25 Od plesišča do plesišča 18.00 Iz naših kolektivov 18.15 Zabavni orkester RTV Beograd 18.30 Tako pojo in igrajo tuji narodi 19.30 Radijski dnevnik 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled 20.30 Obrazi iz naše glasbene preteklosti 20.55 Igra violinist Branko Pavčević 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih 22.15 Po strunah in tipkah 22.35 Moderna plesna glasba 23.05 Nočni koncert 23.50 Literarni nočturno 23.05 Nočni koncert	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 8.10—8.30 Nekaj domačih 8.30—8.40 Reklame 8.05 Glasba ob delu 8.25 Priredbe narodnih motivov za klavir 8.35 Radijska šola za nižjo stopnjo 9.25 Vedri zvoki 10.15 Emil Adamič: Koroška suita 10.40 Angleščina za mladino 10.55 Dve ameriški popevki 11.00 Po svetu jazza 11.30 Pionirski tednik 11.50 Otroci izbirajo pesmico 12.00 Instrumentalni ansambel Srečka Dražila 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Zabaven opoldanski spored 13.30 Po domače vam igrajo mali ansambli 13.50 Od arje do arje 14.20 Sport in športniki 13.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 S knjižnega trga 16.00 Popevke in vedri ritmi 16.40 Komorni moški zbor iz Celja 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Po kinu se dobimo 17.45 Pevec Krsta Petrovič 18.00 Jezikovni pogovori 18.15 P. I. Čajkovski: Italijanski capriccio 18.30 V planinski koči 18.45 Okno v svet 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Vsakemu nekaj ritmu 20.20 Henry Cecil: Obe plati postavbe 21.00 Za prijeten konec tedna! 22.15 Oddaja za naše izseljence 23.05 Do polnoči v plesnem ritmu 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	6.00—6.30 Jutranji pozdrav 6.30 Veselo na poti 7.15 Reklame 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva 7.35 Pihalni orkester JLA 8.00 Mladinska radijska igra 8.30 Iz albuma skladb za otroke 8.40 Z zabavnim glasbo v novi seden 10.00 Se pomnite, tovariši 10.30 Jakov Gotovac: Pesem in ples z Balkana 10.45 Spoznavajmo svet in domovino! 11.45 Orkester Mantovani 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Za našo vas 13.45 Iz glasbo po Evropi 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. 15.15 Reklame 15.30 Kar radi poslušate 16.00 Humoreska tega tedna 16.20 Komentirani valčki 16.40 Peli so jih mati moja 17.00 Radij bi vas zabavali 17.30 Radijska igra 18.50 Claude Debussy: Rapsodija za saksofon in orkester 19.30 Radijski dnevnik in športna poročila 20.05 Izberite melodijo tedna! 20.50 V ritmu počasnega fox-trota 21.00 Rezervirano za operno glasbo 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku 23.05 Nočni simfonični koncert 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje
DRUGI PROGRAM						
19.00 Vedra glasba za dober večer 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Skladateljski opus Antona Weberna 20.30 Utrjujte svojo angleščino! 20.45 Zvočni magazin zabavne glasbe 21.00—22.15 Napoved časa, poročila	19.00 Sergej Prokofjev: Stjre portreti iz opere Igralec 20.00 Mala prodajalna plošč 20.30 Prizori iz Borodinove opere Knez Igor 21.30 Novosti na knjižni polici 21.50 Glasba za zaključek	19.00 Angleščina za mladino! 19.15 Veseli muzikanti 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Sestane ob zabavnih glasbi 20.30 Ruski tečaj za začetnike 20.45 Majhen koncert flavtista Borisa Campe 21.15 Moderna plesna glasba 22.00—22.15 Napoved časa, poročila	19.00 Poje Slovenski oktet 19.30 Radijski dnevnik 20.00 V delavnici Josepha Haydna 21.00 Melodije za vsakogar 22.00—22.15 Napoved časa, poročila	19.00 Zapišite narek — Tečaj za angleški jezik 19.15 Iz našega albuma opernih zvokov 20.00 Majhna revija 20.30 Večer umetniške besede — Mira Damilova 21.10 Nikola Hercigonja: Uvod in 1. dejanje opere Gorski vijenec	19.00 Pravkar smo jih prešli 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Sobotni glasbeni večer 21.00 Glasba za ples 22.00 Napoved časa, poročila 22.15—23.00 Posnetki z nemškega jazz festivala	12.00 Nedeljski simfonični koncert 13.10 Melodije za dober tek 13.30 Iz solistične glasbe 14.15 Ali vam ugaša? 15.10—16.00 Popolninski operni koncert 19.00 Joseph Haydn: Simfonijska št. 107 v B-duru 19.30 Radijski dnevnik in športna poročila 20.05 Carl Orff: Catulli Carmina 20.45 Mednarodna radijska univerza 21.00 Melodije za vse 21.30 Jazz test

Za razvedrilo in kratek čas

Križanka št. 13

Vodoravno: 1. lastnik denarnega zavoda v kapitalizmu; 6. svobodno posestvo; 11. različna soglasnika; 12. pisava starih Asircev; 15. pritrdilnica; 16. svojilni zaimsek; 18. vrsta jedi; 19. naša ptica pevka; 20. ubijalska vrsta kita; 22. zatočišče; 23. velik polotok na severu Evrope; 24. skrajni konci polotokov; 25. osebni zaimsek; 26. naša največja krvoločna divja mačka; 27. nevarna nalezljiva bolezen, ki je posebno v srednjem veku hudo razsajala; 29. vreča vode; 31. del pohištva; 34. pozdrav starih Rimljanov; 35. kanal; 37. vrsta vrbe; 38. grška črka; 39. takšen, ki ga je mogoče prenašati; 41. pravljica dežela; 42. staroegipčansko božanstvo; 43. izdelava tekstilnega blaga.

Navpično: 1. glavno mesto Moravske v ČSSR; 2. Ober; 3. enaka soglasnika; 4. vrsta zem-

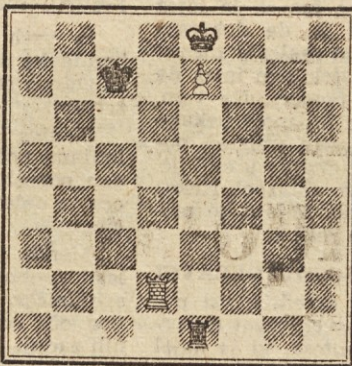
lje; 5. vodna žival; 6. poziv, klic; 7. podoba; 8. del kolesa; 9. malik; 10. čistina v gozdu; 13. pregleden, jasen; 14. reka v Južni Ameriki; 17. dihalni organ pri ribah; 19. opora v telesu; 21. starogrška boginja zapeljivosti; 23. kuhinjska začimba; 27. igralna barva; 28. import; 29. prižgana grmada; 30. zdržnost v jedi; 32. ovitek; 33. železniška postaja blizu Ljubljane; 35. predlog; 36. izdelovalec kruha; 39. sosedna soglasnika; 40. predlog.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. trgovina, 8. kreda, 13. karavana, 14. klepet, 15. an, 16. les, 17. dur, 19. Čile, 20. radar, 22. radar, 20. tir, b, 25. enica, 27. opera, 1, 29. oda, 31. miner, 33. zefir, 35. neto, 37. Rab, 38. riž, 39. V(espucci) A (merigo), 40. atesti, 42. realizem, 45. teran, 46. toplomer.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Kmet več v trdnjavski končnici, ko je nasprotni kralj odrezan ali se ga da odrezati, pomeni toliko kot zmago. Pred tednom dni smo videli, da je to dokaj preprosta zadeva, če je kralj šibkejši strani daleč stran od »dogodkov«, to je od kmeta, ki ga močnejša stran grozi prej ali slej spremeniti v novo damo. Obljubili pa smo tudi, da bomo danes pogledali, kako je s to zadevo, če je kralj šibkejši strani dovolj blizu.

Črni kralj je v dani poziciji sicer odrezan, toda brž ko bi

bila trdnjava hotela zapustiti d-linijo, je že na »prizorišču«, že napada belega kmeta. Pa vendar mu to nič ne pomaga. Kljub vsemu je gladko izgubljen, čeprav ne tako preprosto. Beli bo v tej potezi, ker je na potezi, igral Td2—c2 šah. V tem primeru ima črni celo možnost stopiti na d6 in takoj neposredno napasti belega kmeta. Čemu je beli to dovolil? Stvar je preprosta: po črni potezi Kd6 bo odigral Kd8 in črni zdaj ne more s trdnjavo jemati kmeta, ker ostane po šahu brez te figure. Poteza s črnim kraljem na d6 torej ne pride v poštev, ampak se mora črni kralj umakniti na b-linijo. Pri tem je bolj ali manj vseeno, na katerega izmed treh možnih polj bo stopil. Saj sledi zdaj bela poteza Tc2—c4 in beli kralj prikoraka prek d- ali f-linije v najslabšem primeru do e5, pokrije še zadnji možni šah s trdnjavo in njegov kmet se neubranljivo spremeni v novo damo, ker je črni kralj dovolj oddaljen. Beli je v tem primeru realiziral premoč kmeta v trdnjavski končnici po sistemu tako imenovane četrte vrste (pri črnem bi to bila peta vrsta).

OBVESTILA BRALCEM

DELA VSKA ENOTNOST

Pred dnevi so izšli iz knjigovodnice vezani »Pogovori 60 — II. del«. Na voljo imamo še nekaj izvodov te pomembne publikacije, ki je zlasti koristna vsakemu proizvajalcu-upravljavcu.

Cena knjigi je za broširano vezavo 360 dinarjev, za vezavo v polplatno pa 400 dinarjev.

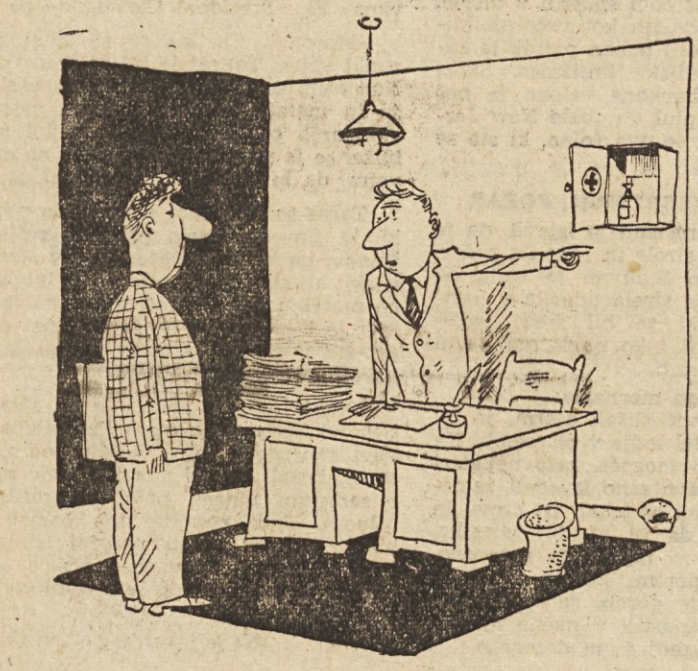
Naročila sprejema uprava »Delavske enotnosti«, Ljubljana, Kopitarjeva 2 in naši podružnici pri občinskih sindikalnih svetih v Celju in Kranju.

TRIJE USPEŠNI KOLEKTIVI

V preteklem tednu moramo v naši akciji za pridobivanje novih naročnikov pohvaliti predvsem tri podjetja (seveda pa bi pohvalo zaslužili tudi nekateri drugi kolektivi, ki pa bodo prišli na vrsto prihodnjič). POSEBNO SO SE ODREZALI V PODJETJU »TELA«. V obratu v Savski koloniji je v enem dnevu naročilo Delavsko enotnost kar 27 zaposlenih. V obratu Dobropolje, kjer je zaposlenih le 60 ljudi in od tega kar 80 odstotkov žena, se je na novo naročilo na Delavsko enotnost kar 23 zaposlenih. To kaže, da je Delavska enotnost zelo priljubljena tudi med našimi ženami-proizvajalkami.

V TOVARNI NOGAVIC V POLZELI so imeli doslej naročenih 80 izvodov Delavske enotnosti, ki so jo razpečevali v kolportaži. Ker jim je doslej vsak teden zmanjkalo našega lista in ker je bilo med kolektivom že negodovanje, zakaj dobijo tako malo Delavske enotnosti, je naš poverjenik za naprej naročil 150 izvodov. Sindikalna podružnica zagotavlja, da ta številka še ni dokončna. Prepričani so, da bodo v kratkem lahko naročali kar po 250 izvodov našega lista, se pravi, da bo dobila polovica kolektiva Delavsko enotnost. Ko bodo to dosegli, bomo seveda prav z veseljem o njih spet pisali v naši rubriki.

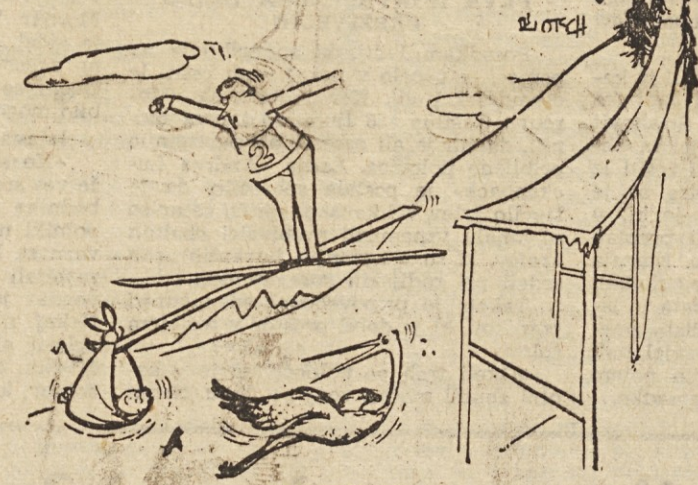
Prav razveseljuje, da se Delavska enotnost v zadnjem času tudi med kmetijskimi delavci močno razširja. V KOLEKTIVU KMETIJSKE ZADRUGE ČRENŠEVCI, kjer doslej niso imeli Delavske enotnosti, je uspelo marljivim sindikalnim delavki Tereziji Horvat pridobiti kar 10 naročnikov. To pomeni še poseben uspeh, kajti doslej smo imeli v celotnem okolišju te pošte le enega naročnika.

— Kaj ste storili za tehnično zaščito v podjetju?
— Vse: imamo jod, vato in alkohol v bifeju.

— Povejte mi, kakšna je v resnici cena televizijskemu aparatu? ...

BREZ BESED

NENAVADNA USLUŽNOST
Kupec: Košček mila, prosim.
Prodajalec: Vam ga lahko dostavimo na dom?

HUMORESKA

Arthur Twain, moj prapraded, je bil mož na zelo dobrem glasu — bil je mitničar na cesti v času Williama Roosa. Ko je bil star okoli trideset let, je odšel v eno tistih lepih staro-angleških zabavišč, Newgate po imenu, ker je imel tam nekaj opraviti. Vrnil se ni več, je kar tam umrl. O Avgustu Twainu so menda okoli leta 1160 krožile razne govorice. Bil je silen veseljak in je imel navado, da je potegnil svoj stari meč in ga nabrusil, potem pa se je v temni noči postavil na primeren kraj in ga porival mimoidočim v telo, da bi videl, kako vpijejo in skačejo. Bil je rojen humorist, toda kmalu se je navadil v šali nekoliko pretiravati; ko so ga prvič zalotili pri tem, da je nekomu slačil obleko, mu je posvetna oblast odstranila del telesa in ga postavila v Temple-Bar na vzvišeno mesto, od koder je lahko lepo opazoval ljudi in je bil zadovoljen. Nikjer mu ni bilo tako všeč kakor prav tukaj, zato je prav tu tako dolgo ostal. V naslednjih dveh sto letih navaža naš rodovnik vrsto bojevnikov, plemenitih, hrabrih mož, ki so vedno šli s pesmi v boj, in sicer tik za vojaki, in so se praviloma z glasnim vikom in krikom spet vračali — pred njimi.

Hudo nas je prizadela bridka šala pokojnega starega Froisarta, po čigar krivdi naš rodovnik ni imel nikdar več kot ene veje in da je ta veja bila v desnem oglu stebra in je rodila pozimi in poleti.

V začetku XV. stoletja imamo Beau Twaina s pridevkom »učenjaka«. Imel je krasen rokopis in je znal vsak podpis tako dobro ponarejati, da si moral počiti od smeha, če si to videl. Njegov talent ga je zelo veselil. Zaradi tega je sklenil pogodbo z državo, da ji bo tolkel kamenje za gradnjo cest. To težavno delo mu je pokvarilo pisavo. Toda tudi ves ta čas, ko je bil pri takem delu, se je veselil življenja, ki je z majhnim presledkom trajalo okoli dvainštirideset let. Pravzaprav je umrl v uniformi. Vsa dolga leta je živel tako zgledno, da je država sklenila z njim novo pogodbo, brž ko je prejšnja minila. Bil je pravi ljubljeneček policije. Pri svojih umetniških tovarših je bil sila spoštovan in ugleden član njihovega skrivnega dobredelnega društva, imenovanega Veriga bande. Lase je imel vedno na kratko ostržene, kaj rad je nosil progaste obleke in je umrl na veliko žalost vlade. Za domovino je bila to bridka izguba, ker je bil vedno točen.

Nekaj let kasneje imamo slovitga Johna Twaina. Leta 1492 je odrinil s Kolumbom v Ameriko kot potnik. Menda je bil žalostnega, neprijetnega značaja. Ves čas vožnje je zabavljil nad hrano in grozil, da se bo izkrkal, če je ne izboljšajo. Zahteval je svežih rib; noben dan ni minil, da ne bi vihal nosu, ko je hodil po palubi in se posmehoval poveljniku, češ da ne verjame, da Kolumb vé, kam potuje, ali da

je sploh kdaj tam bil. Nepozabni krik: »Zemlja, zemlja!« je pretresel vsako srce, le njegovega ne. Nekaj časa je gledal skozi kos sajastega stekla na črto, ki se je pokazala v daljavi, češ: »K vragu z zemljo! To je splavi!«

Ko je prišel ta potnik na krov ladje, ni imel s seboj nič drugega ko star časnik, v katerega je bil zamotal robc z monogramom B. B., volneno nogavico z monogramom L. W., kratko nogavico z monogramom

preiskati kovčke drugih potnikov, so ga vrgli v morje. Dolgo so čakali, kdaj se bo pokazal na površini, toda niti mehur se ni pokazal. Medtem ko so vsi gledali v vodo, nagnjeni čez ograjo in je zadeva postajala bolj in bolj zanimiva, so prestrašeni ugotovili, da je veriga sidra popustila in da je ladja začela pluti.

Od takrat je v porumenelom ladijskem dnevniku tale čudna opazka:

MARK TWAIN:

Avtobiografija

D. F. in spalno srajco z monogramom O. M. R. A. Vendar je bil med vožnjo mnogo bolj zaposlen s svojo »prtljago« in je z njo zbuja več pozornosti kakor vsi ostali potniki skupaj. Kadar je ladja »stala na glavi«, je prenašal svojo »prtljago« in prežal, kaj bo. Včasih je poiskal Kolumba in zahteval od njega, naj njegovi ljudje popazijo na njegovo »prtljago«. Med viharjem so mu morali zavezati usta, ker je tako od sile kričal, da posadka zaradi njega ni mogla razumeti povelj.

Nihče mu ne more očitati nič nedostojnega, toda v ladijskem dnevniku je zabeležen »redki primer«, da se je izkrkal s štirimi kovčki in nekaterimi košarami šampanjca, čeprav je bil prinesel vso svojo prtljago na ladjo zavito v časopisni papir. Toda ko se je vrnil na ladjo in razustno trdil, da mu manjka različne stvari, in ko je hotel celo

»Čez čas smo ugotovili, da je neveselni potnik plaval pod vodo, odtrgal sidro in ga prodal prekletnim divjakom v notranjosti dežele, češ da ga je našel, galjot!«

Vendar je imel ta praded dobre in plemenite nagone in se s ponosom spominjamo tega, da je bil prvi belec, ki se je zanimal za civilizacijo naših Indijancev. Zgradil je udobno kaznilnico in postavil vešala. Vse do svoje smrti je trdil, da je bil njegov vpliv na Indijance dosti bolj pomemben za njih vzgojo in napredek kakor ves trud drugih reformatorjev, ki so kdaj koli med njimi delovali. Od tu dalje je kronika malo manj pristrana in manj zgovorna ter se končuje s kratkim sporočilom, da je šel stari potnik pogledat in preizkusit, kako se obnesejo njegova vešala na prvem belcu, ki so ga kdaj koli v Ameriki obesili. Medtem ko se je na njih

mudil, je dobil poškodbe, zaradi katerih je izdihnil.

Charles Henry Twain je živel v drugi polovici šestnajstega stoletja in je bil marljiv in odlični misijonar. Spreobrnil je šestnajst tisoč južnih otočanov in jih učil, da ogrlica iz pasjih zob in naočniki kot obleka ne zadostujejo za obiskovanje službe božje. Njegova siromašna čreda ga je zelo ljubila, prav srčno ljubila; po njegovem pogrebu so vsi vstali (in odšli iz molilnice) s solzami v očeh in so med seboj govorili, da je bil zelo dober in nežen misijonar in da jim je bilo neznansko pogodu, če bi bilo od njega še kaj ostalo.

Pa-Go-To-Wah-Pukketekiwis (silni bojevnik s svinjskim oesom) Twain je krasil sredino osemnajstega stoletja in je bil generalu Bradocku vdan z vso dušo, v boju proti trinogu Washingtonu. Ta ded je bil tisti možak, ki je izza nekega debela sedemnajstkrat ustrelil na našega Washingtona. Do sem je ta lepa, romantična pripovedka v naših moralnih zgodovinskih knjigah pravilna; toda ko se nadaljuje in pravi, da je prestrašeni divjak po sedemnajstem strelu svečano rekel, da je sam Veliki duh izbral tega človeka za veliko poslanstvo in da se ni drznil še enkrat nameriti nanj svojo brezbožno puško — tukaj pripovedka ne upošteva zgodovinske resničnosti. V resnici je mož rekel:

»Saj se sploh (kolcanje) ne splašam. Ta človek je tako pijan, da ne more niti toliko časa stati pri miru, da bi ga jaz zadel. Moja (kolcanje) sredstva mi ne dovoljujejo, da bi zanj potrošil še več streliva!«

Iz tega razloga je pri sedemnajstem strelu prenehal. Ta razlog je vsakomur jasen in razumljiv, zgovoren in prepričljiv.

Mimogrede omenjam, da so neki moji predniki tako znani v zgodovini po svojih vzdevkih, da se mi ni zdelo potrebno ukvarjati se z njimi, zato jih bom samo navedel po vrstnem redu, v katerem so se rodili. Med njimi so: Richard Brindsey Twain, alias Cuy Fawkes, John Wentworth Twain, alias Ivan s šestnajstimi vrvmi, William Hogarth Twain, alias baron Münchhausen, John George Twain, alias kapitan Kydd. Potem so še: Georg Francis Twain, Tom Pepper, Nabukadnezar in Balaamova oslica — vsi grede v našo rodbino ali vsaj v njeno stransko vejo, ki se je od pošlene, ravne linije precej oddaljila — ampak to so popolnoma stranske reči. Poganjki se razločujejo od stare trte le po tem, da so se zaradi slave, po kateri smo vedno hlepeli, navzeli grde navade, da so se zaprli v kaznilnico, namesto da bi se dali obesiti.

Pri pisanju življenjepisa ni dobro, če se preveč približaš svojemu času, pač pa je priporočljivo, da zelo megleno govoriš o svojem dedu, od tega pa držno preskočiš nase.

Toda, prav zdaj mi je prišlo nekaj na misel. Moja lastna zgodovina bi bila v primerjavi z zgodovino mojih dedov vse preveč pohlevna in je zaradi tega najbolj pametno, da je ne napišem, preden me ne obesi. Če bi mnogi drugi življenjepisci, kolikor sem jih bral, ostali pri prednikih, dokler se ni zgodilo kaj takega, bi lahko bili bralci zelo srečni. Kaj pravite na to?